



اداره کل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی
معاونت برنامه ریزی امور مشاوره

ویژه نامه هدایت تحصیلی

راهنمای مشاوران، مدیران و اولیای دانش آموزان

عینک مسیریابی شغلی

تغییرات هدایت تحصیلی ۱۴۰۲

نمون برگ جدید هدایت تحصیلی

تیپ های شخصیتی غالب دانش آموزان

انتخاب مسیر زندگی

خودتو بشناس

معرفی شاخه ها و رشته های تحصیلی

رشته ها و مدارس شهر من

با مشاور صحبت کن

برو پی کارت

نظر سنجی

قدم به قدم در کنار دانش آموزان تا انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی



ویژہ نامہ ہدایۃ تحصیل



ویژه نامه هدایت تحصیلی



■ مدیر مسئول: دکتر اصغر باقرزاده

■ سردبیر: دکتر امیر تجلی نیا

■ هیئت تحریریه: دکتر طاهره فضائی - دکتر ناصر حیدری - دکتر سپیده رضاپور لاکانی -

ربابه یوسفی افراکتی - دکتر مجتبی حقانی

■ طراح جلد و صفحه آرا: ملیحه کربلایی

■ به سفارش: اداره کل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی

■ چاپ و توزیع: مؤسسه فرهنگی منادی تربیت

■ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: دقت

■ چاپ اول: ۱۴۰۲ / ■ شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه / ■ قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۰-۵۰۶-۱

Email: info@monadi.org • WWW.monadi.org

● ● ● تهران: خیابان استاد نجات‌الهی - بین چهارراه سمیه و طالقانی کوچه مرحوم رضا مقدسی (بیمه سابق)

■ پلاک ۲۶ | تلفن فروشگاه: ۸۸۹۳۱۸۵۲

■ تلفن پخش: ۸۸۹۱۲۷۲۸ ■ نامبر: ۸۸۸۹۴۲۹۰





فهرست /

- تاریخچه راهنمایی تحصیلی - شغلی و هدایت تحصیلی / ۷
- آسیب‌شناسی فرآیند هدایت تحصیلی / ۱۱
- مهم‌ترین تغییرات فرآیند هدایت تحصیلی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ نسبت به سال گذشته / ۱۳
- شش گام فرآیند رشد شغلی دانش‌آموزان / ۱۷
- عوامل فردی مؤثر در انتخاب رشته و شغل: ارزش‌ها، علائق، توانایی‌ها / ۲۱
- مدل تیپ‌شناسی جان‌هالند و نقشه دنیای کار / ۲۴
- نگاهی نو به فرآیند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان «گذار به مرحله‌ای جدید و تجربه چالش‌های نو» / ۳۳
- ارائه نتایج ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان «در قالب سیستم خبره فردی» / ۳۸
- معرفی کارتابل فردی دانش‌آموز و مشاور مدرسه در سامانه هدایت تحصیلی / ۴۳
- نگاهی کلی به عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان / ۴۷
- سوالات متداول والدین و دانش‌آموزان در هدایت تحصیلی... / ۶۰



تاریخچه راهنمایی تحصیلی - شغلی و هدایت تحصیلی

طاهره فضائلی (دکترای مشاوره - معاون برنامه‌ریزی امور مشاوره)

راهنمایی و مشاوره بی‌تردید در رشد و تعالی زندگی فردی و اجتماعی انسان و دگرگون نمودن آدمی و تحول حیاتی او جایگاهی خاص و بی‌نظیر دارد و می‌تواند نیروی محرکه سراسر زندگی انسان باشد (فیلیس، ۲۰۱۸). تمامی اقشار جامعه در دستیابی به رشد و تعالی نیازمند راهنمایی و آموزش هستند و در این راستا دانش‌آموزان نیز به عنوان هسته اصلی در آموزش و پرورش در جهت تطبیق با تغییرات و تحولات مداوم نیازهای روزافزون جامعه، نیازمند راهنمایی و آموزش مستمر می‌باشند (پاولینا، ۲۰۱۱).

بیش از نیم قرن از تشخیص ضرورت اجرای برنامه هدایت تحصیلی در ایران می‌گذرد. در اردیبهشت ۱۳۳۷ برای اولین بار مسئله راهنمایی تحصیلی به صورت جدی مورد بحث قرار گرفت. در مرداد ماه همان سال پیش‌نویس طرح راهنمایی تحصیلی در کنگره فرهنگیان، بررسی و به صورت فصلی به آئین‌نامه دبیرستان‌ها اضافه شد. به موجب این آئین‌نامه که در تیر ماه ۱۳۳۸ به تصویب شورای عالی فرهنگ رسید، مقرر شد هر یک از دبیرستان‌ها پس از فراهم شدن امکانات و تجهیزات و نیروی انسانی و کسب آمادگی کامل اجرای برنامه راهنمایی تحصیلی را آغاز کنند. از مهر ماه ۱۳۵۰ که نخستین کلاس دوره راهنمایی تحصیلی تشکیل شد تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ که انقلاب اسلامی، به تغییر رژیم سیاسی در ایران منجر شد، در زمینه اجرای برنامه راهنمایی تحصیلی فعالیت‌ها و اقدامات بسیاری انجام شد؛ ولی اهداف مورد انتظار تحقق نیافت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز، اجرای برنامه راهنمایی تحصیلی با برخی مشکلات همراه شد؛ مراکز مشاوره و راهنمایی، تعطیل و از سال تحصیلی ۱۳۶۰-۱۳۵۹ قرار شد مشاوران راهنمایی و کادر مراکز مشاوره و راهنمایی در مشاغل آموزشی مشغول به کار شوند. در خرداد ۱۳۵۹ گرایش رشته راهنمایی و مشاوره از فهرست رشته‌های تحصیلی دانشگاه‌ها حذف شد. در پایان سال ۱۳۶۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورایی به نام شورای تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش را مأمور انجام بررسی‌های لازم کرد. حاصل این مأموریت به صورت «طرح کلیات نظام

آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران» تدوین و در تیر ماه ۱۳۶۸ به تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید. از سال تحصیلی ۱۳۷۲-۱۳۷۱ به بعد، فعالیت رسمی اولین گروه از مشاوران در دبیرستان‌های تحت پوشش نظام جدید شروع شد و وظایف راهنمایی تحصیلی و در کنار آن مشاوره‌سازی به آنان محول شد. انتظار می‌رفت با بهره‌گیری از تجارب گذشته، برنامه هدایت تحصیلی از موفقیتی چشمگیر برخوردار باشد (نویدی، ۱۳۹۶).

از سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ با استقرار نظام ۶-۳-۳ اجرای برنامه جدید هدایت تحصیلی آغاز شد. آئین‌نامه هدایت تحصیلی - شغلی در جلسه شماره ۹۲۷ مورخ ۹۴/۱۲/۲۴ شورای عالی آموزش و پرورش مصوب شد. در این آئین‌نامه، هدایت تحصیلی عبارت است از: فرآیند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش‌آموزان تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خویش، شاخه و رشته‌های تحصیلی، حرف و مشاغل جامعه را بشناسند و بر اساس آن به صورت آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب خود را انتخاب کنند.

در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش خطوط اصلی برنامه هدایت تحصیلی ترسیم شده است. در ذیل هدف عملیاتی ۱۵ سند تحول «اصلاح محتوا، ارتقای جایگاه، افزایش کیفیت و کارآمدی علوم انسانی» و راهکار ۳-۱۵ «شناسایی استعدادها و برتر و هدایت آن‌ها به ادامه تحصیل در رشته‌های علوم انسانی و زمینه‌سازی برای تقویت و تعمیق فعالیت‌های علمی پژوهشی آن‌ها در دوره‌های آموزش عالی» مورد توجه قرار گرفته است. بدیهی است که شناسایی استعدادها و هدایت آن‌ها مستلزم برنامه منسجم و ساختارمند هدایت تحصیلی است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰، ص ۵). همچنین در ذیل هدف عملیاتی ۲۱ سند تحول درباره «بازنگری و بازمهندسی ساختارها، رویه‌ها و روش‌ها»، دو راهکار به هدایت تحصیلی مربوط می‌شود: ۱) راهکار ۳-۲۱ بیان می‌کند: «طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادی به منظور هدایت دانش‌آموزان به سوی رشته‌ها و حرف و مهارت‌های مورد نیاز حال و آینده کشور متناسب با استعدادها، علاقه‌مندی و توانایی‌های آنان» و ۲) در راهکار ۴-۲۱ سند تحول آمده است: «استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی مبتنی بر مبانی اسلامی و افزایش نقش معلمان در این زمینه و به کارگیری مشاوران متخصص برای ایفای وظایف تخصصی در تمام پایه‌های تحصیلی» (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰، ص ۵۶). پیاده‌سازی این راهکارها مستلزم طراحی برنامه جامع هدایت تحصیلی برای همه مقاطع تحصیلی و شناسایی دقیق و اصولی استعدادها، توانایی‌ها و علایق دانش‌آموزان از یک طرف و از سوی دیگر انطباق آن‌ها با نیازهای کشور در زمان حال و آینده و با توجه به امکانات در دسترس است. بدیهی است که این مهم در دوره‌های در حال گذار و انتقال از یک مقطع به مقطع دیگر، به ویژه در پایه نهم به دهم دارای اهمیت فراوانی است.

برنامه عملیاتی ۱-۱ و ۱-۲ از بند ج برنامه‌های سند نظام جامع راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش مبنی بر طراحی الگوی علمی و اجرایی نظام رشدی شناسایی و هدایت استعدادها از دوره پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه و تقویت نظام استعدادیابی و راهنمایی (هدایت) تحصیلی فرآیندی از دوره پیش دبستانی تا پایان دوره دوم متوسطه، به فرآیندی بودن برنامه هدایت تحصیلی و طراحی الگوی فرآیندی اشاره دارد.

نقش راهنمایی و مشاوره‌ای معلمان به موازات وظیفه‌ی تخصصی آن‌ها می‌تواند برای دانش‌آموزان سازنده باشد. تنظیم روابط بین نیازهای اساسی روانشناختی، انگیزش تحصیلی و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان از ضروریات برنامه هدایت تحصیلی محسوب می‌شود. سالگونگ (۲۰۱۶) در تحقیق خود آورده است با فرض این‌که مشاوره استاندارد در مدارس اجرا شود، فرآیند

هدایت‌تحصیلی و هدایت شغلی در آن مدارس سازنده و امیدبخش می‌باشد. موبل آمبوگو (۲۰۱۷) در پژوهش خود آورده است هر چه فرآیند هدایت‌تحصیلی واقع بینانه‌تر و منطبق بر اطلاعات موجود جامعه و نظام آموزشی صورت پذیرد، پیامدهای آن نیز واقع بینانه و سازنده خواهد بود. سوچو (۲۰۱۸) می‌نویسد: از آنجا که اجرای برنامه مشاوره‌ای در مدارس متأثر از عوامل فراوان است، مشارکت ذینفعان در این فرآیند ضرورت دارد تا تجربه‌ی موفق‌تری را به وجود آورند. سمیعی و دیگران (۱۳۹۶) در پژوهش خود به برخی از چالش‌ها و فرصت‌های مشاوره‌ی شغلی در مدارس پرداخته، می‌نویسند اگر مشاوره‌ی شغلی مبتنی بر مسئولیت‌پذیری و انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانش‌آموزان انجام شود، آثار مثبت و سازنده در پی دارد، به طوری که افکار ناکارآمد حرفه‌ای دانش‌آموزان را نیز کاهش می‌دهد. بر همین اساس است که آن‌ها بازی‌های ایفای نقش شغلی را به عنوان یک برنامه مکمل اجرای هدایت شغلی در مدارس متوسطه پیشنهاد داده‌اند. چاندلر (۲۰۱۸) در تبیین نقش مشاوره در مدارس عملکرد مشاوران را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده، وظایف آن‌ها را به دو بخش مشاوره‌ای و غیر مشاوره‌ای تقسیم نموده، می‌نویسد: ۳۹ درصد وظایف مشاوران در مدارس که عملیاتی شده است، غیر مشاوره‌ای بوده، در حالی که اگر این بخش از وظایف آنان کاسته شود و به نقش مشاوره‌ای آن‌ها افزوده گردد، کارآمدی آن‌ها را افزایش داده، پیامدهای مثبت اجرای برنامه هدایت‌تحصیلی و مشاوره‌ی مدارس را افزایش می‌دهد. بنابراین اگر وظایف مشاوران در مدارس با وظیفه‌ی ذاتی آن‌ها تطبیق داشته باشد، ضمن توسعه‌ی حرفه‌ای آن‌ها مزیت مشاوره در مدرسه را نیز می‌افزاید. سوسانو (۲۰۱۷) می‌نویسد: در مدرسه‌ای که ارپایه‌ی خدمات مشاوره‌ای و هدایت‌تحصیلی بر اساس طراحی سیستم اطلاعاتی الکترونیکی انجام گرفته است، نتایج خدمات مشاوره‌ای توانسته است در هدایت‌تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان آثار مثبت داشته باشد و زمینه‌ی ورود آن‌ها به عرصه‌های اجتماعی را بهینه سازد. این سیستم اطلاع‌رسانی مزیت آفرین بوده، پاسخ‌گوی نیازمندی‌های دانش‌آموزان، والدین و نظام مدرسه بوده است. یافته‌های مذکور نشان می‌دهد اجرای برنامه‌ی هدایت‌تحصیلی از دیدگاه نظری در مدارس مزیت‌های قابل توجهی را در پی داشته است.

← منابع

- بابلی، عزیزاله. (۱۳۹۴). کلام تیپ شخصیتی، کلام رشته و کلام شغل. تهران: انتشارات یادواره کتاب.
- جمالی، اختر و دیگران. (۱۳۹۰). احیای نقش راهنمایی و مشاوره‌ای معلمان. چاپ نهم. تهران: انتشارات مدرسه.
- حسینی، سید مهدی. (۱۳۹۱). مبانی راهنمایی و مشاوره شغلی. تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
- رجب‌زاده، جعفر. (۱۳۹۵). بررسی نقش مشاوره در مدارس و موانع پیشروی آن. چهارمین همایش علمی - پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی. تهران: انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تربیتی و روانشناسی.
- سمیعی، فاطمه؛ اکرمی، ناهید؛ کیخسرو کیانی، مهدی؛ گل‌کیان، مینا. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر بازی‌های ایفای نقش شغلی بر مسئولیت‌پذیری، انطباق‌پذیری مسیر شغلی و افکار ناکارآمد حرفه‌ای دانش‌آموزان. فصلنامه پژوهش‌های مشاوره (۶۴)، ۱۸-۱.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی. (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۷). اهداف دوره‌های تحصیلی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی کشور. مصوبه ۹۵۲ شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ ۱۳۹۷/۲/۱۰.
- شهراسبی، ف. (۱۳۸۵). طراحی و تدوین دوره آموزشی تصمیم‌گیری شغلی با استفاده از تکنیک الگوگیری از نقش طرح

- سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان. تهران: انتشارات جهاددانشگاهی.
- غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۳۹۶). الگوی ساختاری روابط بین نیازهای اساسی، روانشناختی، انگیزش تحصیلی و درگیری تحصیلی. فصلنامه روانشناسی تربیتی، ۱۳(۴۳)، ۵۸-۲۵.
 - فرجی، عباس. (۱۳۹۵). دانش‌آموزان پایه نهم، قربانی بی‌برنامگی‌ها/ هدایت تحصیلی و سردرگمی دانش‌آموزان و مشاوران. در www.jamaran.ir از ۱۳۹۷/۵/۲.
 - کرم‌دوست، نوروزعلی. (۱۳۸۵). طراحی الگوهای مناسب جهت هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه. فصلنامه روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۶(۲)، ۹۹-۱۲۲.
 - مجیدی، مجید. (۱۳۹۷). تأثیر برنامه‌های توازن وزارت آموزش و پرورش در بهینه‌سازی، هدایت تحصیلی، انگیزه تحصیلی و آینده شغلی دانش‌آموزان دوره متوسطه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. اراک: دانشگاه آزاد اسلامی.
 - نویدی، احد. (۱۳۹۶). هدایت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش ایران: تجارب عملی و چالش‌های پایدار. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۳۴(۱)، ۹-۳۴.



- Page G, Terry Marshall r, Allan. (2116) education. Original from the University of California, Journal of DigitizedNov ,3:22-35.
- Pavlina.K. Zorica, M, Pongrac A. (2011). Student perception of teaching quality in higher education. Journal of Social and Behavioral Sciences 15:2288– 2292.
- Phillips, J.J & Phillips, P.P. (2008). “Providing the value of HR (how and why to measure ROI). Alexandria, Virginia: Society for human resource management.
- Phillips, P.P. et al. (2007). “the ROI field book (strategies for implementing ROI in HR and training), Burlington: Elsevier.
- Ruth, Guyit. (2016). The role of counselling services in understanding the characteristics and etiology of learning disabilities among primary school publish in Nigeria. Asia pacific Journal of multidisciplinary Research. vol4(2). 166-172.
- Salgong, Victor kpkemboi. (2016). The role of guidance and counselling in enhancing student discipline in secondary schools in koibatek district. journal of education and practice vol 17(3).
- Sojow, L. (2018). Vocational students motivation for professional skills. materials science and engineering.
- Susana, Limanto. (2017). School counselling services information system optimization in multi-level school at Surabaya. Advanced science letters. Vol23(12). 1187-1191.



آسیب شناسی فرآیند هدایت تحصیلی

ناصر حیدری (کاندیدای دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی و کارشناس حوزه مشاوره وزارت آموزش و پرورش)

یکی از اصول مهم در اجرای هر برنامه‌ای، آسیب‌شناسی مستمر و ارزیابی نتایج حاصل از اجرای آن در سال‌های گذشته و برنامه‌ریزی جهت رفع نواقص و تقویت نقاط قوت است. در همین راستا و با هدف دستیابی به الگوی علمی و عملیاتی اجرای فرآیند هدایت تحصیلی، در معاونت برنامه‌ریزی امور مشاوره وزارت آموزش و پرورش، آسیب‌شناسی فرآیند هدایت تحصیلی در مهرماه ۱۴۰۱ برنامه‌ریزی شد. پس از تمهید مقدمات و ارسال فرم‌های الکترونیکی نظرخواهی و ارزیابی برنامه، نتایج آسیب‌شناسی با احصاء نظرات متخصصان حوزه تحصیلی، مشاوران و کارشناسان مشاوره تمامی استان‌های کشور، اساتید دانشگاه و همچنین مدیران و معلمان متخصص در این حوزه، چالش‌ها و آسیب‌های فرآیند هدایت تحصیلی گردآوری شد که به شرح آن‌ها خواهیم پرداخت:

۱. طولانی بودن بیش از اندازه آزمون‌های رغبت و توانایی: آزمون رغبت با ۳۲۰ و آزمون توانایی با ۲۵۶ سؤال، حجم بالایی از سؤالات را در خود جای می‌دادند، به همین دلیل دانش‌آموزان معمولاً برای پاسخ‌گویی به این آزمون‌ها در مجموع تقریباً حدود ۳ الی ۴ ساعت زمان صرف می‌کردند. این آسیب تا جایی بود که به گفته‌ی بسیاری از کارشناسان و مشاوران متخصص این حوزه، اکثر دانش‌آموزان، دقت لازم برای کامل کردن این آزمون را نداشتند و به دلیل خستگی و طولانی بودن آزمون، توجه و تمرکز آنان کاهش می‌یافت، این مسئله سبب می‌شد که تعدادی از دانش‌آموزان به برخی از سؤالات (عمدتاً سؤالات پایانی) با بی‌دقتی و صرفاً برای کامل کردن فرآیند پاسخ دهند.
۲. فقدان روش دقیقی برای اندازه‌گیری میزان دقت دانش‌آموزان در تکمیل سؤالات آزمون رغبت و توانایی: روشی که به وسیله‌ی آن بتوان میزان دقت دانش‌آموزان را مورد ارزیابی قرارداد، وجود نداشت. در واقع امکان داشت که برخی از دانش‌آموزان به دلایل گوناگون، به صورت تصادفی به گزینه‌ها پاسخ دهند و عملاً سازوکاری وجود نداشت که فرآیند پاسخ‌گویی به سؤالات، مورد رصد و نظارت واقع شود.
۳. ضرورت تهیه‌ی جداول هنجاری، نقاط برش و نمرات استاندارد در تحلیل نتایج آزمون: یکی از نکات مهمی که در اجرای آزمون‌های روانشناختی مد نظر است، توجه به ویژگی‌ها و تفاوت‌های فرهنگی آزمودنی‌ها

و در نظر گرفتن سازوکارهای لازم برای مرتفع ساختن محدودیت‌ها و متغیرهای مزاحم است. از آنجایی که دانش‌آموزان پایه‌ی نهم در سراسر کشور از لحاظ فرهنگی با هم متفاوت‌اند، ادراک میزان علاقه‌مندی و توانمندی آنان از خود نسبت به موقعیت‌های شغلی دارای تفاوت‌هایی خواهد بود و دانش‌آموزان هر استان، نسبت به درک موقعیت‌های شغلی مختلف، دیدگاه‌های متفاوتی دارند. بنابراین در نظر گرفتن خط برش پایه برای ارزیابی میزان علاقه‌مندی و توانمندی دانش‌آموزان در موقعیت‌ها و حوزه‌های شغلی مختلف، یکی از آسیب‌ها و چالش‌هایی بود که نتایج حاصل از بررسی‌های مشاوره‌ای را خدشه‌دار می‌کرد. همچنین در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسیتی بین دانش‌آموزان دختر و پسر در تهیه‌ی جداول هنجاری و نقاط برش استانی - جنسیتی، یکی از مهم‌ترین برنامه‌هایی بود که از نتایج این آسیب‌شناسی به دست آمد.


۴. مشکلات موجود روش اجرای آزمون‌ها در سامانه: در سال‌های گذشته سازوکار اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی به نحوی برنامه‌ریزی شده بود که دانش‌آموزان باید پس از پاسخ‌گویی به هر سؤال آن را ذخیره می‌کردند و سؤالات به صورت یکجا برای دانش‌آموز در یک صفحه نمایش داده نمی‌شد و همین امر سبب اتلاف وقت، هزینه و وارد آمدن فشار بیش از حد بر سرورهای^۱ مرکز فناوری می‌شد. بنابراین سازوکار اجرای آزمون مطابق با استانداردهای اجرای آزمون‌های الکترونیکی و در نظر گرفتن ویژگی‌های جامعه هدف (نوجوانان)، یکی دیگر از برنامه‌هایی بود که از نتایج حاصل از اجرای آسیب‌شناسی به دست آمد.

۵. عدم توجه کافی به نتایج حاصل از بررسی‌های مشاوره‌ای: نتایج حاصل از بررسی‌های مشاوره‌ای (اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای و فرم‌های نظرخواهی) در زمان صدور نمونه برگ‌های هدایت تحصیلی به دست فراموشی سپرده می‌شد. به عبارت دیگر، مشاوران مدارس نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای و پروفایل فردی دانش‌آموزان را در اختیار نداشتند و همین امر سبب می‌شد که در عمل، در جلسات راهنمایی و مشاوره فردی با دانش‌آموزان و والدین، صرفاً به نمونه برگ ۷ هدایت تحصیلی توجه کنند.

۶. ثبت به موقع و انتقال نمرات دانش‌آموزان در سامانه: در سال‌های گذشته به دلیل مشکلات ناشی از ثبت به موقع نمرات دانش‌آموزان و لزوم انتقال نمرات از پادا به سیدا و همچنین لزوم تایید نهایی توسط مدیران مدارس و مدیران آموزش و پرورش مناطق و استان‌ها، صدور نمونه برگ هدایت تحصیلی با چالش‌هایی مواجه می‌شد.

۷. بی‌توجهی به ویژگی‌ها و سبک زندگی دانش‌آموزان در عصر حاضر: سبک زندگی دانش‌آموزان در عصر حاضر و برقراری ارتباط با محتواهای چند رسانه‌ای و فضای مجازی، یکی از مهم‌ترین نکاتی است که در سال‌های گذشته به دست فراموشی سپرده شده بود. مطمئناً توجه به ویژگی‌های گروه مخاطب و در نظر گرفتن تمهیدات لازم برای اثربخشی برنامه‌ی هدایت تحصیلی و تولید محتواهای بصری متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان عصر حاضر، یکی دیگر از چالش‌هایی بود که از آسیب‌شناسی انجام شده احصاء گردید.





مهم‌ترین تغییرات فرآیند هدایت تحصیلی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ نسبت به سال گذشته

ناصر حیدری (کاندیدای دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی و کارشناس
حوزه مشاوره وزارت آموزش و پرورش)

مهم‌ترین تغییرات فرآیند هدایت تحصیلی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ نسبت به سال گذشته

با تکیه بر آسیب‌شناسی‌های انجام گرفته در سال جاری (سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱) و همچنین برگزاری جلسات مختلف تخصصی با حضور متخصصان حوزه‌ی تحصیلی-شغلی، برنامه‌ریزی اجرای فرآیند هدایت تحصیلی در سال جاری انجام شد که در این بخش به چند نمونه از مهم‌ترین تغییرات فرآیند هدایت تحصیلی نسبت به سالیان گذشته اشاره خواهیم کرد:

۱. شخصی‌سازی آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی: با توجه به طولانی بودن بیش از حد آزمون‌های

رغبت و توانایی (۳۲۰ سؤال آزمون رغبت و ۲۵۶ سؤال آزمون توانایی)، پس از بررسی موضوع در کمیته

خبرگان تحصیلی معاونت برنامه‌ریزی امور مشاوره، آزمون‌های رغبت و توانایی شخصی‌سازی شد. به

عبارت دیگر با استفاده از روش‌های نوین روانسنجی و طراحی آزمون‌های استاندارد، آزمون‌های مشاوره‌ای

در دو مرحله پایه و مکمل طراحی شد. به نحوی که پس از پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون پایه، سامانه نتایج

آزمون را سریعاً محاسبه می‌کند و سؤالات مربوط به طبقات شغلی و حوزه‌های علاقه‌مندی و توانمندی

بالای دانش‌آموزان را در آزمون مکمل به آنان می‌دهد. بنابراین دانش‌آموزان به سؤالات متناسب با ویژگی‌های

شخصیتی خود پاسخ می‌دهند و با این روش حجم زیادی از سؤالات غیرضروری برای هر دانش‌آموز کنار

گذاشته شد و دانش‌آموزان در آزمون رغبت در مجموع به ۱۴۵ سؤال و در آزمون توانایی در مجموع به ۱۱۸

سؤال پاسخ دادند.

۲. ارزیابی میزان دقت دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون‌ها: یکی از تغییرات هدایت تحصیلی و فرآیند اجرای آن در سال جاری، قرار دادن سؤالات صحت‌سنجی برای ارزیابی میزان دقت دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون‌های رغبت و توانایی بود. برای ارزیابی دقت دانش‌آموزان در تکمیل سؤالات، ۵ سؤال صحت‌سنجی در بین سؤالات آزمون رغبت و توانایی به صورت تصادفی بارگذاری می‌شد که دانش‌آموزان برای پاسخ‌گویی به آن سؤالات باید سؤال را با دقت خوانده و گزینه مناسب را علامت بزنند. دانش‌آموزانی که به هر دلیلی بدون دقت و بدون خوانش سؤالات، گزینه‌ها را علامت می‌زدند در این سؤالات دچار خطا و در نتیجه شناسایی می‌شدند. با این روش، میزان دقت هر دانش‌آموز در پاسخ‌گویی به سؤالات مورد ارزیابی قرار گرفت.

۳. تهیه جداول هنجاری و نقاط برش استانی - جنسیتی: با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و بومی دانش‌آموزان در استان‌های مختلف کشور و اثرگذاری متغیر تفاوت‌های فرهنگی بر روی نتایج حاصل از اجرای آزمون، با تهیه جداول هنجاری و نقاط برش استانی - جنسیتی اثر متغیرهای مورد نظر تا حد زیادی کنترل شد. بنابراین با توجه به تحلیل روانسنجی آزمون‌های رغبت و توانایی و در نظر گرفتن شرایط هر دانش‌آموز و مقایسه‌ی آن با دانش‌آموزان هم استانی خود، می‌توان به نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای با اطمینان بالایی استناد کرد.

۴. طراحی سیستم خبره فردی بر اساس نتایج آزمون‌های رغبت و توانایی: بر اساس نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای، گزارش آزمون‌های رغبت و توانایی برای هر دانش‌آموز به صورت منحصر به فرد تهیه شد. هدف از تهیه‌ی سیستم خبره فردی، ارائه‌ی گزارش نتایج آزمون‌ها به صورت مفصل برای استفاده‌ی مشاوران در جلسات مشاوره‌ی فردی با دانش‌آموزان و والدین و کمک به رشد و کسب شایستگی لازم دانش‌آموزان برای دستیابی به خودآگاهی و خودشناسی بود. سیستم خبره فردی دانش‌آموزان در ادامه به صورت یک مقاله جداگانه بررسی خواهد شد.

۵. تدوین نمونه برگ جدید هدایت تحصیلی: با توجه به آسیب‌ها و چالش‌های ذکر شده در صدور نمونه برگ‌های هدایت تحصیلی و عدم توجه کافی به بررسی‌های مشاوره‌ای، نمونه برگ جدید هدایت تحصیلی در قالب جدیدی طراحی شد.

در این نمونه برگ که مبنای ثبت نام دانش‌آموزان خواهد بود، دو جدول مهم قرار دارد. جدول شماره ۱ مربوط به بررسی‌های صورت گرفته در اجرای فرآیند هدایت تحصیلی است. این جدول ۱۲ ستون و ۴ سطر دارد. ۱۲ رشته / زمینه موجود در دوره دوم متوسطه در ستون‌ها و در ردیف اول، امتیاز بررسی‌های مشاوره‌ای (امتیاز ۶۵ نمره بررسی‌های مشاوره‌ای و ۳۵ نمره عملکرد تحصیلی)، در ردیف دوم، امتیاز عملکرد تحصیلی سه ساله دانش‌آموزان از صد نمره بر اساس تأثیر نمرات هر درس برای هر رشته / زمینه با ضرایب مختلف و بر اساس نمرات سه ساله دانش‌آموزان با ضرایب ۱ - ۱ و ۳ به ترتیب در پایه‌های هفتم - هشتم و نهم، در ردیف سوم، شرایط ورود به رشته‌ها و زمینه‌های مختلف که به صورت بله (کسب شرایط لازم ورود به رشته / زمینه مورد نظر)

و خیر (عدم کسب شرایط لازم برای ورود به رشته مورد نظر) و در ردیف چهارم اولویت دانش آموز برای رشته‌ها و زمینه‌های مختلف (الف یا ب) ثبت خواهد شد.

در جدول شماره ۲، نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های رغبت - توانایی و بر اساس تیپ / تیپ‌های غالب دانش‌آموزان و رتبه درصدی کسب شده بر اساس جداول هنجاری و نقاط برش استانی - جنسیتی ثبت و ویژگی‌های دانش‌آموز در تیپ / تیپ‌های غالب او به نمایش در خواهد آمد.

سپس ۱۰ نکته مهمی که دانش‌آموزان و والدین آنان باید برای دریافت اطلاعات ثبت شده در نمودار برگ هدایت تمصیلی دریافت کنند، در صفحه دوم نمودار برگ ارائه می‌شود. در انتهای نمودار برگ مهر و امضای مدیر مدرسه و امضای مشاور مدرسه ثبت خواهد شد.

۶. ارائه خدمات مشاوره تمصیلی به دانش‌آموزان و والدین آنان به صورت فردی: پس از صدور نمودار برگ هدایت تمصیلی، مشاور مدرسه برای هر دانش‌آموز یک جلسه مشاوره فردی با حضور دانش‌آموز و والدین او طی ۱۵ الی ۲۰ دقیقه برگزار خواهد کرد و نمودار برگ هدایت تمصیلی و سیستم خبره فردی را برای آنان تشریح خواهد کرد. لازم به ذکر است که مراکز مشاوره شهرستان‌ها/ مناطق و نواحی و همچنین خط ملی ۱۵۷۰ در زمان صدور نمودار برگ‌های هدایت تمصیلی به دانش‌آموزان و اعضای خانواده آنان، خدمات مشاوره تمصیلی ارائه خواهند کرد..

۷. طراحی کارتابل فردی برای دانش‌آموز و مشاور مدرسه در سامانه: my.medu.ir بر اساس نتایج آسیب‌شناسی انجام شده، کارتابل فردی برای دانش‌آموزان و مشاوران مدرسه و ارسال محتواهای مورد نیاز دانش‌آموزان و مشاوران جهت دسترسی به آخرین اطلاعات تمصیلی و شغلی و همچنین دریافت اطلاعات مورد نیاز جهت دستیابی به خودشناسی، حرفه‌شناسی و در نظر گرفتن شرایط و فرصت‌های شغلی و نیازهای حال و آینده کشور، در بستر سامانه my.medu.ir و سامانه هدایت تمصیلی موجود در آن طراحی گردید. در ادامه کارتابل فردی دانش‌آموز و مشاور مدرسه طی یک مقاله جداگانه بررسی خواهد شد.

۸. استفاده از ظرفیت سامانه برای صدور فرم‌های لازم مطابق با بخشنامه متمم هدایت تمصیلی: بر اساس آیین‌نامه و بخشنامه متمم هدایت تمصیلی، برخی از دانش‌آموزان باید به واسطه فرم ۶ امضا یا آزمون تعیین رشته مجدد انتخاب رشته نمایند. با توجه به دستی بودن فرم ۶ امضا و فرم مربوط به آزمون تعیین رشته مجدد، در سالیان گذشته و برای جلوگیری از رفت و آمد دانش‌آموزان و والدین به ادارات آموزش و پرورش در گرمای تابستان، تمامی فرم‌های مربوطه به صورت الکترونیکی طراحی و در سامانه هدایت تمصیلی قرار گرفت. بنابراین با سامانه‌ای شدن فرم ۶ امضا و فرم تعیین رشته مجدد، مدیر مدرسه در سامانه هدایت تمصیلی برای دانش‌آموزان واجد شرایط، فرم‌ها را تکمیل و برای اداره آموزش و پرورش منطقه ارسال خواهد کرد و پس از بررسی توسط کارشناس مشاوره منطقه، نتیجه آن جهت صدور نمودار برگ جدید هدایت تمصیلی و انتخاب رشته دانش‌آموزان مشمول این شرایط، به مدرسه ارسال خواهد شد.

۹. تغییر در جدول شرایط ورود به رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی در زمینه کشاورزی و هنر: در راستای جلوگیری از افزایش مصادیق صدور فرم‌های ۶ امضا و با تصویب در جلسه کمیته هدایت تحصیلی وزارت آموزش و پرورش، تغییرات زیر در شرایط ورود به رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی ایجاد شد:
۱. در زمینه هنر (فنی و حرفه‌ای و کاردانش): کف نمره ریاضی برداشته شد و کف نمره در درس کار و فناوری از ۱۲ به ۱۰ کاهش یافت.
 ۲. در زمینه کشاورزی (فنی و حرفه‌ای و کاردانش): تمامی کف نمرات برداشته شد.
 ۳. در زمینه خدمات (فنی و حرفه‌ای و کاردانش): کف نمره ۱۰ در درس ریاضی برداشته شد و کف نمره ۱۲ برای درس کار و فناوری و فرهنگ و هنر به ۱۰ برای هر دو درس کاهش یافت.
 ۴. در زمینه صنعت (فنی و حرفه‌ای و کاردانش): کف نمره ۱۰ برای درس فرهنگ و هنر برداشته شد.
۱۰. یکی شدن ضرایب دروس شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش: با توجه به درخواست معاونت آموزش متوسطه و همچنین مطرح شدن موضوع در کمیته هدایت تحصیلی مبنی بر برنامه‌ریزی جهت یکی شدن شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش برای سال تحصیلی آینده، مقرر گردید در جدول ضرایب تأثیر دروس مختلف برای رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی و برای جلوگیری از تضییع حقوق دانش‌آموزان، ضرایب دروس برای محاسبه امتیاز دانش‌آموزان در هر زمینه / رشته، برای هر دو شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش یکسان و بر اساس ضرایب شاخه کاردانش در نظر گرفته شود.
۱۱. ثبت نام دانش‌آموزان در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش با توجه به امتیاز بررسی‌های مشاوره‌ای: پس از یکی شدن ضرایب دروس مختلف در شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش و عملاً یکسان شدن امتیاز زمینه‌های موجود در شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش برای هر دانش‌آموز، با تصویب در کمیته هدایت تحصیلی وزارت آموزش و پرورش، ملاک ثبت نام دانش‌آموزان در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش در شرایط برابر، امتیاز بررسی‌های مشاوره‌ای دانش‌آموز خواهد بود.





شش گام فرآیند رشد شغلی دانش آموزان

امید محمدی (کاندیدای دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی)

انتخاب رشته و شغل یا به تعبیر مناسب‌تر هدایت تحصیلی - شغلی فقط به بخش و دوره ویژه‌ای از زندگی مرتبط نیست؛ بلکه دارای ماهیت فرآیند محور، پیوسته، مادام‌العمر و تکاملی است. پایه کاوش‌های شغلی، جستجوی نظام ارزشی، شکل‌گیری نگرش‌ها و مهارت‌ها در سال‌های ابتدایی زندگی بنا شده و در سرتاسر زندگی ادامه می‌یابد. در واقع زمانی که فرد به مرحله‌ای جدید از زندگی اش وارد می‌شود، بلوغ و پختگی، یادگیری‌ها و تجارب مراحل قبلی به مرحله جدید انتقال پیدا می‌کند (خراسانی، عابدی و صادقی، ۱۳۹۵).

هر و کرامر^۱ (۱۹۹۶؛ به نقل از اسکارا^۲، ۲۰۰۴) معتقدند که فرآیند رشد مسیر زندگی شغلی در سنین پیش دبستانی بنا شده و در سال‌های بعد، یعنی مقطع ابتدایی و سایر مقاطع تحصیلی ادامه می‌یابد. ضرب‌المثل قدیمی «کودک، پدر انسان است» در این مورد هم مصداق دارد. به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران، برنامه‌های مرتبط با شغل^۳ در مدارس و در مقاطع مختلف (اعم از ابتدایی، متوسطه اول و دوم) از عناصر اصلی فرآیند تحصیلی همه دانش‌آموزان محسوب می‌شوند.

در حال حاضر در مدارس کشورهای مختلف دنیا، برنامه‌های جامعی در ارتباط با شغل اجرا می‌شوند که هدفمند و چندمرحله‌ای هستند. این برنامه‌ها از دوره پیش از کودکستان^۴ با این فرض آغاز می‌شوند که رشد شغلی و تحصیلی

1. Herr & Cramer

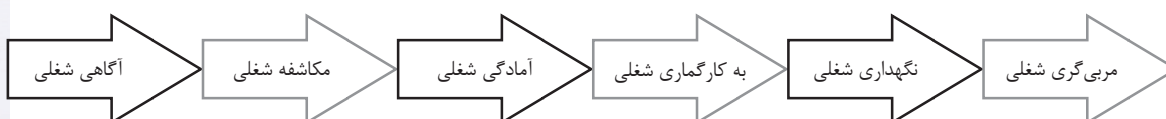
2. Sciarra

3. career-related programs

4. prekindergarten

یک فرآیند مادام‌العمر است؛ برنامه‌های جامع شغلی با توجه به شرایط سنی دانش‌آموزان تدوین گردیده و فعالیت‌هایی تجربی را در بر می‌گیرند. وقتی رشد شغلی، نوید استمرار و تداوم می‌دهد، مشاوره شغلی و برنامه‌های کمک‌رسانی باید آماده عرضه خدمات به تمام سنین از ابتدایی تا بزرگسالی باشند. به همین علت، مشاوران باید به اقصای مختلف مراجعان از دانش‌آموزان مدارس ابتدایی تا سایرین، کمک کنند تا آن‌ها بتوانند نیازهای رشد شغلی خود را در سراسر طول زندگی برآورده کنند (توماس، لارسون، سولبرگ و مارتین^۱، ۲۰۱۷). به عبارت دیگر اگر دوازده سال تحصیلی را دوازده پله برای رشد و پیشرفت در نظر بگیریم؛ به این معناست که دانش‌آموز باید بعد از پیمودن دوازدهمین پله، به سطح و پایه‌ای از توانایی‌ها و بهره‌مندی از دانش و مهارت‌ها دست یافته باشد که برای وارد شدن به عرصه فعالیت، اشتغال و تلاش آماده باشد.

فرصت‌های اکتشاف شغلی، دانش‌آموزان را در معرض دنیای کاری قرار می‌دهد که روزی وارد آن خواهند شد. این مسئله به آن‌ها کمک می‌کند تا «نقطه‌ها» را بین مدرسه و شغل به هم متصل کنند؛ به گونه‌ای که انگیزه آن‌ها را برای فارغ‌التحصیلی با مهارت‌هایی که برای آینده لازم دارند، حفظ می‌کند. کودکان و نوجوانان در جریان رشد و بالغ شدن از طریق فرآیند رشد شغلی - تحصیلی به پیشرفت خود ادامه می‌دهند. این فرآیند شامل چهار مرحله است: آگاهی شغلی، کاوش شغلی، آمادگی شغلی و به‌کارگیری شغلی. بزرگسالان نیز با افزایش سن به رشد و نمو خود در حرفه‌شان ادامه می‌دهند؛ البته با سرعت کم‌تری نسبت به کودکان. بزرگسالان معمولاً در مراحل آخر تحصیلات متوسطه خود به مرحله پیشرفت نهایی (مرحله گمارش شغلی) وارد می‌شوند. سپس آن‌ها به تدریج طی دو مرحله دیگر به پیشرفت خود ادامه می‌دهند: نگهداری شغلی و مربی‌گری شغلی.



۱. آگاهی شغلی^۲: (هوشیاری افزایشی)

دانش‌آموزان مرحله آگاهی شغلی را هنگامی تجربه می‌کنند که نکاتی را در مورد خود و آنچه از انجام آن‌ها لذت می‌برند (علاقه)، کارهایی که به‌طور خاصی می‌توانند به خوبی انجام دهند (توانایی‌ها) و آنچه برای آن‌ها مهم است (ارزش‌ها یا باورها) می‌آموزند. همچنین در مرحله آگاهی شغلی است که دانش‌آموزان در مورد دنیای کار می‌آموزند: چه مشاغل در جامعه موجود است، والدینشان و سایر بزرگسالان مهم در زندگی آن‌ها چه مشاغل را انجام می‌دهند و کدام وظایف ذاتی انواع مختلف مشاغل است. مهم است که به دانش‌آموزان اجازه دهیم وسایل، مواد و فعالیت‌های مربوط به کارهای خانه را کشف کنند و مسئولیت‌هایی به آن‌ها داده شود که در سنین مناسب به انجام این نوع کارها بپردازند.

1. Thomas, Larson, Solberg & Martin
2. Career Awareness

۲. مکاشفه (کاوش) شغلی^۱:

مرحله بعدی دوره مکاشفه شغلی است و این زمانی است که دانش‌آموزان شروع به تحقیق در مورد مشاغل مورد علاقه خود می‌کنند. آن‌ها مهارت‌های مورد نیاز و چگونگی توسعه دانش، مهارت‌ها و توانایی‌های خود جهت ورود به زمینه‌های شغلی مورد علاقه خود را فرا می‌گیرند. آن‌ها زندگینامه افراد مشهور را می‌خوانند و در مورد مشاغلشان می‌آموزند؛ فیلم‌ها یا نمایش‌های تلویزیونی را با شخصیت‌هایی که در مشاغل مختلف بازی می‌کنند، به تماشا می‌نشینند؛ بزرگسالانی را مشاهده می‌کنند که کارهایی را که دوست دارند انجام دهند، انجام می‌دهند (به عنوان مثال اجرای موسیقی یا رقابت در دو و میدانی)؛ از بزرگسالان در مورد مشاغل مورد علاقه و مشاغلی که به این علاقه‌مندی‌ها مرتبط است سوال می‌کنند؛ و بسیاری دیگر از این نوع فعالیت‌ها را انجام می‌دهند.

در طول مرحله مکاشفه شغلی، دانش‌آموزان در تلاشند تا نقشی را که بزرگسالان بازی می‌کنند طبقه‌بندی کرده و تعیین کنند کدام یک از این نقش‌ها برای آن‌ها مناسب است. این زمانی است که آن‌ها استعداد‌های خود را کشف می‌کنند و نحوه استفاده دیگران از مهارت‌ها و توانایی‌های مشابه در مشاغل را تعیین می‌کنند. مهم است که دانش‌آموزان، فعالانه در کارهای مبتنی بر جامعه^۲ مانند سفرهای میدانی یا روزهایی با عنوان «فرزند خود را به محل کار خود ببرید آ» درگیر شوند تا ترغیب به بررسی موضوعات و وظایف مربوط به فرصت‌های شغلی شوند؛ دانش‌آموزان باید در کارهایی که به علایق‌شان مربوط می‌شود، شرکت کنند؛ در مسابقات حضور یابند و به گروه‌ها ملحق شوند تا عملکردشان را در مقایسه با همسالان خود بررسی کنند.

۳. آمادگی شغلی^۳:

در مرحله آماده سازی شغلی، کودکان و نوجوانان، دانش لازم برای انجام کار در حرفه مورد علاقه‌شان را جمع‌آوری می‌کنند که شامل مهارت‌های اساسی سوادآموزی (انواع سوادها از جمله سواد روانشناختی، سواد رسانه‌ای، سواد مالی و...) لازم برای عملکرد در جامعه مدرن و کار موفقیت‌آمیز در عصر اطلاعات است. علاوه بر این، آن‌ها همچنان به اصلاح صلاحیت‌ها و شایستگی‌های اساسی کاری‌شان مانند یادگیری تکنیک‌های مختلف سازمانی و رفتارهای کاری مورد انتظار مانند پیروی از دستورالعمل‌ها ادامه می‌دهند. در طول مرحله آماده سازی شغلی، آن‌ها همچنین مهارت‌ها و توانایی‌های خود را از طریق مشارکت در فعالیت‌های مدرسه و جامعه بهبود می‌بخشند. همچنین در خانه مسئولیت آن‌ها با افزایش سن، بیشتر و بیشتر می‌شود.

همه دانش‌آموزان حوزه‌هایی از توانایی‌های ذاتی را دارا هستند. در مرحله آماده سازی شغلی است که آن‌ها تعیین می‌کنند کدام یک از توانایی‌ها یا استعداد‌های طبیعی و ذاتی خود را از طریق تمرین و آموزش می‌توانند تقویت کنند تا جایی که بتوانند با دیگرانی که استعدادهایی مشابه آن‌ها دارند رقابت کنند. در این مرحله است که نوجوانان تصمیم می‌گیرند که آیا پس از دوره

1. Career Exploration
2. community-based function
3. take your child to work
4. Career Preparation

دبیرستان خود را برای آموزش آکادمیک بیش‌تر آماده کنند، یا آموزش مهارت‌های حرفه‌ای را دنبال کنند، یا وارد کار شوند. نوجوانان از طریق تعامل در مدرسه، کارهای خانه و فعالیت‌های موجود در جامعه، مانند تجارب داوطلبانه، مهارت‌هایی را پیدا می‌کنند که به محیط‌های کار آینده منتقل می‌شود و آن‌ها را برای شغل خود آماده می‌کند. جوانان از طریق اشتغال در مدرسه، کارهای خانه و فعالیت‌های موجود در جامعه، مانند تجارب داوطلبانه، مهارت‌هایی را کسب می‌کنند که آن‌ها را برای مشاغل آینده و انتقال موفقیت‌آمیز به محیط‌های کاری آماده می‌کند.

۴. گمارش شغلی^۱:

گمارش شغلی مرحله‌ای است که اغلب در اواخر بلوغ و اوایل بزرگسالی، زمانی که بزرگسالان جوان اولین شغل خود را با دریافت حقوق خارج از خانه خود انجام می‌دهند، تجربه می‌شود. آن‌ها معمولاً در مشاغل مختلفی کار می‌کنند، «قد و قواره مشاغل مختلف را اندازه می‌گیرند تا ببینند متناسب آن‌هاست یا نه». از طریق به کارگماری در مشاغل است که جوانان می‌آموزند کارفرمایان از آن‌ها چه انتظاراتی دارند، چگونه مسئولیت‌پذیر باشند و با اعضای جامعه همکاری نمایند. همچنین آن‌ها ارزش انجام هر کار به لحاظ پاداش قابل انتظار را برآورد می‌کنند (خواه پول و حقوق باشد یا مزایای ظریف‌تری که از طریق کارآموزی - مثل توسعه مهارت‌ها و کسب تجربه - به دست می‌آید).

۵. نگهداری شغلی^۲:

مرحله نگهداری شغلی با کسب موفقیت‌آمیز یک شغل دنبال می‌شود. طی این مرحله، شاغل (کارگر) در یک الگو مستقر می‌شود، با وظایف شغلی و با همکارانش راحت‌تر می‌شود، تعادل بین کار و ایفای نقش را به دست می‌آورد. بزرگسالانی که شغل خود را با موفقیت مدیریت می‌کنند، معمولاً مکان‌هایی را که دوست دارند - با گذشت زمان - ترسیم و طرح‌ریزی می‌کنند و برای دستیابی به این اهداف تلاش می‌کنند.

← منابع

- Sciarra, D. T.(2004). School counseling: Foundations and contemporary issues. Brooks/Cole Publishing Company.
- Thomas, J., Larson, M., Solberg, V. S., & Martin, J.(2017). Providing Quality Career Development within Youth Development & Leadership Programs. Info Brief. Issue 45. National Collaborative on Workforce and Disability for Youth

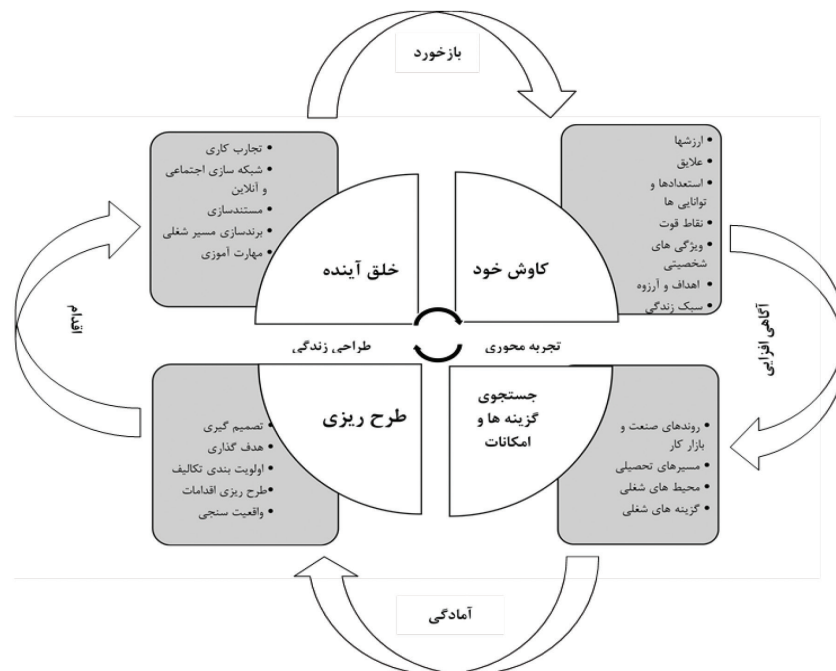
1. Career Placement
2. Career Maintenance

عوامل فردی مؤثر در انتخاب رشته و شغل: ارزش‌ها، علائق، توانایی‌ها

مجتبی حقانی زمیدانی (دانش آموخته دکترای مشاوره دانشگاه
علامه طباطبایی - مشاور مدرسه)

فیروزه عاشوری (کارشناس ارشد مشاوره شغلی - دانشگاه علامه طباطبایی - مشاور
مدرسه)

همان‌گونه که در الگوی زیر مشاهده می‌شود، برای طرح‌ریزی مسیر شغلی - تحصیلی دانش‌آموزان، نیازمند مکاشفه شخصی (خودشناسی)، مکاشفه شغلی (شناخت دنیای کار و روندهای بازار) و تصمیم‌گیری هستیم. این ابعاد دست به دست یکدیگر می‌دهند تا انتخاب‌های افراد در این عرصه‌ها را پوشش دهد. به عبارت دیگر در این متن، مکاشفه و اکتشاف به عنوان یک راهبرد و فرآیندی با عملکردهای حیاتی و تطبیقی مادام‌العمر در نظر گرفته شده و مشتمل بر کاوش خود و محیط است.



شکل (۱) الگوی طرح‌ریزی مسیر شغلی - تحصیلی (حقانی زمیدانی و همکاران، ۱۴۰۱).

◆ **استعداد و توانایی:** انجام مشاغل مختلف به حداقل میزان مشخصی از استعداد نیاز دارد. به اعتقاد سوپر و کراتیز (۱۹۶۲)، کلمه توانایی را می‌توان به جای استعداد به کار بست. زیرا از کلمه توانایی، مفهوم استعداد نیز استنباط می‌شود. در تعریفی کلی می‌توان استعداد را این‌گونه تعریف کرد «استعداد، توانایی فطری است که به امر یادگیری کمک می‌کند و آن را تسریع و تسهیل می‌سازد. استعداد، نوع و میزان یادگیری فرد را در زمینه‌های گوناگون در آینده پیش‌بینی می‌کند» و در دو طبقه عام و خاص قابل تقسیم بندی است (شفیع آبادی، ۱۳۹۶، ص ۷۰). استعداد ژنتیکی، زمینه ارثی دارد و در تعیین آمادگی یادگیری نقش مهمی ایفا می‌کند. عده‌ای با برخی توانایی‌های خاص متولد می‌شوند که در چگونگی و نوع یادگیری آنان در آینده مؤثر است و از جمله عوامل مؤثر در انتخاب شغل به شمار می‌رود (زونکر، ۲۰۰۶، ص ۴۰۴ و ۴۰۵). در واقع فرد فقط به دوست داشتن و نداشتن شغل توجه نمی‌کند، بلکه توانستن و نتوانستن هم برای او [استعداد و توانایی] مهم است. استعداد ژنتیکی و توانایی‌های خاص مانند رنگ چشم، رنگ مو، رنگ پوست و یا توانایی خاص در موسیقی، نویسندگی، ورزش و... در مسیر انتخاب شغل فرد اثرگذار است (سمیعی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۲۸).

◆ **ارزش‌ها:** شکل‌گیری صحیح ارزش‌ها در دوران کودکی و نوجوانی اهمیت زیادی دارد. زیرا ارزش‌ها در تصمیم‌گیری، حل مسئله و مشکل‌گشایی و انتخاب هدف‌ها، راهنمای ما هستند. در واقع «ارزش‌ها، بایدها و نبایدهای زندگی ما را مشخص می‌کند و در زندگی به ما احساس هدفمندی می‌دهند» (زندى پور، ۱۳۹۲، ص ۴۶). ارزشی که هر فرد برای مشاغل مختلف قائل می‌شود، به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در تصمیم‌گیری شغلی محسوب می‌شود. مشاغل برای افراد مختلف درجات ارزشی متفاوتی دارند (شفیع آبادی، ۱۳۹۶، ص ۴۰۶ و ۴۰۸). گاهی ارزش‌های ما مبهم و نامشخص‌اند؛ ولی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند. شفاف‌سازی ارزش‌ها، به ما امکان می‌دهد که اولویت‌های خود را تشخیص دهیم و از چگونگی دستیابی به آن‌ها آگاه شویم.

◆ **علاقه - رغبت‌ها:** انسان در وهله اول شغلی را ترجیح می‌دهد و سپس آن را انتخاب می‌کند. از نظر جان‌هالند، ترجیح‌های شغلی بیانگر شخصیت فرد هستند و فهرست ترجیحات همان فهرست شخصیت است (شفیع آبادی، ۱۳۹۶، ص ۳۷۵). رغبت‌ها، احتمالاً مهم‌ترین عامل در نظریه‌های خصیصه و تیپ هستند (سمیعی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۹). بر طبق تعریف ارائه شده در فرهنگ لغت وبستر، «رغبت عبارت است از احساسی که با توجه و علاقه زیاد نسبت به چیزی همراه باشد؛ رغبت زمانی به وجود می‌آید که انسان چیزی را دوست بدارد، آن را مورد توجه قرار دهد و مشاهده کند؛ درباره آن بیندیشد و سرانجام از آن لذت ببرد.» به عبارت دیگر می‌توان گفت که «رغبت، همان ترجیح‌ها و دوست داشتنی‌های انسان در لحظه معینی از زمان است» (شفیع آبادی، ۱۳۹۶، ص ۷۱). لنت و همکاران (۱۹۹۴)؛ به نقل از عابدی و حق شناس، ۱۳۹۹، ص ۱۳۲) رغبت‌های شغلی را این‌گونه تعریف کرده‌اند: «رغبت‌های شغلی به الگوهای دوست داشتن، بی‌علاقه بودن و بی‌تفاوتی نسبت به فعالیت‌های حرفه‌ای و مشاغل گفته می‌شود». با توجه به اهمیت بحث رغبت‌ها، در مقاله بعدی تیپ‌شناسی هالند مورد بررسی بیش‌تری قرار می‌گیرد.

- حقانی زمیدانی، مجتبی؛ کلاترهمزی، آتوسا؛ زارع بهرام‌آبادی، مهدی و سلیمی بجستانی، حسین. (۱۴۰۱). *راهنمای طرح‌ریزی فرآیند رشد شغلی دانش‌آموزان*. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۶(۵۸)، ۱۱۴-۱۲۸.
- زندی پور، طیبه. (۱۳۹۲). *نظریه‌ها، روش‌ها و فنون مشاوره شغلی*. تهران: نشر دانژه، چ ۱.
- زونکر، ورنون. جی (۱۳۹۸). *مشاوره شغلی: رویکرد کل‌نگر*. (ترجمه علی محمد نظری، فرشاد محسن زاده و علیرضا بوستانی پور). تهران: انتشارات سمت، چ ۶. (تاریخ انتشار کتاب به زبان اصلی، ۲۰۰۶).
- سمیعی، فاطمه؛ باغبان، ایران؛ عابدی، محمدرضا؛ حسینیان، سیمین. (۱۳۹۰). *نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی (مسیر تکامل انتخاب شغل)*. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان، چ ۱.
- شفیق آبادی، عبدالله (۱۳۹۶). *راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل (با تجدید نظر کلی و اضافات)*. تهران: انتشارات رشد، چ ۲۶.
- عابدی، محمدرضا و حق شناس، لیلا. (۱۳۹۹). *سنجش در مشاوره شغلی*. تهران: سمت.



- Swanson, J. L., & D'Achiardi, C. (2005). Beyond interests, needs/values, and abilities: assessing other important career constructs over the life span. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work* (pp. 353-381). Wiley.



مدل تیپ‌شناسی جان‌هالند و نقشه دنیای کار

ناصر حیدری (کاندیدای دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی -

کارشناس حوزه مشاوره وزارت آموزش و پرورش)

مجتبی حقانی زمیدانی (دانش آموخته دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی - مشاور مدرسه)

در حوزه خودشناسی نظریه‌های مختلفی وجود دارد که نظریه شغلی هالند^۱ (۱۹۷۳، ۱۹۹۷)، معروف به نظریه تیپ‌ها^۲ یکی از مهم‌ترین و معروف‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود. این مدل شامل شش مقوله مختلف است که نشان‌دهنده شایستگی‌ها و علایق خود ادراک‌شده^۳ افراد است. تیپ شخصیتی شغلی، «مجموع ویژگی‌های انحصاری شخصی برای شناخت و متمایز کردن انسان‌ها از هم است. مشاوران شغلی با استفاده از این نظریه برای انطباق شغل‌های همخوان با افراد تلاش می‌کنند، تا به این ترتیب در مسیر نیل به رضایت شغلی گام بردارند». شش تیپ ایجاد شده توسط هالند (۱۹۷۳)، تلفیقی از تعامل بین وراثت (صفات زیست‌شناختی^۴)، علایق، شایستگی‌های خود ادراک‌شده و تمایلات و خصلت‌ها^۵ (ویژگی‌های شخصیتی، حساسیت به تأثیرات محیطی، ارزش‌ها، ادراک از خود و جهان و خودپنداره) یک فرد است. هالند ادعان داشت که عوامل زیادی بر تجلی تیپ (سنخ، نوع، گونه) افراد تأثیر می‌گذارند: قومیت، نژاد، مذهب، گرایش جنسی، وضعیت اجتماعی اقتصادی و غیره؛ بنابراین، این انواع، راهنمایی را، هر چند نه مطلق، برای مکاشفه شغلی ارائه می‌دهند.

هالند (۱۹۹۲) به منظور تکوین نظریه‌ای روشن و متقارن، اصول اساسی زیر را مشخص کرد:

(۱) انتخاب شغل بیانگر شخصیت افراد است.

(۲) سپاه‌های (تست‌های) علاقه، سپاه‌های شخصیتی اند.

(۳) کلیشه‌های شغلی دارای معانی روانشناختی و جامعه‌شناختی مهم و معتبرند.

1. Holland's Theory of Vocational Choice

2. Theory of Types

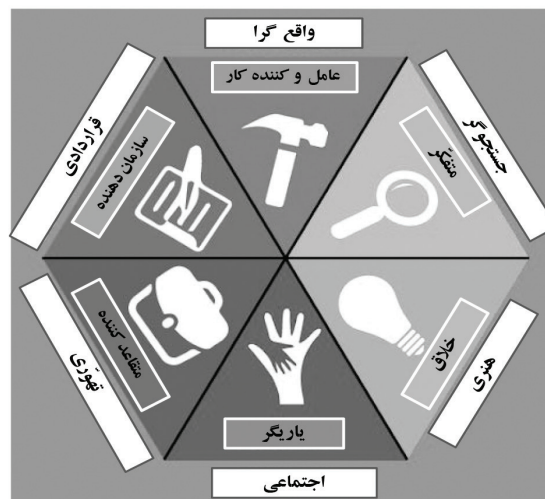
3. self-perceived

4. biological

5. dispositions

- ۴) افرادی که در یک شغل و حرفه مشغولند، شخصیت و تاریخچه‌های رشد شخصی مشابهی دارند.
- ۵) از آنجا که افراد شاغل در یک شغل و حرفه شخصیت مشابهی دارند، در بسیاری از موقعیت‌ها و مشکلات، واکنش‌های مشابهی نشان می‌دهند و محیط‌هایی با خصوصیات میان فردی مشخص ایجاد می‌کنند.
- ۶) رضایت شغلی، ثبات و پیشرفت افراد، به همخوانی شخصیت آن‌ها و محیطی که در آن کار می‌کنند، بستگی دارد. شفیع آبادی (۱۳۹۷) فرضیه‌های اصلی هالند را در موارد زیر خلاصه کرده است:
- ۱) اکثر افراد در یکی از تیپ‌های شش‌گانه قرار می‌گیرند
- ۲) شش‌الگوی محیطی (محیط شغلی) نیز وجود دارد.
- ۳) هر شخصیت در جستجوی الگوی محیطی متناسب و سازگار با خود است.
- ۴) مردم در پی محیطی هستند که در آن، نیازشان را برآورده کنند، ارزش‌هایشان را به نمایش بگذارند و توانایی‌هایشان را به کار گیرند.

۵) رفتار، حاصل تعامل شخصیت و الگوی محیط است. با شناخت این دو می‌توان رفتار را پیش‌بینی کرد. مشاوران مدرسه با داشتن ارزیابی‌های کامل از دانش‌آموزان که با نظریه هالند مطابقت دارد، می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا مشاغلی را که ممکن است بر اساس ترکیبی از علایق، توانایی‌ها یا ارزش‌ها متناسب باشد، شناسایی کنند. از آنجایی که نظریه هالند با سنجش علایق و استعداد‌های یک فرد شروع می‌شود، برای دانش‌آموزان دوره متوسطه اول ایده‌آل است؛ زیرا آن‌ها عاشق یادگیری در مورد خود هستند. علاوه بر این، نظریه هالند برای کمک به دانش‌آموزان در نقد چگونگی لذت بردن از محیط‌های کاری خاص و وظایف روزانه بسیار مفید است. همان‌طور که توسط شارف^۱ (۲۰۱۳) اشاره شده است، اکثر افراد بیش از خصایص یک تیپ را در کد^۲ خود دارند (به‌طور کلی ترکیبی از حروف اول حداکثر ۳ تیپ شغلی). این ممکن است به ویژه برای افرادی که در معرض محیط‌ها و فعالیت‌های مختلفی قرار دارند (مانند فعالیت‌های فوق‌برنامه، سرگرمی‌ها، ورزش‌ها و سفر) صادق باشد.



جدول (۱)

1. Sharf
2. code

شش تیپ‌هالند عبارتند از: واقع‌گرا، جستجوگر، هنری، اجتماعی، تهوری و قراردادی^۱. خلاصه شش تیپ مختلف هالند را می‌توان در جدول (۱) یافت. در ادامه هر یک از این تیپ‌ها به اختصار توضیح داده شده است:

۱. واقع‌گرا: Realistic(R)

افراد دارای این تیپ، عمل‌گرا، سرسخت، انعطاف‌ناپذیر، مُصر، ثابت قدم، خودمحور، متواضع، واقع‌بین، مادی‌گرا و قابل اعتماد هستند. آن‌ها از کار با ابزار و وسایل لذت می‌برند و بیش‌تر دوست دارند کارهای عملی انجام دهند. مسائل واقعی و عینی را به مسائل انتزاعی و ذهنی ترجیح می‌دهند و کار کردن در محیط‌ها و فضاها، باز و کار با اشیاء و ابزارآلات و ساختن و تولید را دوست دارند.

دیگران آن‌ها را صریح و طبیعی، محافظه‌کار، برخوردار از توانایی‌های عملی و مکانیکی و ضعیف در برقراری روابط اجتماعی تصور می‌کنند و در صورت مواجه شدن با مشکلات به سراغ ارائه راه‌حل‌های عملی و بدنی می‌روند. در ساختن و بازسازی، تعمیر اشیاء و ابزارهای قدیمی، استفاده از وسایل تفریحی مانند موتورسیکلت‌های تفریحی و قایق موتوری توانمندند و به فعالیت‌هایی مانند ورزش و ماهیگیری، کوهنوردی، مسابقات اتومبیل‌رانی و پرش از هواپیما علاقه دارند. به رشته‌های موجود در زمینه صنعت و کشاورزی شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش علاقه‌مند بوده و در محیط‌های تولیدی و صنعتی، تولید محصولات عینی و ملموس، موقعیت‌هایی که نیازمند تعامل اندک با دیگران و کار با ابزار و وسایل است، توانایی بالاتری دارند.

افراد واقع‌گرا در انجام فعالیت‌ها و مشاغل نظیر، مهندسی مکانیک، مهندسی ساختمان، مهندسی برق، مهندسی کامپیوتر، تولید و تعمیر ماشین‌آلات سنگین، تکنسین هواپیما، تعمیر و مکانیک خودرو، برق خودرو، تأسیسات مکانیکی، تراشکار، جوشکار، نجار، بنا و سرامیک‌کار، تکنسین صنایع دریایی، تولید صنایع فلزی، سخت‌افزار کامپیوتر، الکترونیک، ورزشکار، نظامی، خدمات حفاظتی، باغبانی و کشاورزی و تولید وسایل و ابزارآلات کشاورزی و مکانیکی توانایی و علاقه‌مندی بالاتری دارند.

۲. جستجوگر: Investigative(I)

افراد دارای این تیپ؛ منطقی، تحلیلگر، روشنفکر، دقیق، کنجکاو، منتقد، خوددار، محتاط، درون‌نگر، فروتن، خودانگیزخته و دیرباور هستند. آن‌ها در جمع‌آوری اطلاعات، کشف حقایق و نظریه‌های جدید، تفسیر و تحلیل اطلاعات، انجام محاسبات پیچیده، انجام محاسبات ذهنی و انتزاعی، کار در موقعیت‌های آزمایشگاهی و علمی و گردآوری اطلاعات جدید توانمندند.

به انجام کارهای پژوهشی و علمی در زمینه ریاضیات، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی، پیش‌بینی پدیده‌های طبیعی و درگیری با ابهامات و موقعیت‌های مبهم علاقه‌مند بوده و دیگران آن‌ها را متفکر، کناره‌گیر، بی‌علاقه به کارهای اجتماعی و تعامل با افراد در نظر می‌گیرند. در صورت مواجه شدن با مشکلات به سراغ راه‌حل‌های فکری می‌روند.

به کار در موقعیت‌های آزمایشگاهی و محیط‌های دانشگاهی و پژوهشی علاقه‌مند هستند و در رشته‌هایی مثل علوم تجربی، ریاضی و فیزیک و فعالیت‌هایی که نیازمند تحلیل و استفاده از روش‌های علمی است توانایی بالایی دارند.

افراد دارای این تیپ در انجام فعالیت‌ها و مشاغل نظیر، پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، بیولوژی، میکروبیولوژی،

1. (RIASEC) realistic, investigative, artistic, social, enterprising, and conventional

علوم آزمایشگاهی، روانشناسی، استاد دانشگاه، مهندسی، ریاضی و آمار، پژوهشگر، علوم هسته‌ای، بیوشیمی، مهندسی نفت، مهندسی شیمی، زمین‌شناسی، منجم و ستاره‌شناسی، زیست‌شناسی، مهندسی هوافضا، مهندسی عمران، مهندسی الکترونیک، مهندسی ژنتیک، مهندسی کامپیوتر، مهندسی برق، اقتصاددان، علم جغرافیا و هواشناسی توانایی و علاقه‌مندی بالایی دارند.

۳. هنری (Artistic(A)

افراد دارای این تیپ؛ آرمانگرا، هیجانی، عاطفی، خیال‌پرداز، احساسی و ابرازگر هستند. در روابط با دیگران حساس بوده و مستقل و خودانگیز هستند. دارای منش و روحیه غیرسنتی و غیرهم‌رنگ بوده و محیط‌های با ساختار دوست‌ندارند. در انجام فعالیت‌های ادبی، هنری، و محیط‌هایی که در آن بتوانند خلاقیت و ابتکار خود را نشان دهند، توانمند بوده و از محیط‌هایی با ساختار منظم و مقرراتی دوری می‌کنند.

آن‌ها مبتکر و متفکرند و علاقه‌مند به تجربه موقعیت‌هایی هستند که بتوانند خلاقیت و قدرت تخیل خود را در آن به کار بندند. دیگران آن‌ها را خلاق، سنت‌گریز، نامنظم و دارای مهارت بالا در شناسایی و بیان خصوصیات خود و ابراز هیجانات و احساسات می‌بینند.

از قوانین و مقررات و انجام کارهای تکراری اجتناب می‌کنند و در انجام فعالیت‌های اداری و دفتری ضعیف هستند. در صورت مواجه شدن با مشکلات، به سراغ خلق آثار هنری و ابراز احساسات خود از طریق هنر می‌روند.

به رشته‌های هنری مانند طراحی، گرافیک، موسیقی، سینما و تئاتر، نمایشنامه‌نویسی، فیلمنامه‌نویسی علاقه‌مندند و در انجام فعالیت‌هایی مانند، مجسمه‌سازی، نقاشی، عکاسی، کار به عنوان طراح شرکت‌های تبلیغاتی، تزئینات داخلی، طراحی داخلی و معماری توانایی دارند.

افراد دارای این تیپ، در انجام مشاغل نظیر، نوازندگی و آهنگ‌سازی، نویسندگی، معماری داخلی، هنرهای بصری و اجرایی، هنر آشپزی، ادبیات نمایشی، طراحی داخلی، طراحی لباس، طراحی صحنه، معماری، داستان و فیلمنامه‌نویسی، خبرنگاری، فیلم‌برداری و عکاسی، دبیری هنر، مجسمه‌سازی، سردبیری مجله و روزنامه، ساخت و تولید برنامه‌های تلویزیونی، انیمیشن، کارگردانی، گرافیک رایانه، کارشناس هنرهای دستی، کارشناس فرش، مرمت آثار تاریخی و نقاشی، توانایی و علاقه‌مندی بالایی دارند.

۴. اجتماعی (social(S)

افراد دارای این تیپ؛ مهربان، همدل، معاشرتی، صمیمی، خوش‌مشر، مبادی آداب، دارای روحیه همکاری، صبور، باگذشت، متقاعدکننده، سخاوتمند، اهل رفاقت و دوستی، مسئول و آرمانگرا هستند.

در کار با مردم و کار کردن به صورت گروهی توانمند بوده و از راهنمایی و کمک به دیگران، آموزش دادن، مراقبت و نگهداری از دیگران لذت می‌برند و به رفاه و آسایش دیگران اهمیت می‌دهند. به سرگرم کردن دیگران، ارائه خدمات اجتماعی، سازماندهی رویدادهای اجتماعی مانند میهمانی‌ها و سفرهای تفریحی، همکاری با دیگران و آسان‌سازی امور علاقه‌مندند.

از انجام فعالیت‌های مکانیکی و بدنی و همچنین امور دفتری و ماشینی اجتناب می‌کنند و بیش از کار کردن در محیط‌های انفرادی و کار با اجسام، دوست دارند با افراد و در محیط‌های اجتماعی کار کنند و در صورت مواجه شدن با مشکلات در زندگی، به سراغ راه‌حل‌هایی که مستلزم برقراری ارتباط با دیگران است می‌روند.

افراد دارای این تیپ، در انجام فعالیت‌ها و مشاغل نظیر، رشته‌های موجود در علوم انسانی مانند علوم تربیتی و آموزش، روانشناسی، مشاوره، علوم اجتماعی، الهیات و کتابداری توانایی و علاقه‌مندی بالایی دارند. همچنین به پرستاری و کمک به دیگران و کار در کلینیک‌ها و مراکز مشاوره و سازمان‌هایی همچون بهزیستی، سازمان‌های مذهبی علاقه‌مند بوده و در انجام این فعالیت‌ها از خود توانایی بالایی نشان می‌دهند.

۵. متهور (E) Enterprising

افراد دارای این تیپ؛ برون‌گرا، معاشرتی، پرانرژی، ماجراجو، جسور، شجاع، بلندپرواز، هیجان طلب، ریسک‌کننده، توجه برانگیز، مطمئن به خود، متکی به نفس، برون‌نگر، خوش‌بین، رهبر، مقتدر و سلطه‌جو هستند و به جمع‌آوری دارایی تمایل دارند. آن‌ها در مدیریت و رهبری دیگران، متقاعد کردن و اداره کردن افراد، فعالیت‌های سیاسی و کسب درآمد اقتصادی، تشویق و ترغیب دیگران توانمند بوده و به کسب موقعیت‌های اجتماعی و دستاوردهای مالی علاقه دارند و از کسب قدرت، مقام، پول و دارایی لذت می‌برند.

دیگران آن‌ها را پرانرژی، اجتماعی، ریسک‌پذیر، مردم‌دوست و رقابت طلب می‌دانند. در هنگام مواجه شدن با مشکلات به سراغ راه‌حل‌های ریسکی و مستلزم خطرکردن می‌روند. به عضویت در تشکل‌ها، گروه‌ها، سازمان‌ها و شرکت در جلسات و فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی علاقه‌مندند.

افراد دارای این تیپ، در انجام فعالیت‌ها و مشاغل نظیر، مدیریت بازرگانی، مدیریت دولتی، مدیریت صنعتی، مدیریت بانکی، مدیریت بیمه، تجارت و خرید و فروش، علوم سیاسی، نماینده مردم، علوم قضایی و حقوقی، بازاریابی، وکالت، قضاوت، مدیریت هتل، مدیریت تورهای مسافرتی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت شرکت‌های خصوصی، مدیریت مراسم و تشریفات، روابط بین الملل، ریاست دانشگاه، مشاور املاک، مشاور و مدیر مالی شرکت‌ها و سازمان‌ها، بازاریابی و مهماننداری توانایی و علاقه‌مندی بالایی دارند.

۶. قراردادی (C) Conventional

افراد دارای این تیپ؛ منظم، دقیق، مطیع، کارآمد، دوراندیش، سازمان‌یافته، وظیفه‌شناس، پیگیر، خودکنترل‌گر، انعطاف‌ناپذیر، اصولی، واقع‌بین، خوددار، دارای پشتکار، خودکفا، هم‌رنگ و محتاط، عملگر، فاقد تخیل، مسلط، قالب‌مدار و گریزان از موقعیت‌های پیچیده هستند.

آن‌ها علاقه‌مند به کار با داده‌ها، امور دفتری و کار با اعدادند و در انجام فعالیت‌هایی نظیر نگهداری پرونده‌ها، بایگانی، تنظیم اطلاعات نوشتاری و عددی مطابق قالب خاص، فعالیت‌هایی که نیاز به دقت و نظم و سازماندهی دارند توانمند بوده و از سازمان دادن و پردازش اطلاعات لذت می‌برند.

دیگران آن‌ها را محتاط، هم‌رنگ با جماعت، مبادی‌آداب، منظم و دقیق و وظیفه‌شناس می‌دانند. به هنگام مواجه شدن با مشکلات به سراغ راه‌حل‌هایی بر اساس برنامه‌ریزی‌های تدوین شده می‌روند. به امور هنری و موقعیت‌های غیرسازمان‌یافته بی‌علاقه بوده و از انجام فعالیت‌های غیرسازمان‌یافته و مبهم اجتناب می‌کنند.

افراد دارای این تیپ، در انجام فعالیت‌ها و مشاغل نظیر، رشته‌های موجود در زمینه خدمات فنی و حرفه‌ای و کار دانش،

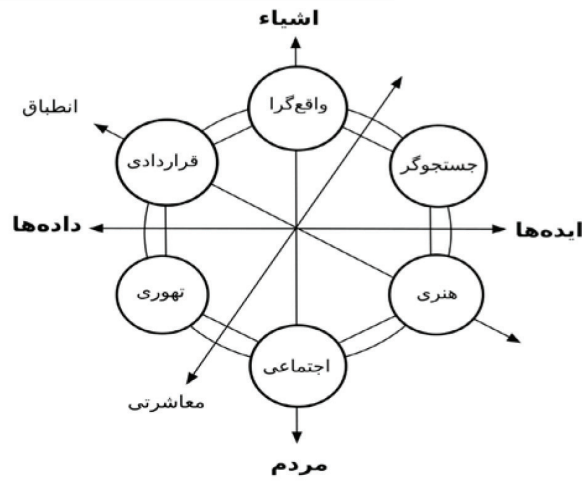
حسابداری، امور دفتری، ساماندهی، بازرسی، مالیات، بانکداری، کارمند بانک، کار در شرکت‌های حسابداری، کتابداری، بازرسی قبل از پرواز، تحلیل‌گر بودجه، مدیر تولید، داده‌پردازی، کارشناس مالی، دفترداری، تحویل‌دار بانک، کارشناس ثبت اسناد، اپراتور و مشاغل مرتبط با تنظیم بودجه توانایی و علاقه‌مندی بالایی دارند.

جدول (۱) تیپ‌های شغلی‌هالند

نوع	شرح	ویژگی‌های بارز	ارزش‌ها	مشاغل محتمل
واقع‌گرا	فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهد که ماهیت عملی دارند، از جمله به‌کارگیری ابزار، ماشین‌آلات، اشیا و حیوانات. برخی از مشاغل در این زمینه نیاز به قدرت بدنی دارند؛ از فعالیت‌های درمانی یا آموزشی لذت نمی‌برد.	کار با اشیا، ابزار و ماشین‌آلات، محیط شغلی اثبات‌گرایانه و ساختارمند	پول، قدرت، مقام، مزد و پاداش برای کار و دستاوردهای عینی	کشاورز، نقشه‌بردار، برق‌کار، سقف‌ساز، مکانیک خودرو و هواپیما، متصدی دستگاه‌ها، راننده ماشین‌های سنگین، کارگر پمپ بنزین، نقشه‌کش، بتا، آرایشگر، مهندسی، قالببافی، معماری، جنگلبانی، تعمیرکار، نقاشی ساختمان.
جستجوگر	ترجیح می‌دهد پدیده‌های فیزیکی، زیست‌شناختی و فرهنگی را از طریق مشاهده، نمادگرایی ^۱ و فرآیندهای نظام‌مند ^۲ با صلاحیت علمی و ریاضی قوی بررسی کند. از فروش، رهبری، یا متقاعد کردن افراد یا فعالیت‌های تکراری لذت نمی‌برد.	کار با ایده‌ها و اشیا، پژوهش محور، انتزاعی و متفکر	رشد، توسعه یا کسب علم	شیمیدان، زیست‌شناس، انسان‌شناس، تکنسین پزشکی و زمین‌شناس، زیست‌شناس دریا، برنامه‌نویس کامپیوتر، روانشناس بالینی، معمار، ریاضیدان و فیزیکدان، پزشکی، پیراپزشکی، مردم‌شناسی، دامپزشکی، رادیولوژی
هنری	فعالیت‌های خلاقانه مانند هنرهای زیبا (مانند مجسمه‌سازی)، هنرهای نمایشی (مانند نمایش، موسیقی) و نوشتن خلاق را ترجیح می‌دهد. از فعالیت‌های تکراری یا فعالیت‌های بسیار ساختارمند و منظم لذت نمی‌برد.	کار با اشیا و ابزار هنری، فعالیت‌های میهم، آزادانه و نامنظم در جهت خلق	خلاقیت و ابتکار در بیان عقاید، عواطف یا احساسات؛ علاقه‌مند به محیط‌های هنری که فرصت خودابرازی در آن‌ها فراهم است	کارگردان صحنه، طراح، بازیگر، دکوراتور (آرایه‌گر) داخلی، نقاشی، مجسمه‌سازی، هنرپیشگی، طراحی موسیقی، معلم موسیقی، رهبر ارکستر، نویسنده، ویراستار، منتقد ادبی، گویندگی رادیو و تلویزیون، عکاسی، روزنامه‌نگاری، امور مربوط به زیبایی و پاکیزگی
اجتماعی	فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهد که شامل کار با دیگران برای آموزش، تعلیم و تربیت، رشد و توسعه، روشنگری یا درمان باشد تا به دیگران در رسیدن به هدف کمک کند. از فعالیت‌های مکانیکی یا علمی لذت نمی‌برد.	کار با انسان‌ها، مددکار و کمک‌رسان	تلاش برای بهبود امور دیگران، خدمات اجتماعی، علاقه‌مند به فعالیت‌های اجتماعی، پذیرش قراردادهای اجتماعی	پرستار، مشاور، معلم، گفتار‌درمانگر، مددکار اجتماعی و مددکار مذهبی، قاضی، مبلغ مذهبی و جامعه‌شناس.
تهووری	فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهد که شامل دست‌کاری/اداره ^۳ دیگران برای دستیابی به سود اقتصادی یا تغییر سازمانی باشد. از فعالیت‌های مشاهده‌ای ^۴ و نمادین لذت نمی‌برد.	کار با مردم برای رسیدن به هدف‌های سازمانی یا فردی، قانع‌کننده‌ها	دستاوردهای مالی، کسب موقعیت اجتماعی، در جستجوی قدرت و رهبری، به دنبال کسب مهارت در امور مالی و تجارت، ریسک‌پذیر، شرکت در فعالیت‌های رقابتی، تمایل به خطر بین فردی و مال	تولیدکننده، مروج ورزش، فروشنده، مدیر، رهبر کسب و کار و خریدار، سیاستمدار، دلال معاملات ملکی، وکیل، سخنران حرفه‌ای و فروشنده.
قراردادی	فعالیت‌هایی را ترجیح می‌دهد که شامل تفسیر داده‌ها، نگهداری سوابق، بایگانی مواد و سازمان‌دهی داده‌ها/اطلاعات نوشته‌شده و عددی است. از فعالیت‌های مبهم، بدون ساختار و اکتشافی لذت نمی‌برد.	کار با داده‌ها، سازمان‌دهنده	دستاوردهای مادی یا مالی، کسب قدرت در عرصه‌های اجتماعی، کاری یا سیاسی	دفتردار، حسابدار، تحلیلگر مالی، تخمین‌گر هزینه‌ها، بانکدار، کارشناس مالیات، مسئول ثبت وقت، مشاور امور مالی، منشی، اپراتور کامپیوتر و متصدی پذیرش.

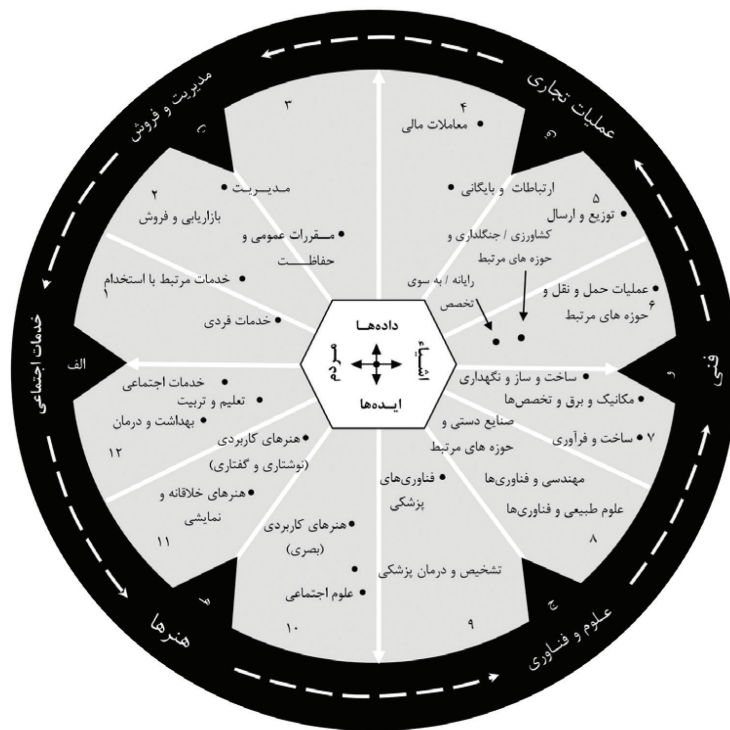
در یک بیان دیگر، می‌توان این تیپ‌های شخصیت شغلی را در کار با افراد (انسان‌ها)، داده‌ها، اشیا یا ایده‌ها^۱ تقسیم‌بندی کرد که در شکل زیر نمایش داده شده است.

1. people, data, things or ideas



برای تسهیل درک دانش‌آموزان از این‌که چه چیزی یک شغل را از شغل دیگر متمایز می‌کند، نقشه دنیای کار^۱ (شکل ۱ را ببینید) می‌تواند یک تصویر مفید باشد. همچنین، استفاده از این نقشه می‌تواند به درک یادگیرندگان بصری/دیداری^۲ کمک کند از آنجایی‌که آن‌ها می‌توانند ببینند که مشاغل مختلف روی نقشه چقدر به هم شباهت دارند یا چقدر با هم متفاوت‌اند. همچنین، قرارگیری مشاغل در ارتباط با افراد، داده‌ها، اشیا یا ایده‌ها^۳ اغلب در صورت استفاده از یک ارائه‌ی تصویری، واضح‌تر می‌شود.

شکل (۱) نقشه دنیای کار منبع: تجدید چاپ‌شده با مجوز انتشارات بین‌المللی (ACT)؛ به نقل از کری و میلسون (۲۰۲۲)



1. World-of-Work Map
2. visual learners
3. people, data, things or ideas

- آمونسون، نورمن؛ هریس-بولسی، جان؛ نایلز، اسپنسر. جی. (۱۳۹۹). *مشاوره شغلی: فرآیندها و فنون*. (ترجمه مهرداد فیروزبخت). تهران: ویرایش، چ ۳. (تاریخ انتشار کتاب به زبان اصلی، ۲۰۰۹).
- زندی پور، طیبه. (۱۳۹۲). *نظریه‌ها، روش‌ها و فنون مشاوره شغلی*. تهران: نشر دانژه، چ ۱.
- زونکر، ورنون. جی. (۱۳۹۸). *مشاوره شغلی: رویکرد کل‌نگر*. (ترجمه علی محمد نظری، فرشاد محسن زاده و علیرضا بوستانی پور). تهران: انتشارات سمت، چ ۶. (تاریخ انتشار کتاب به زبان اصلی، ۲۰۰۶).
- سمیعی، فاطمه؛ باغبان، ایران؛ عابدی، محمدرضا و حسینیان، سیمین. (۱۳۹۰). *نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی (مسیر تکامل انتخاب شغل)*. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان، چ ۱.
- شفیق‌آبادی، عبدالله (۱۳۹۶). *راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل (با تجدید نظر کلی و اضافات)*. تهران: انتشارات رشد، چ ۲۶.
- لیپتک، جان. جی. (۲۰۰۱). *طرح‌ریزی درمان در مشاوره حرفه‌ای*. ترجمه مهدی زارع بهرام‌آبادی و عبدالله شفیق‌آبادی (۱۳۹۰). تهران: انتشارات سمت، چ ۱.



- Curry, J. R., Milsom, A. (2022). *Career and college readiness counseling in P-12 schools*. Springer Publishing Company.
- Holland, J. L. (1973). *Making vocational choices: A theory of careers*. Prentice Hall.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Psychological Assessment Resources.
- Sharf, R. S. (2013). *Applying career development theory to counseling* (6th ed.). Cengage.

نظریه تیپ های شخصیتی هالد هولاند Holland

نمونه مشاغل	سرگرمی	محیط	صفات شخصیتی	مزایای تیپ های شخصیتی هالد هولاند	ملاحظات	فعالیت کاری نمونه	علاقه	گرا	واقع گرایی R
فنی+صنعت+کامپوزری الکترونیک+سخت افزار کامپیوتر+مکانیک اومبیل افسر/مهندس (ساختن+پرق) / جنگل بان / باغبان / نجار و بنا /	تعمیر اشیاء کهنه/ اقدیمی ساختن و بازسازی/ خواندن کتابها و مجلات ورزشی / استفاده از وسایل تفریحی/ فعالیت بدنی خطرناک	کارخانه صنعتی تولیدی/ محصولات / شرکت های عینی و قابل لمس / شرکت های ساختمانی/ صنایع معدن و کانیایی/ زمینه حمل و نقل (هواپیما حمل با کامیون و تریلیت) / فضای باز رشته: فنی/ حرفه ای/ کامپوزری/ صنعتی/ تربیت بدنی/ مهندسی/ نظامی	ثبات هیجانی/ قابل اعتماد/ عملگر/ ادبی/ گرا / صرفه جو / ثابت قدم/ اخود محور/ غیر اجتماعی/ تون پایانی بدنی (ورزشی) و مکانیکی	اینکار و توانایی مکانیکی حل مشکل با ابزار ماشین مهارت روانی - حرکتی قدرت بدنی ورزش: پول قدرت/تروت+ دستاوردعینی	انجام کاری که نتایج ملموس و عینی طراحی/ ساخت و بازرگاری دستگاه و ماشینهای (طریق موتناژ + دقیق + مونتاژ + تعمیر یا شکله گامپیوتر و وسایل الکترونیک/موقعیهای (تعمال کم+ بدون لباس رسمی)	ساختن و تولید/تعمیر کاری/ فعالیت مکانیکی و فنی / لذت از کار با اشیاء (ابزار، ماشین، دستگاه، گواه وحیوان) / کارهای مربوط به فضای باز / ترجیح: عمل به جای فکر کردن / ترجیح: عینی واقعی به جای انتزاعی / راه حل: عملی/وبدنی	اشیاء تصب/ایجاد/تجزین طریقکاری/ کنترل راندن/ انگیزهای پرووری / تغذیه	داده مطالعه/تحقیق محاسبه/انجریه مقایسه/تحلیل	واقع گرایی R
پژنیک /زیست شناسی /بافتشانی /انسان /شیمیان / روانشناس /روانشناس/ مهندسی /روانشک /مهندسی	انجام کار علمی و آزمایشگاهی مشاغل: کار با داده و تحقیق و پژوهشی	علاقه به کار در محیط علمی و تحقیقاتی/ به دنبال مدارج علمی / آزمایشگاه / دانشگاه / کتابخانه رشته: ریاضی و تجری	منطقی/ تحلیل گر / روشنفکر دقیق/ کنجگرا / متکبر / مستقل / خودانگیز/خنده /آواره گیر/ درونگرا / تفلا / طرفدار اصلاحات اساسی/ پیچیدها/غیر محبوب	توانایی علمی / مهارت های تحلیلی/ مهارت های ریاضی /فکر انتزاعی /وظیفه گرا / راه حل: فکری /شهودی	انجام وظایف و کارهای انتزاعی حل مسائل و مشکلات از طریق تفکر انجام محاسبات پیچیده / مطالعه علل بیماریها / اجرای تحقیقات و تحلیل ها	جهت گیری علمی و تحقیقاتی/ لذت: کشف حقایق + تئریه جدید + جمع آوری/ تحلیل و تفیسیر و سازمان بدنی اطلاعات / ترجیح: فعالیت انتزاعی + محاسبه	داده مطالعه/تحقیق محاسبه/انجریه مقایسه/تحلیل	جستجوگر I	جستجوگر I
بازگری / طرح (مد و لباس) / موسیقیدان / لپس / موسیقیدان / موسیقیان /معلم هنر / محاسبه/آموزش هنر / محاسبه/آموزش هنر / موسیقیدان	طراحی هنری / نقشه کشی/محاسبه/سازاری/ نقاشی/نگارگری/ تئاتر/موزه / کاری کسرت / شعر و داستان/ موسیقی	سازمان (منظم و غیر سازمان یافته) که امکان ابراز خود) / استودیو هنری، تئاتر، کسرت / موسسه مهارت های هنری / موزه و گالری / شرکت تبلیغاتی/ روابط عمومی و طراحی داخلی رشته: هنری (طراحی و گرافیک) / علوم انسانی (زبان) / خارجه / الهیات/ علوم تجربی و ریاضی و	آرمانگر/هیجانی/عاطفی/خیال پرداز / پیچیدها/پر احساسی/ حساس/متکبر / ابرازگر/ بدون برد / ای نظم / استقلال طلب / سازش ناپذیر / نامرتب / نامعمول	مهارت های خلاق ابراز احساسات در تعامل با دیگران / راه حل: احساسی	طراحی کارهای هنری برای مجلات / اعلام برنامه رادیو و تلویزیون / نقشه کشی، محاسبه/سازاری/ نقاشی، عکاسی / رفتن به تئاتر، موزه، گالری/ کسرت / نوشتن شعر، نمایشنامه و داستان، اجرای یک ساز موسیقی	تعمال: محیط آزاد، غیر منظم، پیچیده برای خلق آثار هنری /علاقه: محیط کاری سازمان نیافته که فرصت خود ابرازی /علاقه: فعالیت هنری ادبی و موسیقی	اشیاء داده	هنری A	هنری A
معلم و دبیر / ممدکار / اجتماعی / روانشناس / مشاور / درمانگر / مدیر خدمات اجتماعی / روابط عمومی	سرگرم کردن دیگران/ حضور در گروه های/ داوطلب خدمات اجتماعی سازماندهی / رویدادهای اجتماعی (مهمانی، سفر)	سازمان های مذهبی/ مدارس/ مشاوره / پرستاری/ کانیک سلامت/ روان / رشته: روانشناسی / الهیات / پرستاری / کتابداری علوم (دینی، تربیتی و اجتماعی)	مهربان/اهمل/ صمیمی / امشوق و خودگرا/م/ معاشرتی/ همکاری / مردم دار/ اخلاقی/ مسئول / تلقینی / باگشت/ صمیمی / سرزنده / بشیر دوست / علاقه مند به رفاه دیگران	مهارت های اجتماعی توانایی کلانی مهارت های آموزشی مهارت های تشبیهی	آموزش / توضیح دادن / تربیت کمک کردن / گمانی / نگهداری / آگاهی دادن / راهنمایی کردن / حل مشکل / حمایت کردن / بحث / راه حل: درک احساسات خود و دیگران	علاقه: کار با مردم + لذت کار در گروه + تقسیم کار + مرکز توجه بودن / لذت: رهبری / راهنمایی / تشویق / دیگران	مردم مذاکره/مدیریت نظرات/تشویق تعلیمی/همایش پذیرایی/کمک	اجتماعی S	اجتماعی S
وکیل /قاضی/ سیاستمدار/ نماینده مجلس / دلال /مدیر / خرید و فروش / هتل /قاضی /فروشنده/ بازاریابی/ حسابدار / کارمندان بانک اداری / کارمندان بانک / کتابداران / تحلیلگر / بودجه و سیستم کامپیوتر / انشیر / کارمند دفتر / آمارگیر / ثبت سند	جمع آوری کردن / تمبر و سکه / ساختن مدل (هواپیما خانه عروسکی) / نقال / برفی / بازی با قوانین مشخص / بازیسی + مالیات + بیمه	شرکت صنعتی و تولیدی سازمان دولتی و سیاسی (قنرت و مالی) / رشته: مدیریت / بازرگانی / تجارت / علوم سیاسی / قضایی و حقوقی	برونگرا/ پر انرژی/ ماجراجوا/ خودمدیرا/ معاشرتی/ ریسک پذیر / بلند پرواز / متکی به نفس / جسور و بی خجالت / علاقه مند (پول) قدرت و دارای مالی / مقتدر/ مهارت در بیان	مهارت کلانی / سخنرانی / در جمع / تشویق دیگران / مهارت های اجتماعی / تمرکز بر اهداف سازمانی (سود و منفعت)	فروش / مدیریت / تشویق / ترغیب خرید و فروش / امری گرم کردن / راجحان / رهبری گروه ها / سازمانها/ مدیریت افراد و پروژهها / سخنرانی و گفتگو کردن	توانایی کلانی برای فروش و مدیریت به دنبال رهبری + قدرت + سیاست + درآمد / لذت از کار با دیگران و رهبری آنها به سوی اهداف سازمان یافته و موفقیت اقتصادی / راه حل: راه حل ریسک پذیر	مردم مذاکره/مدیریت نظرات/تشویق تعلیمی/همایش پذیرایی/کمک	متهور E	متهور E
قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C	قرار دادی C



نگاهی نو به فرآیند هدایت تحصیلی دانش آموزان «گذار به مرحله‌ای جدید و تجربه چالش‌های نو»

مصاحبه با دکتر حسین سلیمی بجستانی (استاد دانشگاه علامه طباطبائی)

۱. دیدگاه شما راجع به هدایت تحصیلی چیست و هدایت تحصیلی را چطور می‌بینید؟

من به عنوان مشاور با شما صحبت می‌کنم، قبل از هر چیز باید بگویم که در نظام تعلیم و تربیت ما با انسان و اشرف مخلوقات سر و کار داریم و طبیعتاً هدایت اشرف مخلوقات به سمت انسان کامل شدن، از توان ما خارج است، بنابراین هدف‌گذاری کلی ما بهتر است این باشد که حداقل بتوانیم انسان متعادل را تربیت و هدایت کنیم.

خیلی وقت‌ها ذهن من مشغول این می‌شود که طی سالیان اخیر، جامعه نقاد ما نسبت به محصولاتی که با آن سر و کار دارند، انتقاد می‌کنند و تحلیل می‌کنند، برای مثال به‌طور مرتب نگاهمان این روزها معطوف به کارخانجات خودروسازی است که چه محصولاتی تولید می‌کنند و دیدگاه غالب ذهنی ما این است که این محصولات در شأن مردم کشور ما نیست، کشوری که تمامی ظرفیت‌های لازم برای ساخت خودروی مطلوب را دارد، اما این اتفاق در آن نمی‌افتد و مرتب در این زمینه وزیر عوض می‌کنیم. منظورم از طرح این بحث این بود که چه خوب می‌شود اگر ما به آموزش و پرورش هم مانند یک صنعت نگاه کنیم، صنعتی که محصولات خروجی آن در چه سطحی است؟ آیا همان پیکان سفید قدیمی یا پراید را تولید می‌کند، یا این که نه، مرتب دارد محصولاتش را تغییر می‌دهد.

از نظر من آموزش و پرورش یکی از صنایع‌های پرچالش، جذاب و پرمسئله و شاید مهم‌ترین کار عالم است. اگر در این صنعت نیروهای خوبی تولید شود، ما در آینده دیگر نگران تولید ایران خودرو و سایپا و محصولات این دست نخواهیم بود، چون همین انسان‌ها هستند که در آینده خلاقیت‌ها و استعداد‌های خود در این حوزه‌ها را نشان خواهند داد.

اعتقاد این است که ما در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که بسیاری از عناصر آن خیلی سریع در حال تغییر است، برای مثال ابتکارات در حوزه تکنولوژی و فناوری، تغییر جهت‌های عمده در حیطه ارزش‌ها، شرایط اجتماعی، چشم‌اندازهای

اجتماعی-سیاسی، فرآیندهای آموزشی، ساختار خانواده‌ها، خانواده‌های تک‌والدی، خانواده‌هایی که پدر و مادر جدا شده‌اند، خانواده‌هایی که از روستاها به شهرها مهاجرت می‌کنند، یا مسائل بهداشت روانی جامعه که چند لایه و پیچیده شده است و به‌طور جدی به مداخلات نیاز دارد، این موارد خیلی سریع در حال تغییر است، این را به صورت مقدمه گفتم که با چه اوضاع و احوالی مواجه هستیم.

لذا به نظر پیدا کردن یا خلق راه‌های بهتر برای کمک به دانش‌آموزان و سرپرستان آموزشی، به ویژه مشاوران، مستلزم یک رویکرد سیستمی برای مشاور مدرسه است و این یک نکته بسیار مهم و اساسی است.

بخش مهمی از نگرانی ما امروزه این است که باید دست به تغییر بزنیم و روش‌ها و شیوه‌های قدیمی در نظام تعلیم و تربیت را دستخوش تغییراتی کنیم.

از طریق چشم‌اندازها، آموزش‌ها و یادگیری‌های جدید از طریق ارکان مدرسه، می‌توانیم هم حس ارزشمندی و هم حس شایستگی که به اعتقاد من دو نیاز اساسی در نظام آموزش و پرورش هستند را پرورش دهیم.

۲. آیا به نظر شما مشاوران مدارس هم این دو نیاز مطرح شده را دارند؟

بله دقیقاً این دو نیاز اتفاقاً جزء نیازهای اساسی مشاوران مدارس ما هستند. مشاوران ما با برآورده شدن این دو نیاز اساسی می‌توانند در قلمروهای مختلفی حرف‌های نو بزنند، در قلمرو معنویت و معنای زندگی برای خودشان و برای دانش‌آموزانشان، در قلمرو شناخت عواطف و تنظیم هیجانات که بحثی بسیار جدی است، چرا که ما با هیجانانگیزان زندگی می‌کنیم و عمیقاً با آن‌ها در ارتباطیم و همچنین در قلمرو رفتارهای اخلاقی و سایر حوزه‌ها. به نظر من حس ارزشمندی و شایستگی برای مشاوران می‌تواند به این موارد منجر شود.

۳. به نظر شما مشاوران برای افزایش میزان تأثیرگذاری، به چه مواردی نیاز دارند؟

میزان تأثیرگذاری ما مشاوران در هدایت و راهنمایی دانش‌آموزان، ارتباط بسیار نزدیکی با میزان تجربه ما دارد. بخش عمده‌ای از آموزش‌هایی که یک مشاور دریافت می‌کند، در فرآیند تجربه‌ای رقم می‌خورد که در مدرسه در ارتباط با دانش‌آموز ایجاد می‌شود و هر چه میزان تجربه مشاور با دانش‌آموز بالاتر رود، مهارت‌های تقویت می‌شود و بهتر می‌تواند با وضعیتی رضایت‌بخش مواجه شود. هر چه میزان تجربه ما بالاتر می‌رود، میزان کفایت ما در کارمان بالاتر می‌رود، برای این مهم خیلی کارها می‌شود انجام داد و مدارسی که در آن‌ها به روی مشاوران و تجربه موقعیت‌های تربیتی با دانش‌آموزان باز است، یک دنیایی از موقعیت‌های قابل رشد برای مشاوران رقم خواهد زد.

به نظر من دانشگاه اصلی مشاوران همان مدرسه است و همان موقعیت‌هایی که به واسطه تعامل با دانش‌آموزان برایش به وجود می‌آید.

ما اعتقاد داریم، هم دانش‌آموزان، هم والدین و هم خود مشاورانمان سزاوار بهترین خدمات هستند و به مانند شعار سالیان گذشته که می‌گفتیم انرژی هسته‌ای حق مسلم ماست، امروزه باید گفت که مدرسه خوب حق مسلم ما و دانش‌آموزان ما است.

ما باید اعتماد کنیم که مشاورانمان با هوش و ذکاوتی که دارند، می‌توانند کارهای مؤثری انجام دهند، هر چند الان هم در حال انجام آن هستند و این کارهای مؤثر باید به چشم بیاید، دیده شود.

خب حالا با این دغدغه‌ای که عنوان شد می‌خواهم بگویم که در دوره‌های زندگی تحصیلی بنا به الزامات ساختار آموزشی هر کشوری، دوره‌های گذار یا دوره‌های انتقال در زندگی تحصیلی وجود دارد. منظور از دوره انتقال، یک فرآیند گذار از معلوم به مجهول است. یعنی از پیش دبستانی به دبستان، از دبستان به متوسطه و مهم‌ترین دوره گذار که الان موضوع بحث ما است، گذار از دوره اول متوسطه به دوره دوم است.

۴. هدایت تحصیلی به عنوان گذار و انتقال از معلوم به مجهول را بیش‌تر توضیح می‌دهید؟

این فرآیندی است که عنوان آن را می‌توانیم حرکت از معلوم به مجهول یا از آشنا به غریبه بنامیم و همه ما این فرآیند را تجربه کرده‌ایم و همیشه ورود به محیط‌های جدید با اقتضائات و شرایط خاص خود روبه‌رو است و ما وظیفه داریم در یک جهان در حال تغییر یاری رسان دانش‌آموزانمان باشیم.

من دوست دارم با این نگاه به هدایت تحصیلی بپردازم. در هدایت تحصیلی صرفاً نباید به حوزه‌های تعیین و انتخاب رشته بپردازیم، چون در جریان این فرآیند گذار علاوه بر انتخاب رشته، اتفاقات دیگری برای دانش‌آموزان رقم می‌خورد. برای مثال گسست روابط، نگرانی و ترس‌هایی برای دانش‌آموزان در ورود به محیط جدید ایجاد می‌شود و تمامی این موارد را باید در زمینه هدایت دانش‌آموزان مد نظر قرار داد. خیلی از مسائل در این دوره گذار پیش می‌آید، مسائلی مانند جامعه‌پذیری، احساس امنیت در روابط و چالش‌هایی که تغییر محیط تحصیلی برای دانش‌آموزان رقم خواهد زد و این موارد دقیقاً همان بزنگاه‌هایی است که ممکن است ما مشاوران در فرآیند هدایت تحصیلی از آن غافل باشیم.

۵. به نظر شما در جریان این گذار، دانش‌آموزان با چه چالش‌هایی روبه‌رو خواهند بود؟

تغییر برنامه درسی، حجم برنامه درسی جدید، پیوند یادگیری‌های گذشته و جدید، دانش‌آموزان را دچار چالش‌هایی می‌کند و سبب ایجاد نگرانی‌هایی در دانش‌آموزان می‌شود.

به هر حال ورود به ساختار جدید و ورود به محیط آموزشی جدید با معلمان و کارکنان جدید و بافت و روابط جدید، قطعاً استرس‌هایی بر دانش‌آموزان تحمیل می‌کند.

تجربه احساس گمنامی برای دانش‌آموزان، تفرد و جدامانندگی هم از جمله مواردی است که باعث می‌شود دانش‌آموزان در همان روزهای اولیه‌ای که وارد دبیرستان و هنرستان‌های دوره دوم متوسطه می‌شوند، محیط آن را خیلی صمیمی نینند، پس ما وقتی از هدایت تحصیلی صحبت می‌کنیم، هدایت روابط و هدایت عاطفی هم جزئی از همین برنامه است و اتفاقاً هم در پایه نهم باید به این مباحث پرداخت و هم در ورود به پایه دهم باید به آن توجه کرد.

مطالعات و شواهد هم نشان می‌دهد که انتقال به دوره دوم متوسطه به سبب وجود چالش‌های اجتماعی و مسائلی که دانش‌آموزان با همسالان خود دارند، ویژگی‌هایی که برنامه درسی، ساختار مدرسه و فضای مدارس جدید دارند، برای

دانش‌آموزان مسئله‌ساز است و باید به صورت جدی به آن توجه کرد. در مدارس جدید باید به دانش‌آموزان به عنوان محصولات جدیدی که از کارخانه قبلی آمده‌اند توجه کرد که چه نگرانی‌ها و چالش‌هایی دارند.

۶. برای تسهیل جریان گذار دانش‌آموزان در جریان هدایت تحصیلی چه کارهایی می‌توان انجام داد؟

من احساس می‌کنم که می‌توان اقداماتی در این حوزه انجام داد. برای مثال مدارس باید برنامه‌ریزی کنند که این انتقال و این چالش‌های دانش‌آموزان را مدیریت کنند و به خوبی دانش‌آموزان را حمایت کنند.

نکته مهمی که اینجا لازم می‌دانم بگویم این است که نباید تمام بار هدایت تحصیلی را بر دوش مشاوران گذاشت، چرا که پرداختن به این موضوع باید به صورت سیستمی و با همراهی تمامی ارکان مدرسه باشد.

مدارس چه کار کنند، مشاوران چه کار کنند، چه حمایت‌هایی در انتقال گذار باید در مدارس اتفاق بیفتد؟ این‌ها سؤالاتی است که باید از خودمان پرسیم.

یکی از تسهیل‌کننده‌های انتقال و گذار به مقطع متوسطه دوم، دلگرمی دادن به دانش‌آموزان است. این یک هنر است، به قول آدلر، تمام تعلیم و تربیت دلگرمی دادن است.

یکی از موارد دیگر برای کمک به دانش‌آموزان در جریان این گذار، این است که دانش‌آموزان احساس کنند که معلمان و کارکنان مدارس جدید، نگرش‌های خیرخواهانه دارند و می‌خواهند به او کمک کنند.

مورد دیگر یادگیری از طریق فعالیت‌های آموزشی و خلق موقعیت‌هایی است که دانش‌آموزان بتوانند در آن موقعیت‌ها تجربه کنند، بیاموزند و احساساتشان را ابراز کنند، برای مثال کلاس‌های فوق برنامه، چالش برانگیز، شوق آور و جذاب، تجربه‌ای، دست‌ورزی‌ها و موارد این‌چنینی حوزه‌هایی فراهم می‌کند که نتایج مثبتی به همراه دارد.

نقش همسالان و گفتگوهای مشارکتی و گروهی می‌تواند این گذار را تسهیل کند. یکی از خطاهای ما در نظام تعلیم و تربیت این است که فکر می‌کنیم همیشه ما باید به دانش‌آموزان یاد دهیم. ما می‌توانیم در فرصت‌های گروهی، تسهیل‌گر باشیم و دانش‌آموزان با گفتگو به همدیگر یاد دهند. ما از کارهای گروهی غافل هستیم و در نظام‌های آموزشی دنیا توجه به نقش همسالان و گفتگوهای مشارکتی و گروهی بسیار پررنگ است.

۷. منظور شما از گفتگوهای مشارکتی چیست؟

منظور از فعالیت‌های گروهی فقط مشاوره گروهی نیست، بلکه بهتر است بگوییم کار گروهی. یعنی مجموعه‌ای از کار گروهی که می‌توان مد نظر داشت. مثلاً راهنمایی گروهی، مشاوره گروهی، نشست‌های کلاسی، نشست‌های خانوادگی و همه این‌ها را می‌توان برنامه‌ریزی کرد و به آن‌ها به عنوان ظرفیت‌های مهمی که روند گذار دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند توجه کرد. احساس من این است که این یکی از اقدامات اساسی برای کمک به دانش‌آموزان برای گذار از موقعیت قبلی به موقعیت جدید است.

معلمان، والدین، کارکنان مدرسه، همسالان نقش اساسی در گذار دانش‌آموزان دارند.

۸. حالا به نظر شما اگر به هدایت تحصیلی با نگاه انتخاب رشته و فرآیندی که منجر به تصمیم‌گیری شود نگاه کنیم، چه مواردی را باید در نظر گرفت؟

تا اینجا نگاه خودم را به هدایت تحصیلی به صورت کلی عنوان کردم. حالا اگر بخواهیم هدایت تحصیلی را به عنوان مرسوم و بحث انتخاب رشته تحصیلی را مطرح کنیم، در سه سطح می‌توان اقداماتی جدی انجام داد.


۱. شناخت و ارزیابی استعدادهاى دانش‌آموزان: دستیابی به این هدف به یک فرآیند مستمر حداقل سه ساله نیاز دارد، و نه به صورت کمی بلکه به صورت توصیفی و کیفی، یعنی به صورت مشاهده، مصاحبه و سایر ابزارهایی که حس می‌کنیم که به واسطه آن‌ها می‌توان دانش‌آموزان را بهتر شناخت تا استفاده صرف از ابزارهای روانشناختی. بنابراین ارزیابی مستمر با درگیر کردن معلمان می‌تواند اتفاق بیفتد. برای این کار لازم است معلمان آموزش ببینند تا بتوانند در این زمینه کمک کنند.

۲. ارتباط با والدین دانش‌آموزان: به نظر من مشاوران باید حداقل در طول هر سال دو سه جلسه به‌طور ویژه با والدین دانش‌آموزان گفتگو کنند و درباره شرایط و ویژگی‌های دانش‌آموزانشان صحبت کنند. گاهی آرزوهای محقق نشده خود والدین می‌تواند در مسیر انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموز، چالش جدی ایجاد کند و این دقیقاً همان جایی است که کار مشاور ظریف و حساس می‌شود. گاهی شاید نیاز باشد در این موارد دانش‌آموز و والدین به سمت کلینیک و مراکز مشاوره ارجاع داده شوند. بنابراین بهتر است در فرآیند هدایت تحصیلی این موارد تعریف شود.

۳. خلق موقعیت‌های تجربی برای تجربه آموزی دانش‌آموزان: در نظر گرفتن بازدیدها و فرصت‌هایی برای مشاهده و فعالیت‌های فوق برنامه برای تجربه موقعیت‌های شغلی مختلف می‌تواند بسیار کمک کننده باشد. این خلق موقعیت‌ها باید هدفمند باشد و به نظرم بخشی از این کار باید از سمت شرکت‌ها، موسسات، دانشگاه‌ها، کارخانجات و سایر بخش‌هایی که نیازمند نیروی کار هستند اتفاق بیفتد و آن‌ها با ساز و کاری برنامه‌ریزی کنند که به نوعی نیروهای مورد نیاز آینده خود را از بین دانش‌آموزان انتخاب کنند.

نکته مهمی که در پایان به آن می‌پردازم این است که ما به عنوان دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت نباید تسلیم بی‌انگیزگی دانش‌آموزان شویم. به نظرم ما باید مدام خودمان و ساختار آموزشی و پرورشی مان را متناسب با چرخش‌های دانش‌آموزان تغییر دهیم. با استفاده از روش‌های نو و ایجاد ساختارهای جدید می‌توان دانش‌آموزان را جذب کرد.

من امیدم بر این است که برنامه‌های مدرسه به نوعی تدارک دیده شود که عاملیت اصلی در برنامه هدایت تحصیلی خود دانش‌آموز باشد و خود او مسئولیت کسب شایستگی‌های لازم برای انتخاب مسیر زندگی تحصیلی - شغلی را در طی سالیان تحصیل از مقطع ابتدایی تا پایان متوسطه بپذیرد و در این مسیر فعالانه قدم بردارد.



ارائه نتایج ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان «در قالب سیستم خبره فردی»

مصاحبه با سرکار خانم دکتر طاهره فضائلی (معاون برنامه‌ریزی امور مشاوره)

۱. ابتدا راجع به ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان در قالب آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی در سال تحصیلی جاری توضیح بدهید.

همان‌طوری که می‌دانید یکی از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و کمک به دانش‌آموزان در زمینه دستیابی به خودشناسی در مسیر هدایت تحصیلی، استفاده از ابزارهای روانشناختی و تحلیل نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای است. در فرآیند هدایت تحصیلی در راستای دستیابی به هدف فوق و بررسی ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان، اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی با ساز و کار جدید و ایجاد تغییراتی در این آزمون‌ها و روش اجرای آن، که خوشبختانه بسیار مثبت ارزیابی شد، انجام پذیرفت.

شخصی‌سازی آزمون‌های رغبت و توانایی برای دانش‌آموزان و متناسب‌سازی سؤالات آزمون‌ها با ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان، در نظر گرفتن تمهیداتی برای ارزیابی میزان دقت دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات این دو آزمون مهم و همچنین تهیه جداول هنجاری استانی - جنسیتی، تغییراتی بود که در ابتدای سال تحصیلی در معاونت برنامه‌ریزی امور مشاوره برنامه‌ریزی شد و خوشبختانه نتایج مثبت و ارزشمندی در پی داشت.

در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ مشارکت دانش‌آموزان در اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی بین ۹۶ تا ۱۰۰ درصد در سطح استان‌ها بود که این رقم در طول ۷ سال گذشته بی‌سابقه بود. همچنین برای اولین بار میزان دقت دانش‌آموزان در تکمیل سؤالات این آزمون‌ها ارزیابی شد و دانش‌آموزانی که در اجرای آزمون‌ها دقت مورد نظر را نداشتند، شناسایی و مجدد آزمون‌ها را انجام دادند.

بنابراین می‌توان گفت با توجه به این‌که زمان لازم برای پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون‌های رغبت و توانایی از طریق شخصی‌سازی آزمون‌ها، به میزان قابل توجهی کاهش یافت (به‌طور متوسط بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه هر دو آزمون نهایی می‌شد) و ارزیابی میزان دقت دانش‌آموزان و اجرای مجدد آزمون‌ها برای دانش‌آموزانی که دقت مورد نظر را نداشتند و تهیه جداول هنجاری، نقاط برش و نمرات استاندارد استانی - جنسیتی برای هر دوی این آزمون‌ها، نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای به میزان بالایی قابل استناد خواهد بود.

۲. گزارش نتایج اجرای آزمون‌ها به چه صورتی در دسترس مشاوران قرار خواهد گرفت؟

هدف از اجرای هر آزمونی، دستیابی به نتایج و استفاده از آن در دستیابی به اهداف مورد نظر است. با اجرای دقیق آزمون‌های رغبت و توانایی برای دانش‌آموزان پایه نهم، نتایج حاصل از اجرای این دو آزمون در قالب یک گزارش مفصل که ویژگی‌های شخصیتی هر دانش‌آموز را به صورت کاملاً فردی و در قالب یک فرم مشخص تبیین می‌کند در دسترس مشاوران قرار خواهد گرفت که به دلیل ویژگی‌های خبرگی آن ما اسم آن را سیستم خبره فردی گذاشته‌ایم.

۳. سیستم خبره فردی چه بخش‌هایی دارد و چگونه وضعیت دانش‌آموزان را گزارش می‌دهد؟

سیستم خبره فردی به صورت الکترونیکی برای هر دانش‌آموز در سامانه هدایت‌تحصیلی، سه گزارش بر اساس نتایج آزمون‌های مشاوره‌ای را ثبت خواهد کرد. ۱- گزارش آزمون رغبت ۲- گزارش آزمون توانایی و ۳- گزارش آزمون رغبت - توانایی. بنابراین مشاوران مدارس ما به سه گزارش مختلف بر اساس نتایج اجرای این آزمون‌ها دسترسی خواهند داشت.

گزارش نتایج به صورت کاملاً فردی بوده و در ابتدا مشخصات فردی دانش‌آموزان ذکر خواهد شد، سپس تیپ شخصیتی دانش‌آموز و تیپ‌های غالب (یک، دو و حداکثر سه تیپ، بر اساس رتبه درصدی) او مشخص خواهند شد. سپس تیپ‌های غالب دانش‌آموز به صورت مفصل تشریح خواهند شد و مشاور مدرسه با مطالعه گزارش، از ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموز مربوطه بر اساس تیپ‌های غالب او آگاه خواهد شد. در ادامه حوزه‌های توانمندی و علاقه‌مندی دانش‌آموز بر اساس نمرات کسب شده در هر حوزه لیست خواهند شد و مشاور مدرسه از وضعیت میزان علاقه‌مندی و توانمندی دانش‌آموز نسبت به طبقات شغلی مختلف اطلاعات مورد نیاز را کسب خواهد کرد.

در انتهای گزارش هم مشاغل متناسب با حوزه‌های توانمندی و علاقه‌مندی هر دانش‌آموز طی یک جدول در اختیار مشاوران قرار خواهد گرفت.

۴. این گزارش به چه میزان می‌تواند به مشاوران در هدایت صحیح دانش‌آموزان کمک کند؟

بر اساس رویکردهای رشد شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در رشد شغلی و انتخاب رشته تحصیلی، خودشناسی است. بنابراین نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های رغبت و توانایی می‌تواند به دانش‌آموزان در دستیابی به خودشناسی و کسب اطلاعات درباره ویژگی‌های شخصیتی و حوزه‌های علاقه‌مندی و توانمندی خود کمک کند. البته لازم به ذکر است که استناد صرف به نتایج این آزمون‌ها اساساً منطقی نیست و نتایج این آزمون‌ها صرفاً سرنخی است برای دانش‌آموز جهت قدم برداشتن در مسیر مکاشفه شغلی.

مشاوران مدارس با در اختیار داشتن این گزارشات و تبیین نتایج برای دانش‌آموزان و والدین آنان در جلسات مشاوره فردی و گروهی، می‌توانند دانش‌آموزان را از شرایط و ویژگی‌های شخصیتی خود آگاه سازند.

۵. چه توصیه‌ای به مشاوران مدارس در راستای بهره‌گیری از نتایج آزمون‌ها و سیستم خبره فردی دارید؟

ما از مشاوران توانمندمان انتظار داریم گزارش نتایج آزمون‌های مشاوره‌ای رغبت و توانایی را در جلسات راهنمایی گروهی با دانش‌آموزان و والدین قبل از صدور نمون برگ‌های هدایت‌تحصیلی به آنان معرفی و دانش‌آموزان را کاملاً توجیه کنند که نتایج این گزارش صرفاً جهت کمک به خودشناسی آنان است و لازم است که جنبه‌های دیگر و استفاده از روش‌هایی همچون مصاحبه مشاوره‌ای جهت کمک به فرآیند تصمیم‌گیری و انتخاب رشته دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد. همچنین در مرحله بعد در جلسه مشاوره فردی با دانش‌آموزان و والدین آنان با ذکر همین نکته، سیستم خبره فردی دانش‌آموزان را تبیین کنند و از نتایج اجرای آزمون‌های مشاوره‌ای بیش‌ترین بهره را در هدایت صحیح دانش‌آموزان به سمت شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی ببرند.

توصیف شش تپ شخصیتی دانش‌آموزان بر اساس نتایج آزمون‌های توانایی و رغبت

هنری و خلاق (A) Artistic

- آرمانگرا، هیجانی، عاطفی، خیال‌پرداز و احساسی است.
- در روابط با دیگران حساس بوده و فردی مستقل و خودانگیز است.
- او دارای منش و روحیه غیرسنتی و غیرهم‌رنگ بوده و محیط‌های با ساختار را دوست ندارد.
- در پی انجام فعالیت‌های ادبی، هنری است.
- مبتکر، متفکر و علاقه‌مند به تجربه موقعیت‌هایی است که بتواند خلاقیت و قدرت تخیل خود را به کار بندد.
- دیگران او را سنت‌گریز، نامنظم، متبحر در شناسایی و بیان خصوصیات خود و ابراز احساسات می‌بینند.
- در صورت مواجه شدن با مشکلات، به سراغ خلق آثار هنری و ابراز احساسات خود از طریق هنر می‌پردازد.
- از قوانین و مقررات و انجام کارهای تکراری اجتناب می‌کند و در انجام فعالیت‌های اداری و دفتری ضعیف است.

اجتماعی (S) social

- فردی مهربان، همدل، معاشرتی، صمیمی، خوش‌مشراب، مبادی‌آداب است.
- نشانه‌های روحیه همکاری، صبوری، گذشت، متقاعدسازی، سخاوتمندی و دوستی را در وی می‌توان دید.
- در کار با مردم و کار گروهی توانمند است.
- از راهنمایی، کمک، آموزش، مراقبت و نگهداری از دیگران لذت می‌برد.

- به سرگرم کردن دیگران، ارائه خدمات اجتماعی، سازمان‌دهی رویدادهای اجتماعی مانند میهمانی‌ها و سفرهای تفریحی و آسان‌سازی امور علاقه‌مند است.
- از انجام فعالیت‌های عملی، مکانیکی و بدنی و همچنین امور دفتری و ماشینی اجتناب می‌کند.
- دوست دارد به جای کار در محیط‌های انفرادی و کار با اجسام، با افراد و در محیط‌های اجتماعی کار کند.
- در صورت مواجهه با مشکلات، به سراغ راه‌حل‌هایی می‌رود که مستلزم برقراری ارتباط با دیگران است.
- به پرستاری و کار در سازمان‌هایی همچون بهزیستی و کمیته امداد علاقه و توانایی نشان می‌دهد.

واقع‌گرا (R) Realistic

- فردی عمل‌گرا، سرسخت، انعطاف‌ناپذیر، مُصر، ثابت‌قدم، خودم‌محور است.
- می‌توان تواضع، واقع‌بینی، و قابلیت اعتماد به خود را در وی دید.
- از کار با ابزار و وسایل لذت می‌برد و بیش‌تر دوست دارد کارهای عملی انجام دهد.
- مسائل واقعی و عینی را به مسائل انتزاعی و ذهنی ترجیح می‌دهد.
- کار در محیط‌ها و فضاها و ساختن و تولید را دوست دارد.
- در صورت مواجهه با مشکلات به سراغ ارائه راه‌حل‌های عملی و بدنی می‌رود.
- دیگران او را صریح، محافظه‌کار، برخوردار از توانایی‌های عملی و ضعیف در روابط اجتماعی تصور می‌کنند.
- در ساختن و بازسازی، تعمیر اشیاء و ابزارهای قدیمی، استفاده از وسایل تفریحی مانند موتورسیکلت‌های تفریحی، قایق موتوری توانمند است.
- به فعالیت‌هایی مانند ورزش و ماهیگیری، کوهنوردی، مسابقات اتومبیل‌رانی و پرش از هواپیما علاقه دارد.

جستجوگر (I) Investigative

- منطقی، تحلیل‌گر، روشنفکر، دقیق، کنجکاو، منتقد، خوددار، محتاط، فروتن، خودانگیزه و دیرباور است.
- در جمع‌آوری اطلاعات، کشف حقایق و نظریه‌های جدید، تفسیر و تحلیل اطلاعات، انجام محاسبات پیچیده، انجام محاسبات ذهنی و انتزاعی، کار در موقعیت‌های آزمایشگاهی و علمی و گردآوری اطلاعات جدید توانمند است.
- به انجام کارهای پژوهشی و علمی در زمینه ریاضیات، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی، پیش‌بینی پدیده‌های طبیعی و درگیری با ابهامات و موقعیت‌های مبهم علاقه‌مند است.
- در صورت مواجهه با مشکلات به سراغ راه‌حل‌های فکری می‌رود.
- به کار در موقعیت‌های آزمایشگاهی و محیط‌های دانشگاهی و پژوهشی علاقه‌مند است و در رشته‌هایی مثل علوم تجربی، ریاضی و فیزیک و فعالیت‌هایی که نیازمند تحلیل و استفاده از روش‌های علمی است توانایی بالایی دارد.
- دیگران او را متفکر، کناره‌گیر، بی‌علاقه به کارهای اجتماعی و تعامل با افراد در نظر می‌گیرند.

متهور (E) Enterprising

- برون‌گرا، معاشرتی، پرانرژی، ماجراجو، جسور، شجاع، بلندپرواز، هیجان‌طلب، متکی به نفس است.
- خوش‌بین، رهبر، مقتدر و سلطه‌جو است و تمایل به جمع‌آوری دارایی دارد.
- در مدیریت و رهبری دیگران، متقاعدسازی و مدیریت افراد، تشویق و ترغیب دیگران توانمند است.
- او از کسب موقعیت‌های اجتماعی، قدرت، مقام، پول و دارایی لذت می‌برد.
- دیگران او را پرانرژی، اجتماعی، ریسک‌پذیر، مردم‌دوست و رقابت‌طلب می‌دانند.
- او در هنگام مواجهه شدن با مشکلات به سراغ راه‌حل‌های ریسکی می‌رود.
- به عضویت در تشکل‌ها، گروه‌ها، سازمان‌ها و فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی علاقه‌مند است.

قراردادی (C) Conventional

- منظم، دقیق، مطیع، کارآمد، دوراندیش، وظیفه‌شناس و پیگیر است.
- نشانه‌های خودکنترلی، انعطاف‌ناپذیری، خودکفایی، احتیاط، عمل‌گرایی و چهارچوب‌مندی را می‌توان در وی دید.
- علاقه‌مند به کار با داده‌ها و امور دفتری و کار با اعداد است.
- او در انجام فعالیت‌هایی نظیر نگهداری پرونده‌ها، بایگانی، تنظیم اطلاعات نوشتاری و عددی مطابق قالب خاص توانمند است.
- دیگران او را محتاط، هم‌رنگ با جماعت، مبادی‌آداب، منظم و دقیق و وظیفه‌شناس می‌دانند.
- به هنگام مواجهه شدن با مشکلات به سراغ راه‌حل‌هایی برنامه‌ریزی شده می‌رود.
- به امور هنری و موقعیت‌های غیرسازمان‌یافته بی‌علاقه است و از انجام فعالیت‌های مبهم اجتناب می‌کند.





معرفی کارتابل فردی دانش آموز و مشاور مدرسه در سامانه هدایت تحصیلی

ناصر حیدری (کاندیدای دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی و
کارشناس حوزه مشاوره وزارت آموزش و پرورش)

اپیدمی کرونا علی‌رغم تأثیرات ناخوشایندی که بر جای گذاشت، فرصت‌ها و ظرفیت‌هایی را به ما معرفی کرد که شاید قبل از آن، از وجود آن‌ها غافل بودیم. یکی از این ظرفیت‌ها، استفاده از تکنولوژی و محتوای چند رسانه‌ای در دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت است.

در اجرای گام‌نهایی فرآیند هدایت تحصیلی و استفاده از ظرفیت رسانه و همچنین محتواهای بصری در ارائه اطلاعات به دانش‌آموزان، والدین و مشاوران مدارس و همچنین کمک به کسب شایستگی‌های لازم جهت انتخاب رشته آگاهانه، در سامانه هدایت تحصیلی که در بستر پنجره واحد خدمات الکترونیک وزارت آموزش و پرورش (my.medu.ir) قرار دارد، کارتابل فردی دانش‌آموز و مشاور مدرسه طراحی شده است که در این مقاله به معرفی این دو ظرفیت خواهیم پرداخت.

کارتابل فردی دانش‌آموز:

دانش‌آموزان پایه نهم پس از ورود به سامانه هدایت تحصیلی، وارد قسمت هدایت تحصیلی می‌شوند. با ورود به هدایت تحصیلی آزمون‌های مشاوره‌ای و فرم‌های نظرخواهی که در طول فرآیند هدایت تحصیلی بارها از این بخش‌ها استفاده کرده‌اند را خواهند دید، بخش سومی که هدف ما است و به تازگی در این قسمت بارگذاری شده است، ماژول انتخاب مسیر زندگی نام دارد که با انتخاب و ورود به آن، دانش‌آموز ۶ آیکن مختلف را مشاهده خواهد کرد:

۱. خودتو بشناس: در این قسمت، آبیجت^۱ موشن^۲ معرفی تیپ‌های شخصیتی جستجوگر، واقع‌گرا، قراردادی،

1. object
2. motion

متهور، اجتماعی و هنری قرار دارد. همچنین کلیپ‌های گفتگوی کارشناسانه تشریح تیپ‌های شخصیتی ۶ گانه که به تمامی جنبه‌های رابطه تیپ‌های شخصیتی و انتخاب مسیر زندگی تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان با حضور مجری و مشاور و به روش پرسش و پاسخ تولید شده است، قرار دارد.

پوستر و اینفوگرافی^۱ معرفی تیپ‌های شخصیتی نیز در این قسمت وجود دارد.

در بخش سوم همین قسمت، دانش‌آموزان به یک سؤال پاسخ می‌دهند: «حالا به نظر خودت تیپ شخصیتی غالبت کدومه» و دانش‌آموزان به ترتیب تیپ / تیپ‌های غالب خود را (حداکثر ۳ تیپ) در محل‌های مربوطه لیست می‌کند.

۲. معرفی شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی: در این قسمت کلیپ‌های دو دقیقه‌ای مربوط به اهمیت انتخاب رشته، ملاک‌های مهم در انتخاب رشته تحصیلی، معرفی شاخه‌های نظری، فنی و حرفه‌ای و کار دانش، معرفی رشته‌های موجود در شاخه‌های نظری و فنی و حرفه‌ای و کار دانش بارگذاری شده است و دانش‌آموزان و والدین آنان می‌توانند تمامی اطلاعاتی که نیاز دارند، در این قسمت دریافت کنند.

همچنین نرم افزار معرفی رشته‌ها و مشاغل در این قسمت قرار دارد.

۳. رشته‌های تحصیلی و مدارس شهر من: یکی از چالش‌های دانش‌آموزان و والدین آنان، پیدا کردن آدرس و شماره تلفن دبیرستان‌ها و هنرستان‌های شهرستان / منطقه و ناحیه محل زندگی‌شان به همراه لیست رشته‌های موجود در مدارس است. در این قسمت دانش‌آموز پس از ورود به این بخش، به ترتیب استان - شهرستان / منطقه / ناحیه خود را انتخاب می‌کند. سپس رشته تحصیلی مورد نظر خود را انتخاب می‌کند، و با انتخاب دکمه جستجو، لیست مدارس موجود در استان / شهرستان / منطقه / ناحیه (در هر سطحی که انتخاب کرده باشد)، به همراه آدرس و شماره تلفن در قالب یک فایل pdf و قابل دانلود، در اختیار آنان قرار خواهد گرفت.

۴. درخواست مشاوره و پرسش و پاسخ: در این قسمت دانش‌آموزان می‌توانند درخواست دریافت خدمات مشاوره تحصیلی خود را ثبت نمایند (ثبت درخواست مشاوره تحصیلی در مدرسه - ثبت درخواست مشاوره تحصیلی در مرکز مشاوره).

خط ملی ۱۵۷۰ در ایام انتخاب رشته دانش‌آموزان، ارائه خدمات مشاوره تحصیلی به دانش‌آموزان و والدین آنان را خواهد داشت. بنابراین در این قسمت، لینک اتصال دانش‌آموزان یا والدین آنان به خط ملی ۱۵۷۰ برای افرادی که با گوشی تلفن همراه وارد سامانه شوند قرار خواهد گرفت. برای افرادی که از طریق سیستم‌های کامپیوتری و لپ تاپ وارد سامانه شده‌اند، راهنمای تماس با خط ملی ۱۵۷۰ قرار می‌گیرد.

در بخش بعدی این قسمت پاسخ به سؤالات متداول دانش‌آموزان در زمینه هدایت تحصیلی قرار دارد که دانش‌آموزان و والدین آنان می‌توانند پرسش‌ها را به همراه پاسخ ببینند.

در انتهای این قسمت، دانش‌آموزان می‌توانند سؤالات خود را در قسمت ارسال سؤال وارد کرده و آن را ارسال کنند و در

قسمت پاسخ‌های من، پاسخی که به صورت برخط^۱ و پس از چند دقیقه به آنان داده می‌شود را دریافت کنند. در هر استان ۴ نفر از مشاوران توانمند در زمینه تحصیلی و در مجموع ۱۲۸ نفر در کل کشور مشغول پاسخ‌گویی به سؤالات دانش‌آموزان به صورت برخط خواهند بود.

۵. برو پی کارت: یک برنامه تلویزیونی ۲۶ قسمتی که از ۱۰ تیرماه بر روی آنتن شبکه امید می‌رود با نام برو پی کارت توسط همکاران علاقه‌مند در حوزه مشاوره تحصیلی تولید شده است. در تولید این برنامه دفتر مشاوره وزارت آموزش و پرورش با عوامل سازنده این برنامه همکاری داشته و بخش مهمی از اهداف رسانه‌ای فرآیند هدایت تحصیلی در خلال بخش‌های ۶ گانه این برنامه گنجانده شده است. در این قسمت دانش‌آموزان با ورود به این بخش، تیزرهای معرفی بخش‌های مختلف برنامه را خواهند دید و لینک قسمت‌های پخش شده این برنامه در این بخش برای استفاده دانش‌آموزان و والدین آنان قرار خواهد گرفت.

در بخش بعدی این قسمت، پویش (مسابقه دانش‌آموزی) ۱۴۱۴ برو پی کارت قرار دارد. دانش‌آموز با ورود به این بخش، توضیحاتی راجع به نحوه شرکت در پویش را خواهد دید و می‌تواند در این قسمت در مسابقه شرکت کند و برنده جایزه ۴ میلیون تومانی (بسته متناسب با هویت شغلی ۱۲ سال آینده‌اش) شود.

۶. نظرسنجی: در این بخش دانش‌آموزان با ورود به قسمت نظرسنجی، درباره ارائه خدمات مشاوره فردی در مدرسه - مرکز مشاوره فرم نظرسنجی را تکمیل خواهند کرد. همچنین درباره هدایت تحصیلی امسال و کارتابل فردی خود نظرسنجی را تکمیل خواهند کرد.

معرفی کارتابل فردی مشاور مدرسه:

مشاور مدرسه پس از ورود به صفحه شخصی خود در پنجره واحد خدمات الکترونیک وزارت آموزش و پرورش (my.medu.ir)، وارد ماژول هدایت تحصیلی خواهد شد. همانند دانش‌آموز، در این ماژول ۶ بخش مختلف وجود دارد که به معرفی آن خواهیم پرداخت:

۱. **محتوای آموزشی:** در این بخش تمامی محتوای آموزشی شامل موشن‌گرافی، کلیپ‌های آموزشی، محتوای اداری، معرفی تیپ‌های شخصیتی و پوسترها و اینفوگرافی‌های تولید شده در این قسمت وجود دارد.
۲. **معرفی شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی:** در این قسمت هم محتوای مورد نیاز مشاوران مدارس برای افزایش اطلاعات آنان از شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی با تأکید بر رشته‌های موجود در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش، بارگذاری شده است.
۳. **لیست مدارس و رشته‌های تحصیلی موجود در مدارس:** یکی از مواردی که مشاوران مدارس به آن نیاز دارند، دریافت لیستی از مدارس موجود در هر منطقه / استان، به همراه رشته‌های موجود در مدارس

1. online

و مشخصات (آدرس، شماره تلفن، نوع مدرسه و ...) است که در این قسمت در اختیار مشاوران قرار داده می‌شود.

۴. **ثبت جلسات مشاوره:** در این قسمت، ثبت جلسات راهنمایی گروهی، ثبت جلسات مشاوره گروهی و ثبت جلسات مشاوره فردی قرار دارد. بر اساس شیوه‌نامه هدایت تحصیلی، مشاوران مدرسه باید پس از صدور نمونه برگ هدایت تحصیلی برای دانش‌آموزان و والدین آنان جلسات راهنمایی گروهی با کمک مدیر و سایر عوامل اجرایی مدرسه را برگزار کنند. همچنین برای هر دانش‌آموز یک جلسه مشورتی ۱۵ الی ۲۰ دقیقه‌ای در مدرسه به صورت فردی با دانش‌آموز و والدین آنان برگزار کنند و خلاصه‌ای از جلسات راهنمایی گروهی و مشاوره فردی و گروهی را در قسمت‌های مختلف ثبت کنند.

۵. **بروپی کارت:** در این بخش تیزرهای معرفی برنامه بروپی کارت و لینک قسمت‌های پخش شده این برنامه قرار داده می‌شود.

۶. **نظرسنجی:** در بخش نظرسنجی مشاوران فرم‌های نظرسنجی درباره هدایت تحصیلی امسال، کارتابل فردی مشاور و سیستم خبره فردی را تکمیل و ارسال خواهند کرد.

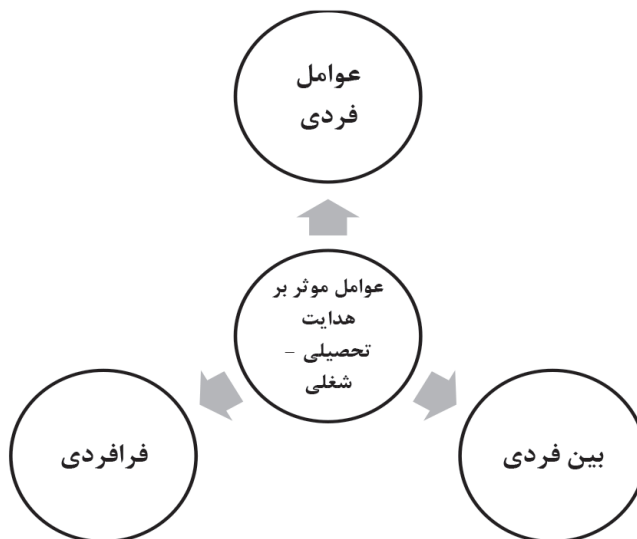




نگاهی کلی به عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان

مجتبی حقانی زمیدانی (دانش‌آموخته دکترای مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی و مشاور مدرسه)

فرآیند رشد تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان، به تقابل جبر و اختیار اشاره می‌کند که فرد (دانش‌آموز) در آن باید به «معماری سرنوشت» بپردازد. در واقع برخلاف مفاهیم موجود در روانشناسی شبه‌علمی که جهت‌دهی به مسیر زندگی شغلی - تحصیلی را صرفاً تحت اراده و خواست شخص در نظر می‌گیرد؛ در یک جهت‌گیری منطقی و علمی‌تر، حداقل ۳ دسته عوامل وجود دارند که بر این روند اثرگذارند. این مفاهیم در یک تحلیل مضمون اولیه از مقالات و پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور به قرار زیر است (حقانی زمیدانی و همکاران، ۱۴۰۱):



جدول (۱) خلاصه برخی از عوامل مؤثر بر رشد تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان بر اساس نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی

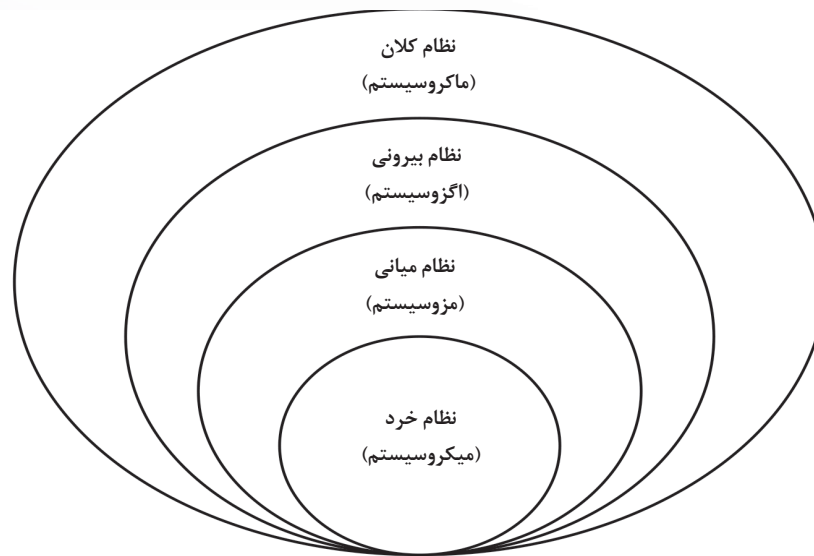
عوامل	حیطه	برخی از پژوهشگران این حیطه‌ها و سال انتشار	مؤلفه‌های شناسایی شده	
فردی (درونی)	ویژگی‌های شخصیتی	چیونگ و آرنولد (۲۰۱۴)؛ پولینوا و همکاران (۲۰۱۸)؛ اسپنانی و همکاران (۱۳۹۹)	صفات شخصیت؛ انگیزه پیشرفت فردی؛ اعتمادبه‌نفس و عدم وابستگی؛ منبع کنترل درونی؛ خوش‌بینی و بدبینی	
	علائق و آرزوها	ایتیتسگوبه و همکاران (۲۰۱۸)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۱)؛ ذبیحی جلالی زواره (۱۳۹۶)؛ انسانی مهر و همکاران (۱۴۰۱)	علائق شغلی؛ علایق شخصی، آرزوهای شغلی و تحصیلی؛ جهت‌گیری هدف؛ ترجیحات شخصی	
	استعداد و توانایی	کالدرا و همکاران (۲۰۰۳)؛ اسپنانی و همکاران (۱۳۹۹)	شایستگی‌ها و توانایی‌ها	
	تجارب و یادگیری	دوانی و مورنی (۲۰۱۵)؛ ذبیحی جلالی زواره (۱۳۹۶)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۶)	تجارب فرد در زندگی؛ مشاهده و الگوبرداری (تأثیر دیگران) و درون‌فکنی؛ بازی‌های ایفای نقش شغلی؛ تجرب مسیر شغلی؛ یادگیری‌های غیررسمی؛ یادگیری اجتماعی و عاطفی	
	مهارت‌های فردی و بین فردی	پولیم و بارتک (۲۰۱۸)؛ بابارویک و همکاران (۲۰۲۰)؛ پردلان و همکاران (۱۳۹۵)؛ محمدی و همکاران (۱۴۰۰)؛ دهاقین و همکاران (۱۴۰۰)؛ نظری و همکاران (۱۴۰۱)	مهارت تصمیم‌گیری؛ مهارت مقابله با استرس؛ آمادگی شغلی؛ مهارت‌های تنظیم اهداف شخصی؛ سلامت و بهزیستی، انگیزش تحصیلی؛ مهارت‌های رهبری، مهارت‌های اجتماعی و ارتباطات مثبت؛ درک عادات اصلی کار؛ داشتن یک اخلاق کاری؛ خودکارآمدی تصمیم‌گیری شغلی	
	باورها و شناخت‌ها	هوی و لنت (۲۰۱۸)؛ صادقی و همکاران (۱۳۹۱)؛ صادقی (۱۳۹۴)؛ عبدی زرین (۱۳۹۵)؛ پردلان (۱۳۹۵)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۶)؛ کاظمی (۱۳۹۷)	افکار کارآمد و ناکارآمد؛ باورهای خودکارآمدی؛ ادراک از معلولیت جسمی و ذهنی؛ خودآگاهی؛ اطلاعات و دانش مسیر شغلی؛ نقشه شناختی اشتغالات؛ چشم‌انداز و دورنمای شغل، انتظارات پیامد	
	خصوصیات جسمی	سلطانی علی آباد و همکاران (۱۳۹۵)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۵)	شدت و نوع معلولیت؛ معلولیت جسمی و ذهنی	
	سایر عوامل فردی	پردلان و همکاران (۱۳۹۵)؛ خراسانی و همکاران (۱۳۹۵)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۶)؛ ذبیحی جلالی زواره و همکاران (۱۳۹۸)	عاملیت فردی؛ توانایی انطباق‌پذیری مسیر شغلی	
	فردی (بیرونی)	اجتماعی	ارمی (۲۰۱۴)؛ ووست و سیمیک (۲۰۱۷)؛ سلطانی علی آباد و همکاران (۱۳۹۵)؛ عبدی زرین (۱۳۹۵)؛ اسپنانی و همکاران (۱۳۹۹)	عوامل مربوط به جامعه؛ حمایت‌ها و موانع اجتماعی؛ مسئولیت اجتماعی؛ انتظارات جمعی؛ پایگاه اجتماعی و پرستیژ شغل؛ شبکه حمایتی؛ ابزارهای ارتباط جمعی و رسانه‌ها؛ برابری یا تبعیض جنسیتی
		خانوادگی	کیم و همکاران (۲۰۱۶)؛ سوویتری و کرید (۲۰۱۷)؛ پولینوا و همکاران (۲۰۱۸)؛ هوی و لنت (۲۰۱۸)؛ صادقی و همکاران (۱۳۹۱)؛ پریشانی و نیل‌فروشان (۱۳۹۳)؛ صادقی (۱۳۹۴)؛ گل‌بیچ و همکاران (۱۳۹۷)؛ اسپنانی و همکاران (۱۳۹۹)؛ وجدانی همت و همکاران (۱۴۰۰)	اعضای خانواده؛ حمایت عاطفی خانواده؛ ایجاد بستر خودکارآمدی شغلی؛ ایجاد بستر خوگردانی، مکاشفه و خودکفایی؛ فرارفتن از روایت‌های غالب توسط خانواده؛ روابط اجتماعی تضمین شده؛ حمایت اطلاعاتی و درگیر شدن در رشد شغلی فرزندان؛ نقش والدین (به ویژه نقش پدر و مادر)؛ شیوه فرزندپروری و والدگری؛ انتظارات شغلی والدین؛ فشار والدین؛ طبقه اجتماعی - اقتصادی خانواده
روابط بین فردی		چیونگ و همکاران (۲۰۱۳)؛ چیونگ و آرنولد (۲۰۱۴)؛ ذبیحی جلالی زواره (۱۳۹۶)	همتابان (همسالان) و گروه دوستان و آشنایان؛ واکنش‌های رفتاری اطرافیان؛ فشار گروهی؛ دیگران مهم	
نظام آموزشی و مدرسه		بات و استیونز (۲۰۲۱)؛ ذبیحی جلالی زواره (۱۳۹۶)؛ دستباز و همکاران (۱۳۹۷)؛ اشرفی و نجفی هزارجریبی (۱۳۹۷)؛ اسپنانی و همکاران (۱۳۹۹)؛ قنبری و همکاران (۱۳۹۹)؛ نظری و همکاران (۱۴۰۱)	نظام آموزشی مدرسه؛ برنامه‌های غیرآموزش رسمی؛ توانمندسازی شغلی دانش‌آموزان؛ راهبردهای رشد شغلی مدرسه؛ کیفیت روابط سازمانی در مدرسه؛ منابع شغلی دانش‌آموزان؛ سبک مدیریت مدرسه؛ اهمیت مشاوران مدارس و خدمات مشاوره‌ای فردی و گروهی؛ نقش معلمان و سایر ارکان آموزشی مدرسه؛ فضای فیزیکی و روانی مدرسه؛ عاطفه آموزشگاهی؛ فضای حمایتی مدرسه	
دوره‌های آموزشی		دوانی و مورنی (۲۰۱۵)؛ توماس و همکاران (۲۰۱۷)؛ پولیم و بارتک (۲۰۱۸)؛ بابارویک و همکاران (۲۰۲۰)؛ پردلان و همکاران (۱۳۹۵)؛ محمدی و همکاران (۱۴۰۰)؛ دهاقین و همکاران (۱۴۰۰)؛ نظری و همکاران (۱۴۰۱)	آموزش کارآفرینی؛ آموزش شایستگی‌های مسیر شغلی؛ کلاس‌های آموزش خانواده؛ آماده سازی شغلی	
فرهنگی		فن و همکاران (۲۰۱۴)؛ گوآن و همکاران (۲۰۱۵)؛ آکوسا-توواماسی و همکاران (۲۰۱۸)؛ تائویی و همکاران (۲۰۱۸)	فرهنگ ملی؛ همبستگی بین فرهنگی؛ ارزش‌های فرهنگی غالب؛ جمع‌گرا و فردگرا بودن فرهنگ	
اقتصادی		اوسی (۲۰۱۸)؛ آکوسا-توماسی و همکاران (۲۰۱۸)؛ ایتیتسگوبه و همکاران (۲۰۱۸)؛ تائویی و همکاران (۲۰۱۸)	امنیت شغلی؛ درآمد، حقوق و پاداش‌های مالی؛ بازار کار؛ ثبات و امنیت مالی - اقتصادی؛ دسترس‌پذیری کارخانجات و شرکت‌ها؛ در دسترس بودن فرصت‌های شغلی و پیشرفت	
سایر عوامل بیرونی		ژانگ و همکاران (۲۰۱۴)؛ سمیعی و همکاران (۱۳۹۰)	محل تولد و جغرافیا و ...	

طبق الگوی «معماری سرنوشت» (حقانی زمیندانی و همکاران، ۱۴۰۱) به نظر می‌رسد که فرد در جهت‌دهی به مسیر زندگی خود، فعال مایشاء نبوده و تحت سیطره عوامل درون و خارج از خود قرار می‌گیرد. برای مثال فرد در تأثیرپذیری از عوامل زیستی - ژنتیکی، با فیزیک و خصوصیات جسمی - روانی خاصی متولد می‌گردد. این ویژگی‌ها (برای مثال جنسیت زیست‌شناختی، وضعیت سلامتی، ابتلا به ناتوانایی‌ها و اختلالات جسمی و غیره)، محدودیت‌هایی را بر سر راه انتخاب‌های فرد اعمال می‌کند. علاوه بر آن، بافت و زمینه اجتماعی که فرد در آن حضور دارد نیز، در محدود کردن اختیار و اراده وی تأثیر بسزایی دارد. برای مثال عوامل خانوادگی (از جمله نظام تربیتی، ارزش‌های شغلی والدین، تأثیرات ناخودآگاه فضای خانواده، روابط و تعاملات والد - فرزندی) در شکل‌دهی به این مسیر نقش بسزایی ایفا می‌کند. تأثیرات خانواده، نسبتاً جاودانه و غیرقابل انکار است. همچنین مدرسه و نظام آموزشی که فرد در آن تحصیل نموده و امکانات (محدودیت‌ها و غنای آن) می‌تواند موجب گسترش یا محدودیت انتخاب‌ها شود. عوامل کلان و واسطه‌های دیگری هم در این مسیر میانجی‌گری می‌کند. برای مثال اقلیم و شرایط جغرافیایی، فرهنگ و آداب و رسوم، ارزش‌های اجتماعی، کلیشه‌های جنسیتی، سیاست‌ها و شرایط بازار کار و اقتصاد نیز، به عنوان عوامل راهنما در این میان نقش پررنگی ایفا می‌کند.

به عبارت دیگر در این نگاه بر این نکته تأکید می‌گردد که افراد در نظام‌های اجتماعی متعدد، ولی مستقل مأوا دارند که بر طرز رفتارهای شغلی - تحصیلی‌شان تأثیر می‌گذارد. طبق نظریه بوم‌شناسی^۱، چهار سطح یا نظام پیرامونی وجود دارد و هر یک از این سطوح، دربرگیرنده سطح‌های قبلی است و بر آن نفوذ دارد؛ بنابراین فرد در نظام خانواده قرار دارد و نظام خانواده در محله یا اجتماعی دینی قرار دارد که خودش متقابلاً بخشی از یک گروه قومی یا طبقه اجتماعی است و الی آخر. مطابق این الگو، نظام خرد^۲ و نظام میانی^۳ (شامل خانواده، گروه همسالان، هم‌مدرسه‌ای‌ها، طایفه و غیره) در زمره بسترهای زمینه‌ساز و نظام بیرونی^۴ (شامل دوستان خانوادگی، خانوار گسترده و فامیل، همسایگان، محل کار، رسانه‌ها و...) و نظام کلان^۵ (مجموع ایدئولوژی‌های ابراز شده و الگوسازی شده به وسیله گروه اجتماعی - فرهنگی) در زمره عوامل مداخله‌گر در الگوی ارائه شده این پژوهش، تقسیم‌بندی شده است. در ادامه این در هم تنیدگی این موارد، در قالب شکل زیر ارائه شده است:

- نظام فرد یا شخص (میکرو سیستم)
- نظام میانی (مزوسیستم): خانواده، گروه همسالان، هم‌مدرسه‌ای‌ها، طایفه و...
- نظام بیرونی (اگزوسیستم): که شامل دوستان خانوادگی، خانوار گسترده و فامیل، همسایگان، محل کار، رسانه‌ها و..
- نظام کلان (ماکروسیستم): مجموع ایدئولوژی‌های ابراز شده و الگوسازی شده به وسیله گروه اجتماعی - فرهنگی

1. Ecological
2. microsystem
3. mesosystem
4. exosystem
5. macrosystem



شکل (۱) نظام‌های محیطی متعامل در رشد مسیر تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان

از سوی دیگر، این نکته هم مورد توجه است که «من» انسان زاده مطلق گذشته، نیازها، غرایز و سایر عوامل جبری و فرافردی نیست؛ بلکه در فرآیند شکل‌دهی به مسیر زندگی خود، گام‌هایی فراتر از این‌ها برمی‌دارد و در مسیر رشد به پختگی و بلوغ دست می‌یابد. به عبارت دیگر انسان اسیر وراثت و محیط نیست. انسان می‌تواند خود را در بستر تجربیات بسازد و به وجود خود شکل و فرم دهد و به شکل سازنده و مثبتی تجربیات خود را ادراک و در پیکره شخصیت خود جذب نماید. پس به همان میزان که انسان از جبر به سمت اختیار حرکت کرده و آزادی عمل را برای خود ایجاد نماید، توانایی ساختن و معماری نمودن سرنوشت خود را خواهد داشت.

با توجه به گستردگی مشاغل و مسیرهای گوناگون زندگی، «نمی‌توان انتظار داشت که فرد به انتخاب احسن و بهترین گزینه در مسیریابی زندگی خود نائل شود». در واقع بهتر است هم‌نوا با دیگر نظریه‌پردازان حوزه رشد شغلی، مفهوم مصالحه و سازش^۱ را محترم بشمارد. چراکه ظرفیت‌ها و استعداد‌های انسان بسیار است و شناخت و بهره‌گیری همه این امکانات، در بستر عمر محدود آدمی، امر محال و نشدنی به نظر می‌رسد. لذا باید به دانش‌آموزان کمک کرد، از سرمایه عمر خود و زمانی که کم‌ترین مسئولیت و بیش‌ترین آزادی عمل را دارند - یعنی دوره دانش‌آموزی - بیش‌ترین بهره را برده و تا می‌توانند به تجربه و اکتشاف دست یابند. گرچه انسان در هر برهه از چرخه زندگی خود، امکان تغییر در زندگی خود را دارد؛ با این حال به نظر می‌رسد شعاع ایجاد تغییر با افزایش سن، کاهش یافته و محدود می‌شود. اقتضانات زندگی بزرگسالان فرصت مکاشفه و جستجوگری هر چه بیش‌تر را از آنان سلب نموده و آنان را بیش‌تر به سوی محافظه‌کاری و تعهد به یک مسیر سوق می‌دهد. البته این انعطاف‌پذیری و تغییر مسیر در قرن ۲۱ بیش از دهه‌های قبل، وجود دارد؛ اما نکته اینجاست که فرد بزرگسال به نسبت یک کودک یا نوجوان که در دوره دانش‌آموزی حضور دارد، لزوماً ممکن است سهم عمده‌ای در چرخش‌های ناگهانی و ایجاد تغییرات وسیع در حیطه شغلی خود نداشته باشد.

1. compromise

همچنین باید در نظر داشت که تمامی ارکان اثرگذار بر رشد شغلی دانش‌آموزان، با یکدیگر در تعامل بوده و به شکل چرخشی و پویا بر هم اثر می‌گذارند. به عبارتی این مدل بر تعاملات بافتی فرد در طول عمر تمرکز دارد. افراد به عنوان محصولات و سازندگان یک محیط بسیار فراگیر و درعین حال منحصر به فرد نگریسته می‌شوند. در واقع باید به انسان با دیدی ۳۶۰ درجه‌ای نظر کرد و از برجسته کردن خودمختاری و خودتعیین‌گری صرف، پرهیز نمود. چرا که با حاکمیت چنین دیدگاهی، در طولانی‌مدت در ماندگی آموخته‌شده و ابتلا به افسردگی در کمین افراد خواهد بود. باید واقع‌بینانه، تأثیر این عوامل فردی، بین فردی و فرافردی و سهم هر یک را در نظر داشت. گرچه این عوامل را می‌توان به لحاظ نظری از یکدیگر متمایز کرد، اما در واقعیت نمی‌توان آن‌ها را از هم جدا نمود؛ زیرا به‌طور هم‌زمان این عوامل یک شخصیت منحصر به فرد شغلی را شکل می‌دهند. از این رو طبق الگوی پیشنهادی، رشد شغلی یک فرآیند برساخت اجتماعی^۱ است که شامل تعاملات پیچیده میان ساختارها، نیروها و نظام‌های مختلف است که همگی حوزه‌های تأثیر را تشکیل می‌دهند.

← منابع

- اسپنانی، مرتضی؛ عابدی، محمدرضا؛ نیل‌فروشان، پریسا. (۱۳۹۹). تحلیل چگونگی بهزیستی مسیر رشدی انتخاب شغل مطالعه موردی: دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم شهر اصفهان. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۱(۴۳)، ۳۰۳-۲۶۷.
- اشرفی، سکینه و نجفی هزارجریبی، حبیب‌اله. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش کارآفرینی بر مسیر شغلی دانش‌آموزان. علوم تربیتی (مجله علوم تربیتی و روانشناسی)، ۶(۲)، ۹۱-۱۰۸.
- پردلان، نوشین؛ کریمیان، عدالت، حیدری، زینب و حسینیان، سیمین (۱۳۹۵). اثربخشی کلاس‌های آموزش خانواده در انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانش‌آموزان دبیرستان. مشاوره شغلی و سازمانی، ۸(۲۷)، ۷۷-۵۸.
- پریشانی، نیره و نیل‌فروشان، پریسا. (۱۳۹۳). بی‌تصمیمی مسیر شغلی در پسران: نقش عوامل فردی و سبک‌های فرزندپروری والدین. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۵(۳)، ۶۲-۵۴.
- حقانی زمیدانی، مجتبی؛ کلاترهرمزی، آتوسا؛ زارع بهرام‌آبادی، مهدی و سلیمی بجستانی، حسین. (۱۴۰۱). راهبردهای طرح‌ریزی فرآیند رشد شغلی دانش‌آموزان. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۶(۵۸)، ۱۲۸-۱۱۴.
- خراسانی، نازنین؛ عابدی، محمدرضا و صادقی، احمد. (۱۳۹۵). نیازسنجی مسیر شغلی کودکان پیش‌دبستانی. فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های مشاوره، ۱۵(۵۹)، ۹۷-۱۱۸.
- دست‌باز، انور؛ نیل‌فروشان، پریسا و عابدی، محمدرضا. (۱۳۹۷). تأثیر مشاوره گروهی مبتنی بر لنگرگاه‌های مسیر شغلی بر تصمیم‌گیری مسیر شغلی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۹(۴)، ۹۳-۱۰۲.
- دهاقین، علی‌اکبر؛ فرحبخش، کیومرث؛ کلاترهرمزی، آتوسا و صادقی، علیرضا. (۱۴۰۰). واری الگوی مفهومی مؤلفه‌های راهنمایی شغلی و کارآفرینی تلفیق‌شده در محتوای کتب درسی دوره متوسطه. ماهنامه علوم روانشناختی، ۲۰(۱۰۸)، ۲۱۶۱-۲۱۸۰.

- ذبیحی جلالی زواره، الهه. (۱۳۹۶). بررسی کیفی عوامل مؤثر بر مسیر رشد شغلی دانش‌آموزان در آستانه انتخاب رشته. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- ذبیحی جلالی زواره، الهه؛ کاظمیان، سمیه و کسائی، عبدالرحیم. (۱۳۹۸). بررسی کیفی باورهای مسیر رشد شغلی دانش‌آموزان دبیرستان. فصلنامه علمی پژوهشی علوم روانشناختی، ۱۸(۸۴)، ۲۲۷۸-۲۲۷۳.
- سمیعی، فاطمه؛ اکرمی، ناهید؛ کیخسروکیانی، مهدی و گل‌کیان، مینا. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر بازی‌های ایفای نقش شغلی بر مسئولیت‌پذیری، انطباق‌پذیری مسیر شغلی و افکار ناکارآمد حرفه‌ای دانش‌آموزان. پژوهش‌های مشاوره، ۱۶(۶۴)، ۹۶-۱۱۳.
- سمیعی، فاطمه؛ باغبان، ایران؛ عابدی، محمدرضا و صادقیان، علیرضا. (۱۳۹۵). آرزوهای شغلی کودکان پیش‌دبستانی و دبستانی شهر اصفهان. فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، ۸(۲۶)، ۹-۲۸.
- سمیعی، فاطمه؛ باغبان، ایران؛ عابدی، محمدرضا و صادقیان، علیرضا. (۱۳۹۱). بررسی فرآیند شناختی تحول آرزوهای شغلی در کودکان. شناخت اجتماعی، ۱(۲)، ۸۰-۶۹.
- صادقی، احمد. (۱۳۹۴). بررسی رابطه حمایت خانواده، خودکارآمدی مسیر شغلی و عزت‌نفس با خودکارآمدی تصمیم‌گیری مسیر شغلی دانش‌آموزان. دست‌آوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی)، ۲۲(۱)، ۲۴۴-۲۲۷.
- صادقی، احمد؛ باغبان، ایران؛ بهرامی، فاطمه؛ احمدی، سید احمد و مولوی، حسین. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر رشد مسیر شغلی دانش‌آموزان سوم راهنمایی تا پیش‌دانشگاهی شهر اصفهان. مجله علوم تربیتی و روانشناسی، ۱۴(۱)، ۱۸-۱.
- عبدی زرین، سهراب. (۱۳۹۵). نقش عوامل فردی و اجتماعی در مشاغل انتخابی. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۶(۶۳)، ۲۷۸-۲۴۷.
- قنبری، نرگس؛ آریانپور، حمیدرضا و صالحی، رضوان. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر مشاوره گروهی راه‌حل‌محور بر امید شغلی دانش‌آموزان. پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری، ۱۰(۱۱)، ۱۶۸-۱۵۷.
- کاظمی، راضیه. (۱۳۹۷). اثربخشی مشاوره شغلی به روش کرومبولتز بر بلوغ شغلی و افکار ناکارآمد در دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تهران. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۴(۱)، ۲۰-۱۰.
- گل‌پیچ، زینب؛ نظری، علی محمد؛ تاجیک اسماعیلی، عزیزالله؛ کسائی اصفهانی، عبدالرحیم. (۱۳۹۶). عوامل والدینی مؤثر بر رشد شغلی: یک مطالعه کیفی. فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، ۱۰(۳۴)، ۱۳۶-۱۱۳.
- محمدی، عبدالله؛ قدم‌پور، عزت‌اله؛ میردریکوند، فضل‌الله و سپهوندی، محمدعلی. (۱۴۰۰). ارائه مدل علی از رابطه بین عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی: نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی. رویش روانشناسی، ۱۰(۲)، ۹۱-۱۰۲.
- نظری، دریا؛ صیدی، محمدسجاد و حجت‌خواه، سید محسن. (۱۴۰۱). مدرسه شغلی: شناسایی شاخص‌های تعیین‌کننده مدرسه با استانداردهای بالای رشد شغلی. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۳(۵۲)، ۲۳۲-۲۰۱.
- وجدانی همت، مهدی؛ سلیمی بجزستانی، حسین؛ کلانتر هر مزی، آتوسا و فرح‌بخش، کیومرث. (۱۴۰۰). تدوین الگوی جامع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مبتنی بر رویکرد رشدی. روانشناسی فرهنگی، ۵(۱)، ۵۸-۲۴.



- Akosah-Twumasi, P., Emeto, T. I., Lindsay, D., Tsey, K., & Malau-Aduli, B. S.(2018, July). A systematic review of factors that influence youths career choices—the role of culture. In *Frontiers in Education* (Vol. 3, p. 58). Frontiers Media SA.
- Atitsogbe, K. A., Moumoula, I. A., Roachat, S., Antonietti, J. P., & Rossier, J.(2018). Vocational interests and career indecision in Switzerland and Burkina Faso: Cross-cultural similarities and differences. *Journal of Vocational Behavior*, 107, 126-140.
- Babarović, T., Dević, I., & Blažev, M.(2020). The effects of middle-school career intervention on students' career readiness. *International journal for educational and vocational guidance*, 20(2), 429-450.
- Bhat, C. S., & Stevens, M. M.(2021). College and career readiness group interventions for early high school students. *The Journal for Specialists in Group Work*, 46(1), 20-31.
- Caldera, Y. M., Robitschek, C., Frame, M., & Pannell, M.(2003). Intrapersonal, familial, and cultural factors in the commitment to a career choice of Mexican American and non-Hispanic White college women. *Journal of Counseling Psychology*, 50(3), 309.
- Cheung, F. M., Wan, S. L., Fan, W., Leong, F., & Mok, P. C.(2013). Collective contributions to career efficacy in adolescents: A cross-cultural study. *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 237-244.
- Cheung, R., & Arnold, J.(2014). The impact of career exploration on career development among Hong Kong Chinese university students. *Journal of College Student Development*, 55(7), 732-748.
- Devaney, E., & Moroney, D.(2015). Ready for Work? How Afterschool Programs Can Support Employability through Social and Emotional Learning. *Beyond the Bell: Research to Practice in the Afterschool and Expanded Learning Field*. American Institutes for Research.
- Eremie, M. D.(2014). Comparative analysis of factors influencing career choices among senior secondary school students in Rivers State, Nigeria. *Arabian Journal of Business and Management Review(OMAN Chapter)*, 4(4), 20.

تیپ شخصیتی جستجوگر - داده‌گرا	
ترجیح	از جمع‌آوری اطلاعات، کشف حقایق یا نظریه‌های جدید، تفسیر یا تحلیل اطلاعات، جمع‌آوری و سازماندهی اطلاعات لذت می‌برند. ترجیح فعالیت‌های انتزاعی + انجام محاسبات پیچیده + مطالعه علل بیماری + کار علمی و آزمایشگاهی
ویژگی فردی	منطقی / تحلیل‌گر / روشنفکر / دقیق / کنجکاو / منتقد / مستقل / خوددار / محتاط / درون‌نگر / پیچیده / فروتن / رادیکال و طرفدار اصلاحات اساسی و بنیادی / خود انگیخته / بدبین / کناره‌گیر
علاقه	فهم، پیش‌بینی یا کنترل پدیده‌های طبیعی و اجتماعی علاقه‌مند به پژوهش و کارهای علمی در زمینه‌های ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست، زمین‌شناسی
ارزش	رشد، توسعه یا کسب علم
خودارزیابی	تحلیل‌گر، با هوش، دیر باور، درگیر با ابهامات، دارای قابلیت‌های پژوهشی ضعف در روابط میان فردی
دیگران	متفکر، کناره‌گیر
اجتناب	بی‌علاقه به فعالیت‌های متهورانه متقاعد کردن دیگران یا فعالیت‌های بازاریابی
توانایی	توانایی علمی و پژوهشی + حل مسائل از طریق تفکر صلاحیت‌های بالقوه: توانایی علمی + مهارت تحلیلی + مهارت ریاضی + تفکر انتزاعی
نیاز	مهارت‌های تحلیل‌گرایانه، تخصصی و تکنیکال، علوم و فن بیان + به دنبال کسب مدارج علمی
درخواست	پایداری و بی‌طرفی در حل معضلات، ثبت علم جدید، فهم یا حل مسائل نمونه سرگرمی: کار علمی و آزمایشگاهی
ابراز	فعالیت‌های فکری یا تحلیل‌گرایانه برای چاره‌اندیشی یا ابتکار و استفاده از علم
رشته	علوم ریاضی و فیزیک + علوم تجربی محیط: دانشگاه + آزمایشگاه + کتابخانه
مشاغل	علمی و پژوهشی، پزشکی، برخی از مشاغل مهندسی، علوم، ریاضی و آمار، پژوهشگر روانشناس، روانپزشک، استاد دانشگاه، بیولوژی، میکروبیولوژی، علوم آزمایشگاهی، پزشکی و جراحی، داروساز، دندانپزشک، فیزیکیان، علوم هسته‌ای، شیمی‌دان، بیوشیمی، زمین‌شناس، منجم، زیست‌شناس، مهندسی (هوا فضا، طراح سیستم عمران، الکترونیک، ژنتیک، برنامه‌نویسی کامپیوتر، برق)، اقتصاددان، جامعه‌شناس، علم جغرافیا
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار	
ارایه راه‌حل فکری	



تیپ شخصیتی واقع‌گرا - اشیاء‌گرا	
ترجیح	از کار با ابزار و ماشین لذت + از عمل کردن بیش‌تر از فکر کردن لذت مسائل واقعی و عینی را به مسائل انتزاعی ترجیح + کارهای مربوط به فضای باز ساختن + بازسازی + مونتاژ + تعمیر ماشین‌آلات (دقیق و ظریف + غول پیکر)
ویژگی فردی	عملگرا / قوی / ترجیح فعالیت بدنی خطرناک / سرسخت / انعطاف‌ناپذیر / مصر / ثابت قدم / خودمحور / غیراجتماعی / خصوصی / عینی / بی‌ریا / متواضع / واقع بین / مادی‌گرا / صرفه جو / ثبات هیجانی / قابل اعتماد / پشت صحنه
علاقه	کار با ماشین، ابزار و اشیاء
ارزش	پول + قدرت + مقام + دستاوردهای عینی
خودآرزیابی	واقع‌گرا + محافظه‌کار + برخوردار از توانایی‌های عملی و مکانیکی + ضعف در روابط اجتماعی
دیگران	صریح و طبیعی
اجتناب می‌کند از	فعالیت‌های آموزشی و درمانی + تعامل با دیگران
توانایی	توانایی بدنی و مکانیکی + ابتکار + حل مسئله با ابزار + مهارت روانی حرکتی صلاحیت‌های بالقوه: ابتکار و توانایی مکانیکی + حل مشکل با ابزار + مهارت‌های روانی و حرکتی + قدرت بدنی
نیازمندی برای کسب مهارت شغلی	مهارت کار با دست و لوازم مکانیکی + کار با انواع ابزار، اشیاء و دستگاه‌های ماشینی
درخواست	رفتارهای همگون و هم‌رنگ + دستاوردهای عینی و ملموس نمونه سرگرمی: ساختن و بازسازی + تعمیر اشیاء قدیمی + خواندن کتاب و مجله (ورزش، ماشین، هواپیما، قایق، شکار، ماهیگیری، اردو، کوهنوردی) + استفاده از وسایل تفریحی (موتورسیکلت، قایق موتوری) + فعالیت‌های بدنی خطرناک مثل: پرش از هواپیما، مسابقه اتومبیل‌رانی، کوهنوردی
روش‌های شخصی و نحوه خودآبرازی	فعالیت‌های عینی و عملی + استفاده از ابزار، لوازم ماشینی
رشته	فنی و حرفه‌ای، کشاورزی، صنعتی، تربیت بدنی، برخی از رشته‌های مهندسی، نظامی و انتظامی محیط: کارخانه‌های تولیدی و صنعتی با محصولات عینی و ملموس، شرکت‌های (ساختمانی، حمل و نقل)، صنایع (معدن و انرژی، تکنیکی و مهندسی)، فضای باز مثل کشاورزی، موقعیت‌هایی که نیاز به تعامل اندک، موقعیت‌های بی‌نیاز از لباس فرم، سازمان‌هایی که خطوط مسئولیت آن‌ها به دقت ترسیم شده مثل نیروهای مسلح و اژانس مسافرتی
مشاغل	فنی (مهندس مکانیک، ساختمان، برق، کامپیوتر) + ماشین‌آلات سنگین + خلبان + تکنسین + تعمیرکار + تاسیسات + بتا + خدمات نان و شیرینی + رنگ و پارچه + تراشکار + نجار + سرامیک + تکنسین (هواپیما و صنایع دریایی) + صنایع فلزی + صنعت + کشاورزی و طبیعت + حفاری + سخت افزار کامپیوتر + الکترونیک + ورزشکار + نظامی + خدمات حفاظتی
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار	ارایه راه‌حل عملی و بدنی



تیپ شخصیتی قراردادی (سنستی) - داده‌گرا	
ترجیح	علاقه‌مند: داده‌ها (نگهداری پرونده، بایگانی، تنظیم اطلاعات نوشتاری و عددی بر طبق نقشه) + توجه به جزئیات + امور اداری (دفتری) + کار با اعداد ترجیح: فعالیت‌های ساده، مرتب، نیازمند به سازماندهی + دقت، مثل: مدیر اطلاعات که نیازمند محاسبه و مدیریت مالی لذت: سازمان دادن + پردازش اطلاعات
ویژگی فردی	منظم / مطیع / دقیق / کارآمد / دوراندیش / سازمان یافته / وظیفه‌شناس و احترام به قوانین / پیگیر / خودکنترل / انعطاف‌ناپذیر / مدافع نظم / مواظب / اصولی / واقع بین / مصر / خوددار / دارای پشتکار / خودکفا / روش‌مند / سازشکار (همرنگ و محتاط) / صرفه‌جو / مدافع / عملگرا / فاقد تخیل / مسلط / قالب‌مدار / محتاط درباره دارایی‌های مالی / گریزان از موقعیت پیچیده
علاقه	ایجاد و حفظ امور در انجام کارهای نیازمند نظم و ترتیب، کار با استانداردها یا معیارهای مشخص و معین امور دفتری + تنظیم اطلاعات نوشتاری + پردازش اطلاعات تمایل به: فعالیت اداری، محاسباتی و تجاری
ارزش	دستاوردهای مادی یا مالی و کسب قدرت در عرصه‌های اجتماعی، کاری یا سیاسی
خودآزمایی	دارای توانایی‌های تخصصی در امور تجاری، اداری یا تولیدی ضعف در توانایی‌های علمی (علوم ریاضی و علوم تجربی)
دیگران	محتاط، هم‌رنگ + مراعات قوانین و مقررات در کنترل خویش + فاقد قوه تخیل
اجتناب	بی‌نظمی و فعالیت‌های هنری + فعالیت جسمانی + امور مبهم و بدون ساختار
توانایی	توانایی کارهای اداری و مالی صلاحیت‌های بالقوه: مدیریت سیستم‌های اطلاعاتی + مهارت ریاضی + پافشاری و صبر در جزئیات
نیاز	مهارت‌های اداری + توانایی در کاربرد دقیق استانداردها و معیارها برای انجام امور
درخواست	مهارت‌های سازمان‌دهی، همراهی، کسب اطمینان نمونه سرگرمی: جمع کردن سکه، تمبر + ساختن مدل هواپیما، خانه عروسکی، قطارهای الکتریکی + بازی با قوانین مشخص
ابراز	کار با اشیاء، اعداد یا لوازم ماشینی جهت تسهیل اهداف مشخص یا معیارهای معین سازمانی
رشته	برخی از رشته‌های کار و دانش، حسابداری، امور اداری و دفتری، ساماندهی، بازرسی، مالیات، بانکداری، بیمه محیط: ادارات مالی و تجاری + سازمان‌های (مالی و تجاری، نظارتی، کنترل کیفیت) + بانک + شرکت حسابداری + کتابخانه
مشاغل	رشته و مشاغلی که به جزئیات و دقت بالا در ثبت داده‌ها نیاز دارند: بازرسی (اعتبارات، پرواز) / حسابدار / آمارگیر / رئیس دفتر / تحلیل‌گر بودجه / مشاغل اداری / کتابدار / مدیر (تولید، دفتر) / کارمندان (اداری، بانک، بایگانی) / نوشتن گزارشات (دادگاه) / تهیه جدول و نمودار / وارد کردن داده، نامه و گزارش به کامپیوتر / منشی کارشناس (مالیاتی، گمرکی) / دفتردار حقوقی / ثبت احوال / تحویل‌دار بانک / ثبت سند / اپراتور / ناظر صورت برداری اموال / معاون شهردار منطقه / مشاور مالیاتی / مشاغل مرتبط با تنظیم بودجه / مدیر چک کردن کیفیت کالا / دفتردار حقیقی /
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار راه‌حل‌های بر اساس برنامه‌های تدوین شده (متفکر احساسی)	



تیپ شخصیتی متهور - مردم گرا	
ترجیح	علاقه‌مند به: مدیریت و رهبری + قدرت + فعالیت سیاسی + کسب درآمد اقتصادی لذت: کار کردن با دیگران + تشویق دیگران + رهبری افراد به سوی موفقیت اقتصادی فروش، مدیریت کردن، تشویق کردن، ترغیب کردن
ویژگی فردی	برونگرا / معاشرتی / پراثرزی / ماجراجو/ جسور / شجاع / بلندپرواز / هیجان طلب / ریسک کننده/ توجه برانگیز/ مطمئن به خود/ متکی به نفس / برون نگر/ خوش بین/ رهبر / تمایل به جمع‌آوری دارایی/ مقتدر / سلطه‌جو
علاقه	متقاعد کردن، اداره یا رهبری دیگران علاقه: پول + قدرت + دارایی مالی
ارزش	دستاورد های مالی، کسب موقعیت اجتماعی ریسک پذیر + شرکت در فعالیت‌های رقابتی + تمایل به خطر بین فردی و مالی
خودرزیایی	دارای توانایی بازاریابی، فروش و متقاعد کردن دیگران ضعف در توانایی‌های علمی
دیگران	پراثرزی، اجتماعی، مردم دوست
اجتناب	مباحث پیچیده ریاضی و علوم تجربی
توانایی	توانایی رهبری و مدیریت صلاحیت‌های بالقوه: مهارت (کلامی، اجتماعی، بین فردی، رهبری سازمان) + سخنرانی در جمع + تشویق دیگران
نیاز	مهارت در متقاعد کردن و اداره کردن دیگران
درخواست	پیشگام در دستاوردهای مادی و مالی، اعتماد به نفس و توانایی رهبری نمونه سرگرمی: عضویت در کلوب‌ها + شرکت در جلسات + فعالیت‌های (سیاسی، اقتصادی)
ابراز	فروشنده‌گی، رهبری، اداره کردن دیگران جهت تسهیل اهداف شخصی یا سازمانی
رشته	مدیریت (بازرگانی، دولتی، صنعتی، بانکی، بیمه) بازرگانی، تجارت، علوم سیاسی و بین‌الملل، قضایی و حقوقی محیط: شرکت‌های (صنعتی، تولیدی) + سازمان‌های (دولتی + سیاسی + افزایش سرمایه) + جایگاه قدرت و مالی
مشاغل	مشاغل در ارتباط با مردم که اهداف سازماندهی، مدیریت و فروش دارند، نظیر: مدیریت، فروشنده‌گی، بازاریابی، نماینده مجلس، وکالت/ قاضی / دادستان / رهبری / مدیر (هتل، تور، تجاری، وام، منابع انسانی، دولتی، اجرایی، امورصنعتی، خدمات، شرکت خصوصی، خرید و فروش، امور بانکی، بیمه، مراسم و تشریفات، فرودگاه)، کارشناس (حقوق، وزارت کار، روابط بین‌الملل، علوم سیاسی) / کشاورزی/ رئیس دانشگاه/ مترجم / مشاور (املاک، مالی، مدیر) / بازرگانی / بازاریاب / دلال / تجارت / خرده فروش/ سیاستمدار، نماینده مردم / مهماندار / بازرس بهداشت و امنیت محیط
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار	
راه‌حل‌های ریسک پذیر	



تیپ شخصیتی اجتماعی - مردم‌گرا	
ترجیح	علاقه‌مند به کار با مردم + کارکردن در گروه + تقسیم مسئولیت + مرکز توجه بودن لذت از رهبری و راهنمایی و تشویق دیگران علاقه: به رفاه و آسایش دیگران به دنبال کمک کردن، آموزش دادن، مراقبت کردن، نگهداری کردن از دیگران
ویژگی فردی	مهربان / همدل / صمیمی / خوش مشرب / معاشرتی / مبادی آداب / روحیه همکاری / صبور / باگذشت / متقاعدکننده / امدادگر / مشوق / سخاوتمند / اهل رفاقت و دوستی / فهمیده / مسئول / آرمانگرا / باکیاست
علاقه	خدمت به دیگران از طریق روابط میان فردی تعلیم، مشاوره، درمان، امدادگر
ارزش	تلاش برای بهبود امور دیگران + خدمات اجتماعی
خودرزیابی	دلسوز، صبور، دارای توانایی برقراری ارتباط با دیگران ضعف در توانایی‌های مکانیکی
دیگران	مردم دوست، خوش‌خو، برون‌گرا
اجتناب	فعالیت‌های مکانیکی و تکنیکال بی‌علاقه به امور فنی و ماشینی
توانایی	تدریس و برقراری ارتباط اجتماعی صلاحیت‌های بالقوه: مهارت‌های (اجتماعی، بین فردی، آموزشی، شنیداری) + توانایی کلامی
نیاز	مهارت‌های میان فردی، توانایی در ارشاد، درمان، مدارا و تعلیم دیگران
درخواست	انسانیت و بشردوستی، همدردی، صمیمیت و خوش برخوردی نمونه سرگرمی: سرگرم کردن دیگران، حضور در گردهمایی، داوطلب خدمات اجتماعی، سازماندهی رویدادهای اجتماعی مثل میهمانی، سفر تفریحی
ابراز	همکاری با دیگران به‌طور امدادگرایانه و آسان‌سازی امور
رشته	علوم تربیتی و آموزش، روانشناسی، مشاوره، علوم اجتماعی، الهیات، پرستاری، کتابداری محیط: سازمان‌های مذهبی + مدارس + سازمان‌های بهزیستی + کلینیک سلامت روان + مرکز مشاوره
مشاغل	معلم، دبیر، مربی، مدیر، استاد، مشاور (خانوادگی، اجتماعی، اخلاقی، دینی، مذهبی، شغلی)، مددکار اجتماعی علوم دینی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، امور کار و اشتغال، نگهداری از کودکان، مدیر و برنامه‌ریز آموزشی، پرستار، فیزیوتراپ، روان‌درمانگر، گفتار‌درمانگر، بهداشت دهان و دندان، روانشناس (تحصیلی، صنعتی، مدیریت)، روابط عمومی، ارتباطات مردمی، باشگاه و امور جوانان، خدمات اجتماعی، پلیس، مأمور آگاهی
راه‌حل‌های حسی (درک احساسات و عواطف خود و دیگران)	
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار	



تیپ شخصیتی هنری - داده + اشیاء گرا	
ترجیح	رشته و شغل مرتبط با داده‌ها و اشیاء + خلاقیت، ابتکار و آثار هنری فرد ارج نهد. ترجیح فعالیت‌هایی که پیامد آن، پیچیده، آزاد، غیرمنظم بوده و شامل سر و کار داشتن با مواد فیزیکی، کلامی یا انسانی برای خلق اشکال یا محصولات هنری ترجیح: محیط سازمان نیافته تا تخیل و خلاقیت خود را به کار برند.
ویژگی فردی	آرمانگرا / هیجانی / عاطفی / خیال پرداز / احساسی / ابرازگر (برون ریز) / حساس در روابط با دیگران / شهودی / مبتکر / مستقل (استقلال طلب) / پیچیده / خود انگیخته / دارای منش و روحیه باز / غیر سنتی (غیر هم رنگ) / سازش ناپذیر / بی نظم / نامرتب / مبهم / درون نگر / نامعقول / رابطه حسنه با دیگران / مبارزه با مشکلات محیطی با ارائه آثار هنری
علاقه	فعالیت‌های ادبی، موسیقی یا هنری
ارزش	خلاقیت و ابتکار در بیان عقاید، عواطف یا احساسات + علاقه‌مند به محیط‌های هنری که فرصت خود ابرازی به فرد می‌دهد
خودارزایی	علاقه‌مند به تجارب گوناگون، متفکر، مبتکر + ضعف در مهارت‌های اداری و دفتری
دیگران	مبتکر، سنت گریز، نامرتب + مهارت بالا در شناسایی و بیان خصوصیات خود + کم‌تر به کنترل خود می‌پردازند / اهل حرف نه عمل / سادگی در ابراز عواطف
اجتناب	بی‌علاقه: به فعالیت‌های قراردادی + بی‌رغبت به فعالیت‌های سازمان یافته و مرتب تبعیت از قوانین موجود و کارهای تکراری
توانایی	هنری، تصویری، تجسمی
نیاز	مهارت‌های خلاق و مبتکرانه + ابراز احساسات در تعامل با دیگران
درخواست	قدرت تخیل و ذهن فعال در اجرای کارهای ادبی، هنری و موسیقی نمونه سرگرمی: طراحی کارهای هنری برای مجله + نقشه‌کشی + مجسمه‌سازی + نقاشی + عکاسی + رفتن به تئاتر، موزه و گالری + نوشتن شعر، نمایشنامه و داستان + اجرای ساز موسیقی + شرکت در کنسرت
ابراز	خلاقیت در کارهای انشایی، نمایشی، موسیقی، مجسمه‌سازی، تلاش‌های بدون ساختار
رشته	هنری، برخی از رشته‌های علوم انسانی، طراحی، گرافیک، زبان خارجه، الهیات، علوم تجربی، ریاضی و فیزیک، تربیت بدنی، کشاورزی و صنعتی محیط: سازمان‌های قابل انعطاف و سازمان نیافته که به فرد امکان خود ابرازی + استودیوهای هنری + سالن تئاتر و کنسرت + مدارس هنری + موزه و گالری + شرکت‌های تبلیغاتی + روابط عمومی + طراحی داخلی
مشاغل	هنری، موسیقی، ادبیات، بازیگری و مترجمی + نوازنده و آهنگ ساز، بازیگر، نویسنده، معماری داخلی، هنرهای بصری و اجرایی، هنر آشپزی، ادبیات نمایشی، طراح (داخلی، پرده، میلان، گرافیک، لباس، صحنه، صنعتی، بافت و پارچه، مراسم)، معماری / داستان و فیلمنامه‌نویس / شاعر / خوش‌نویس / میراث فرهنگی و موزه / فیلم‌بردار / مردم شناس / باستان شناس / صنایع دستی / معلم هنر / مجسمه‌ساز / سردبیر مجله / انیمیشن / ویراستار / روانشناس اجتماعی / کارگردان / کارشناس (ارتباطات، هنرهای دستی، فرش، چاپ، عکاسی، نقاشی، مرمت آثار تاریخی، ادبیات، سینما) / خبرنگار / گرافیک رایانه‌ای
در صورت مواجه شدن با مشکل در زندگی و کار	
راه‌حل خلق آثار هنری (حساس - احساسی)	
دکتر امیر تجلی‌نیا (مدیرکل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی)	



سوالات متداول والدین و دانش‌آموزان در هدایت تحصیلی (پس از صدورنمون برگ هدایت تحصیلی)

۱. علت اینکه دانش‌آموز با وجود کسب نمرات بالا در دروس ریاضی و علوم و همچنین معدل بالا، در رشته تجربی اولویت ب دارد، چیست؟

با توجه به اینکه تمامی دروس برای تمامی رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی با ضرایب مختلف دارای اهمیت هستند، نمرات سه ساله دانش‌آموزان در پایه‌های هفتم و هشتم با ضریب ۱ و در پایه نهم با ضریب ۳ محاسبه خواهد شد. بنابراین دانش‌آموزان بر اساس عملکرد تحصیلی سه ساله‌شان در هر رشته / زمینه دارای یک امتیاز از ۱۰۰ نمره خواهند بود. تمامی دانش‌آموزان منطقه در هر ۱۲ رشته / زمینه ترازبندی می‌شوند. دانش‌آموزانی که عملکرد تحصیلی بالاتری دارند، دارای اولویت الف (به تعداد ظرفیت موجود در آن منطقه در آن رشته / زمینه) و مابقی دانش‌آموزانی که شرایط ورود به رشته / زمینه را احراز کرده باشند، به ترتیب امتیازشان دارای اولویت ب خواهند بود. دلیل اینکه دانش‌آموزی با عملکرد تحصیلی بالا (حتی معدل ۳ ساله ۱۹/۷۰) دارای اولویت ب شده است، این است که به تعداد ظرفیت، دانش‌آموزان با عملکرد تحصیلی بالاتری نسبت به دانش‌آموز مربوطه در منطقه وجود دارند.

۲. عدم کسب حد نصاب رشته تحصیلی دانش‌آموز به چه دلیل است؟

شرط احراز برای ورود به رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی مختلف، کسب حد نصاب لازم در دروس تخصصی آن رشته / زمینه، بر اساس میانگین نمرات پایانی نوبت دوم (خردادماه) پایه‌های هفتم و هشتم با ضریب ۱ و پایه نهم با ضریب ۳ می‌باشد. چنانچه میانگین بدست آمده در دروس تخصصی باروش ذکر شده، از کف نمره‌ی مورد نیاز برای ورود به رشته مورد نظر کمتر باشد، شرایط ورود به رشته مورد نظر برای آن دانش‌آموز احراز نشده و در نمون برگ هدایت تحصیلی در زیر آن رشته کلمه خیر برای او لحاظ خواهد شد و اگر میانگین نمره محاسبه شده برابر یا بیشتر از کف نمره باشد، دانش‌آموز شرایط ورود به رشته مورد نظر را کسب کرده و کلمه بله برای او در زیر آن رشته لحاظ خواهد شد. لازم به ذکر است که نمره پایانی خردادماه (نمره ستون پایانی در کارنامه) ملاک محاسبه قرار می‌گیرد.

۳. در آموزش‌های مربوط به هدایت تحصیلی دانش‌آموزان را به سوی رشته‌های فنی حرفه‌ای (زمینه صنعت) سوق دادیم، اما در بسیاری از مناطق چون ظرفیت زمینه‌های فنی و حرفه‌ای بسیار کم است، اکثر دانش‌آموزان دارای اولویت ب شده‌اند. چگونه آنان را متقاعد کنیم؟

همانگونه که اشاره کردید، الف و ب شدن دانش‌آموزان در هر منطقه، علاوه بر عملکرد تحصیلی سه ساله شان، به ظرفیت موجود در آن رشته / زمینه بستگی دارد. بدون شک تمامی دانش‌آموزانی که در زمینه صنعت یا سایر زمینه‌های موجود در شاخه فنی و حرفه‌ای، دارای اولویت الف شده‌اند، انتخاب اول‌شان فنی و حرفه‌ای نیست و بسیاری از آنان به سمت رشته‌های نظری خواهند رفت، چرا که دانش‌آموزان با عملکرد تحصیلی بالا، تقریباً در تمامی رشته‌ها اولویت الف دارند. بنابراین با انتخاب رشته آنان، در منطقه برای دانش‌آموزان دارای اولویت ب ظرفیت خالی باقی خواهد ماند.

۴. آیا فرم‌های نظرخواهی و آزمون‌های رغبت و توانایی در کسب امتیاز نمون برگ هدایت تحصیلی تأثیر دارد؟ و اگر اثر نداشت چرا انجام شد؟

نمون برگ هدایت تحصیلی دو بخش دارد. بخش عملکرد تحصیلی و بخش بررسی‌های مشاوره‌ای که هر کدام با هدف خاصی انجام شده است. هدف از بررسی‌های مشاوره‌ای، کمک به دانش‌آموز برای دستیابی به شایستگی‌های لازم جهت انتخاب آگاهانه است. اینکه

دانش‌آموز اولویت ب دارد یا الف، از عملکرد تحصیلی سه ساله او ناشی می‌شود. نمرات بررسی‌های مشاوره‌ای صرفاً جنبه راهنمایی دارد و با هدف ایجاد آگاهی و ارائه اطلاعات به دانش‌آموزان در خصوص ویژگی‌های شخصیتی و حوزه‌های توانمندی و علاقمندی انجام می‌شود.

۵. چرا نمون برگ فرزندم صادر نشده است؟

فرزند شما یا تجدید است و باید در شهریور ماه پس از کسب نمره قبولی نمون برگ هدایت تحصیلی اش صادر شود، یا نمراتش توسط مدیر مدرسه تأیید نهایی نشده است.

۶. چه دانش‌آموزانی حائز کسب اولویت الف شده‌اند؟

دانش‌آموزان بر اساس عملکرد تحصیلی سه ساله‌شان در هر رشته / زمینه دارای امتیاز از ۱۰۰ نمره خواهند بود. تمامی دانش‌آموزان منطقه در هر ۱۲ رشته / زمینه ترازبندی می‌شوند. دانش‌آموزانی که عملکرد تحصیلی بالاتری دارند، دارای اولویت الف (به تعداد ظرفیت موجود در منطقه در آن رشته / زمینه) و مابقی دانش‌آموزانی که شرایط ورود به رشته / زمینه را احراز کرده باشند، به ترتیب امتیازشان دارای اولویت ب خواهند بود.

۷. آیا نمون برگ هدایت تحصیلی دانش‌آموزان انتقالی صادر شده است؟

دانش‌آموزان انتقالی به شرطی که انتقال نمراتشان کامل انجام شده باشد و توسط مدیر کارهای ثبت و تأیید نمرات انجام شده باشد، نمون برگ هدایت تحصیلی برای آنان صادر خواهد شد. در غیر اینصورت باید مدیر مدرسه کار انتقال و ثبت نمرات را با مرکز فناوری پیگیری نماید و پس از انجام کارها، نمون برگ جدید برای آنان صادر خواهد شد.

۸. ظرفیت منطقه چیست و بر چه اساسی تعیین شده است؟ آیا در همه مناطق ظرفیت‌ها یکسان است؟

ظرفیت هر منطقه بر اساس سیاست توسعه متوازن شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و با در نظر گرفتن امکانات منطقه (تجهیزات و نیروی انسانی)، هر سال از سوی معاونت متوسطه اعلام و در سامانه ثبت می‌شود.

۹. روش محاسبه نمرات در هدایت تحصیلی چگونه است و ضرایب دروس چگونه است؟

با توجه به اینکه تمامی دروس برای تمامی رشته‌ها و زمینه‌های تحصیلی با ضرایب مختلف دارای اهمیت هستند، نمرات سه ساله دانش‌آموزان در پایه‌های هفتم و هشتم با ضریب ۱ و در پایه نهم با ضریب ۳ محاسبه خواهد شد. بنابراین دانش‌آموزان بر اساس عملکرد تحصیلی سه ساله‌شان در هر رشته / زمینه دارای یک امتیاز از ۱۰۰ نمره خواهند بود. تمامی دانش‌آموزان منطقه در هر ۱۲ رشته / زمینه ترازبندی می‌شوند. دانش‌آموزانی که عملکرد تحصیلی بالاتری دارند، دارای اولویت الف (به تعداد ظرفیت موجود در منطقه در آن رشته / زمینه) و مابقی دانش‌آموزانی که شرایط ورود به رشته / زمینه را احراز کرده باشند، به ترتیب امتیازشان دارای اولویت ب خواهند بود.

۱۰. چرا اولویت نمون برگ آزمایشی صادر شده برای دانش‌آموزان با اولویت نمون برگ نهایی فرق دارد؟

نمون برگ آزمایشی و غیرقابل استناد اولیه برای انجام مراحل آزمایشی سامانه صادر شده بود و به دلیل اینکه هنوز نمرات تمام دانش‌آموزان توسط مدیران مدارس تأیید نهایی نشده بود و تعدادی از دانش‌آموزان نمون برگ هدایت تحصیلی‌شان هنوز صادر نشده بود، عبارت آزمایشی و غیرقابل استناد بر روی آن حک شده بود. زمانی که تأیید نمرات تکمیل شد و همه محاسبات انجام شد، نمون برگ نهایی صادر شد.

۱۱. پیام خطا نقص در زمان صدور نمون برگ هدایت که در کار تابل دانش‌آموز ظاهر می‌شود به چه دلیل است؟

بستگی به نوع خطا متفاوت است. مهمترین پیام‌های خطا، پیام تجدیدی است (دانش‌آموز تجدید است)، پیام نقص در سوابق در زمان صدور نمون برگ است (نمرات دانش‌آموز توسط مدیر مدرسه تأیید نهایی نشده است یا دارای نقص است).

۱۲. آزمون تعیین رشته مجدد چگونه است؟ چه دروسی را شامل می‌شود و چه دانش‌آموزانی می‌توانند در آن شرکت کنند؟

آزمون تعیین رشته مجدد ظرفیتی است برای دانش‌آموزانی که شرایط ورود به رشته خاصی را کسب نکرده‌اند و متقاضی ورود به آن رشته هستند. بدین صورت که اگر در شهریورماه در رشته مورد نظر هنوز ظرفیت خالی وجود داشته باشد و دانش‌آموزی در منطقه، متقاضی ورود به آن رشته باشند، با کسب مجوز از استان و هماهنگی با کمیته هدایت تحصیلی منطقه، آزمون تعیین رشته مجدد برگزار می‌شود. فرآیند انجام کار بدین صورت خواهد بود:

دانش‌آموز در صفحه شخصی خود در سامانه my.medu.ir و در قسمت هدایت تحصیلی، درخواست خود را ثبت خواهند کرد. (اینجانب متقاضی شرکت در آزمون تعیین رشته مجدد می‌باشم). پس از ثبت درخواست، دانش‌آموز باید رشته مورد نظر خود را انتخاب و ثبت کند. پس از ثبت رشته مورد نظر، سامانه بصورت اتوماتیک، کمبود نمرات دانش‌آموز در دروس تخصصی آن رشته را محاسبه می‌کند و امتحانات و کف نمره‌ای که باید توسط دانش‌آموز لحاظ شود را محاسبه و برای آموزش و پرورش منطقه ارسال می‌کند. در شهریورماه، اگر مجوز برگزاری آزمون تعیین رشته مجدد صادر شد، تاریخ، ساعت و محل اجرای آزمون درس‌های مختلف توسط کارشناس مشاوره منطقه مشخص خواهد شد و برای دانش‌آموز در صفحه شخصی‌اش در سامانه، پیامی حاوی تاریخ، زمان و محل و آدرس محل آزمون ارسال خواهد شد. برای دانش‌آموز پس از موفقیت در آزمون‌های مذکور، نمون برگ جدید صادر خواهد شد.

۱۳. در برخی مناطق رشته‌های موجود در زمینه صنعت / هنر / خدمات / کشاورزی، وجود ندارد. اگر دانش‌آموزان متقاضی ورود به این رشته‌ها باشد چه کاری انجام دهد؟

ورود به رشته‌های موجود در زمینه‌های صنعت / خدمات / کشاورزی و هنر در شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش، محدودیت منطقه‌ای ندارد. بنابراین دانش‌آموزانی که متقاضی ورود به این رشته‌ها هستند، چنانچه در منطقه خود این رشته‌ها را نداشته باشند، می‌توانند در سایر مناطق نسبت به ثبت نام و ادامه تحصیل در رشته دلخواه خود اقدام نمایند.

۱۴. فرآیند تغییر رشته پس از پایه دهم چگونه است آیا به صلاح است؟

با توجه به تغییرات انجام شده در زمینه پذیرش دانش‌آموزان در کنکور سراسری و سهم معدل در کنکور، تغییر رشته بسیار سخت شده است و دانش‌آموزانی که بخواهند تغییر رشته دهند، شرایط نسبتاً دشواری را باید سپری کنند. بنابراین بهتر است رشته‌ای را انتخاب کنند که با ویژگی‌های شخصیتی و استعداد و توانمندی‌شان بیشترین تناسب را داشته باشد.

۱۵. در صورتی که در منطقه یا شهر دیگر بخواهیم دانش‌آموز را ثبت نام کنیم آیا وضعیت اولویت الف و ب تغییر می‌کند؟

وضعیت الف و ب با انتقال دانش‌آموز، تابع مناطق مقصد است. دانش‌آموز با انتقال به منطقه جدید، با دانش‌آموزان منطقه مقصد مقایسه می‌شود و وضعیت او در بین دانش‌آموزان آن منطقه در رشته مورد نظر مشخص می‌شود.

۱۶. فرزندم مضطرب است، فرزندم افسرده شده است، چگونه فرزندم را متقاعد کنم که اولویت کسب شده بپذیرد؟

با توجه به اینکه دانش‌آموزانی که معدل سه ساله ۲۰ دارند، در اکثر رشته‌ها دارای اولویت الف هستند و فقط یک رشته را می‌توانند انتخاب کنند، بنابراین قطعاً برای دانش‌آموزان دارای اولویت ب ظرفیت برای ثبت نام باقی خواهد ماند.

۱۷. آزمون تعیین رشته مجدد چه زمانی است و برای ثبت درخواست تعیین رشته مجدد، باید به کجا مراجعه کنیم؟

آزمون تعیین رشته مجدد ظرفیتی است برای دانش‌آموزانی که شرایط ورود به رشته خاصی را کسب نکرده‌اند و متقاضی ورود به آن رشته

هستند. بدین صورت که اگر در شهریورماه در رشته مورد نظر هنوز ظرفیت خالی وجود داشته باشد و دانش آموزانی در منطقه متقاضی ورود به آن رشته باشند، با کسب مجوز از استان و هماهنگی با کمیته هدایت تحصیلی منطقه، آزمون تعیین رشته مجدد برگزار می شود. فرآیند انجام کار بدین صورت خواهد بود:

دانش آموز در صفحه شخصی خود در سامانه ir.medu.my و در قسمت هدایت تحصیل، درخواست خود را ثبت خواهند کرد. (اینجانب متقاضی شرکت در آزمون تعیین رشته مجدد می باشم). پس از ثبت درخواست، دانش آموز باید رشته مورد نظر خود را انتخاب و ثبت کند. پس از ثبت رشته مورد نظر، سامانه بصورت اتوماتیک، کمبود نمرات دانش آموز در دروس تخصصی آن رشته را محاسبه می کند و امتحانات و کف نمره ای که باید توسط دانش آموز لحاظ شود را محاسبه و برای آموزش و پرورش منطقه ارسال می کند. در شهریورماه، اگر مجوز برگزاری آزمون تعیین رشته مجدد صادر شد، تاریخ، ساعت و محل اجرای آزمون درس های مختلف توسط کارشناس مشاوره منطقه مشخص خواهد شد و برای دانش آموز در صفحه شخصی اش در سامانه، پیامی حاوی تاریخ، زمان و محل و آدرس محل آزمون ارسال خواهد شد. برای دانش آموز پس از موفقیت در آزمون های مذکور، نمونه برگ جدید صادر خواهد شد.

۱۸. نحوه ثبت نام اولویت های الف و ب چگونه است؟

دو هفته اول بعد از شروع ثبت نام، دانش آموزان الف ثبت نام می کنند و پس از آن در صورت وجود ظرفیت در منطقه در رشته مورد نظر، دانش آموزان ب هم می توانند ثبت نام کنند.

۱۹. نحوه ثبت نام مدارس خاص مانند تیزهوشان / نمونه و... چگونه است؟ (اگر دانش آموزی اولویت الف در رشته تجربی کسب نکرده باشد آیا می تواند در صورت قبولی بدون توقف زمانی ثبت نام نماید؟)

ثبت نام دانش آموزان در مدارس خاص (تیزهوشان، شاهد، نمونه دولتی) تابع بازه زمانی الف و ب نیست و دانش آموزان به شرط کسب حد نصاب ورود به رشته مورد نظر و قبولی در آزمون آن مدارس می توانند نسبت به ثبت نام اقدام نمایند.

۲۰. نحوه ثبت نام در مدارس غیردولتی وضعیت اولویت های الف و ب چگونه است؟

ثبت نام در مدارس غیردولتی تابع بازه زمانی الف و ب نیست و دانش آموزان به شرط کسب حد نصاب ورود به رشته مورد نظر، می توانند نسبت به ثبت نام در مدارس غیردولتی اقدام نمایند.

۲۱. رصد کارشناسان اداری از سامانه هدایت تحصیلی فردی دانش آموزان چگونه خواهد بود؟

ماژول دریافت گزارش هدایت تحصیلی برای کارشناسان مناطق و استان ها فعال خواهد شد.

۲۲. تکلیف دانش آموزان بزرگسال، راه دور، داوطلبان آزاد (آزمون جامع)، دانش آموزان انتقال از خارج کشور، دانش آموزانی که فقط شرایط ورود به رشته کشاورزی را کسب کرده اند و دانش آموزان وقفه تحصیلی چیست؟

این دانش آموزان از طریق فرم ۶ امضا و در شهریورماه به رشته هایی که در منطقه دارای ظرفیت باشند هدایت خواهند شد. البته دانش آموزان انتقالی از خارج کشور پس از تطبیق نمرات توسط مرکز بین الملل به رشته مورد نظر هدایت خواهند شد.

فرآیند انجام کار بدین صورت است که دانش آموز ابتدا وارد صفحه شخصی خود در سامانه ir.medu.my می شود و درخواست صدور نمونه برگ جدید بر اساس فرم ۶ امضا را وارد می کند. سپس درخواست او به منطقه ارسال می شود و پس از بررسی توسط کارشناس مشاوره منطقه و دریافت ۶ تأییدیه ذکر شده، رشته هایی که در منطقه دارای ظرفیت خالی باشند، برای او با اولویت ب صادر می شود و نمونه برگ جدید برای صدور به مدرسه ارسال می شود.

لازم به ذکر است که فقط دانش آموزان دارای شرایط بالا می توانند درخواست نمونه برگ ۶ امضا را ثبت کنند.



پروپیکارت

از آب گذشته مسیر زندگی شغلی و تحصیلی شخصیت‌های نامدار ایرانی!

کف بازار مستند یک روزه با کسانی که از رشته‌ی تحصیلی خود، راضی هستند و در شغل‌شان موفق‌اند.

مانند من ترشه گفتگویی چالشی با ناراضی‌های رشته‌ی تحصیلی! **وزور ممنوع**

غیرمبطلع جنگ با کلیشه‌های ذهنی والدین و دانش‌آموزان در موضوع انتخاب شغل و رشته

راه‌بلا با حضور کارشناس متخصص مشاوره به همراه پاسخ به سؤالات دانش‌آموزان

شسته/فته معرفی رشته‌های کم‌اقبال ولی مهم و تأثیرگذار به صورت کپسولی و فشرده

@boropeykaret_tv

هدایت تحصیلی

نمونه بزرگ هدایت تحصیلی

ثبت نام و انتخاب رشته پایه دهم

خلاصه سوابق متوسطه اول



مریم جان!
الان وقتشه به کار مهم و بزرگ رو شروع کنی. کاری که مسیر زندگی آینده ات رو رقم میزنه.
ما بهت کمک میکنیم بتونی رویاهای بزرگت رو دنبال کنی. فقط کافیه اولین قدم رو محکم و بانرژی برداری.
یادت باشه تو میتونی آینده ات رو بسازی و دنیا رو تغییر بدی. پس همین حالا شروع کن.

پروپیکارت

برنامه تلویزیونی



ساعت ۲۰

شنبه تا سه شنبه

بازپخش: ساعت ۲۴ و ساعت ۱۳



شبکه امید

از آب گذشته غنای مصطلح

کف بازار راه بلد و روز ممنوع

شسته زفته

@boropeykaret_tv

مانند من ترشه